

ÇALIŞMA RAPORLARI

Erdiñç GÖNENC

İÇİNDEKİLER

A-MALİYE BAKANLIĞI

Hazine Genel Müdürlüğü Milletlerarası İktisadi İşbirliği Teşkilatı Hazine ve Kambiyo Kontrolörü /
30.11.1962

1-İşçi Dövizleri 19 Nisan 1967

2-Döviz Karaborsası ve Devalüasyon

3-Teşvik belgeli yatırımlarda işletme ana maddelerine gümrük muafiyeti uygulaması

4-Muafiyet uygulaması

B-KARADENİZ BAKIR İŞLETMELERİ A.Ş. (MC HÜKÜMETİ)

1-Kazı İşi İhalesi 21 Eylül 1975

2-Genel Müdür Mehmet Erdemir 12.06.1975

3-Birlik Haberleri 10 Ekim 1975

4-Karadeniz Bakır işvereni dışarıdan getirilen işçilerle fabrikayı çalıştırmak isteyince dört motor yandı.
18 Ekim 1975

5-Karadeniz Bakır işletmesinde 63 milyonluk kazı işi, haberiniz yalana müstenidir. 19 Ekim 1975

6-Cevap Hakkı 20 Ekim 1975

7-Karadeniz Bakır İşletme Dosyası 21 Ekim 1975

8-Teknoloji seçimi

C-MERKEZ BANKASI EKONOMİK ARAŞTIRMA UZMANI (MC HÜKÜMETİ)

1-Kambiyo Kontrolü ve Turizm Nisan 1976

2-Türk Parasının kıymetini koruma mevzuatı 1980

3-Kambiyo kontrol sistemi 6 Haziran 1977

4-Ödemeler dengesi gelişmeleri 1973-1977

5-Yabancı sermaye

6-Olgun ekonomiler kuralı

TARİŞ GENEL MÜDÜRÜ. MİLLİ AYDIN BANKASI (TARİŞBANK) ÜYESİ BAŞAK SİGORTA YÖNETİM KURULU ÜYESİ (KOALİSYON – ECEVİT HÜKÜMETİ)

1-Radyo konuşması 29.01.1979

- 2-Türk ekonomisinde TARİŞ ihracatının yeri
- 3-Açıklama 17.07.1979
- 4-Tarımsal ilaç fabrikası 22.08.1979
- 5-Basın Özeti 04.10.1979
- 6-Basın Özeti 27 Eylül 1979
- 7-Veda mesajı 5 Aralık 1979
- 8-Tariş'in Sesi Haziran-Temmuz 1995
- 9-Telgraf 13 Ağustos 1982
- 10-Erdal İzgi'ye açık mektup Mete Gönenç

E-SIKIYÖNETİM

- 1-İktidar olabilmek 04.08.1980
- 2-Manevi tazminat 20 Kasım 1980
- 3-Anayasa 04.08.1982
- 4-İ.T.İ.A işine son 02.07.1983
- 5-Ömür boyu yasak 02.07.1987
- 6-1402likler kurtuluyor 30.06.1988
- 7-Göreve döndü 24.09.1988

F-İZMİR SANAYİ TİCARET BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (KOALİSYON HÜKÜMETİ REFAHYOL-ANASOL)

- 1-Sahtekâra aman yok
- 2-İnşaatlarda çürük malzemeye izin yok 23.06.1992
- 3-Akaryakıtta hileye karşı ortak savaş 10.11.1992
- 4-Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü çalışmaları
Dobra- 11.10.1995
- 5-Ticaret Gazetesi 11.10.1995
- 6-Hakan Dirik'in dikkatine 02.01.1996
- 7-Bu ayıba son verin 30.07.1997
- 8-Bakanlık 07.10.1997
- 9-Bankalara uyarı
- 10-Maya 18.03.1998
- 11-Sivil toplum örgütlenmesi
- 12-Teşekkür
- 13-Adaylık
- 14-Şiir

MALİYE BAKANLIĞI
HAZİNE GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
MİLLETLERARASI İKTİSADİ
İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI HAZİNE VE
KAMBIYO KONTROLÖRÜ

30.11.1962

İŞÇİ DÖVİZLERİ

Erdinç GÖNENÇ

Ödemeler dengemizdeki kronik açığın azaltılması bakımından, yurt dışında çalışan işçilerimizin döviz tasarruflarına büyük bir önem verilmektedir. İşçilerimizi, tasarruflarını yurda göndermeye teşvik etmek amacıyla bir prim sistemi ihdas eden 499 sayılı kanunu hazırlanmış olması, bunun delilidir.

1964 yılının ilk dokuz aylık devresinde 3 milyon dolardan ibaret olan işçi gelirlerinin, 499 sayılı kanunun tesirini hissettirmeye başladığı bir devre olan 1965 yılı ilk dokuz ayı içinde, 41 milyon dolara çıkmasının da gösterdiği veçhile; bu gibi teşvik edici tedbirlerle, yurda daha fazla işçi döviz gelmesinin sağlanabileceğine şüphe yoktur.

Ancak işçi gelirlerindeki artış, mutlaka, ödemeler dengesi açığında aynı oranda bir azalış demek değildir. Çünkü söz konusu gelirlerdeki artışın, diğer döviz gelirlerimizde bir azalış veya ithal maliyetindeki bir artış pahasına gerçekleştirilmiş olduğunu söylemek mümkündür. İşçi dövizlerinin kambiyo kontrolü sistemimiz bakımından özel durumunu incelenmesi böyle bir iddiada bulunulabileceğini göstermektedir.

Üç Alternatif

İşçi dövizleri, yurda getirilmesi mecburi olmayan ve bedelsiz ithalata mesnet teşkil edebilen dövizlerdendir. Bu durumda, yurt dışında gelir sağlayan işçi için, tasarrufunu kullanmak bakımından üç alternatif mevcuttur:

- 1-Bedelsiz ithalat yapmak üzere eşya satın almak
- 2-Karaborsada satmak
- 3-Yurda göndermek

Tasarrufun bankada muhafaza edilmiş olması, bu paralar neticede yukarıdaki üç kullanım şekline münfer olacağından, dördüncü bir alternatif değildir.

İşçilerimizin yurda daha fazla döviz göndermeleri, diğer iki kullanım şekline ayırdıkları dövizin azalması sonucunu verecektir. Bu durumun bedelsiz ithalat ile karaborsa üzerindeki etkilerini inceleyelim.

1)Bedelsiz İthalat ile ilgili açıklamalara girmeden, hemen belirtelim ki bedelsiz ithal müsaadelerinin (permi) 4-8 bin lira arası bir bedelle satılması ve faal bir permi piyasasının bulunması, bu yolla yapılan ithalatın büyük ölçüde karaborsadan sağlanan dövizlerle finanse edilebildiğinin açık delilidir. Bu bakımdan bedelsiz ithalat rejiminde 499 sayılı kanuna paralel bir değişiklik yapılmadığına yani işçilerin yurda gönderdiği dövizler permi haklarından tenzil edilmediğine göre; bedelsiz ithalata ayrılmış olan işçi dövizlerinin azalması, karaborsada aynı miktarda bir döviz talebi yaratacaktır. Bunun ödemeler dengemiz bakımından etkisini “karaborsa” ile ilgili bölümde inceleyeceğiz. Daha önce işçilerin bedelsiz ithal haklarından, yurda gönderdikleri döviz nispetinde tenzilat yapılması halinde, bunların yurda döviz göndermekten vazgeçmelerinin çok kuvvetle muhtemel olduğunu belirtelim. Çünkü permii 4 -8 bin lira arası bir bedelle satmak imkanları kalmayacaktır ki dövizleri karaborsada satıp permiden de 4-8 bin lira kazanmak herhalde daha karlı olacaktır. Ayrıca, böyle bir tedbirin permi fiyatlarını, dolayısıyla işçilerin zararlarını daha da yükselteceği şüphesizdir.

2)İşçilerin bedelsiz ithalatta kullanmakta oldukları dövizleri yurda göndermelerinin karaborsada munzam bir döviz talebi yaratacağını söylemiştik. Bu munzam talebi doğuran sebep (İşçilerin yurda fazla döviz göndermesi), aynı zamanda karaborsaya arz edilen döviz miktarında azalmanın da sebebi olacaktır. Karaborsada (serbest piyasa) döviz kuru arz ve talebe göre değiştiğinden, arz azalırken talebin artması döviz kurunu yükseltecektir. Döviz kurunun yükselmesi ise mukabil olarak arzı arttıracak ve talebi azaltacaktır. Arzdaki artış ile talepteki azalışın nispeti arz ve talep elastikiyetlerine bağlıdır. Karaborsadaki döviz arz ve talebinin elastikiyet bakımından mukayesesi yapılabilir.

* Karaborsadan muhtelif sebeplerle döviz talep edilir. Bunlardan konumuzla ilgisi olan en önemlileri, servet transferi, dış seyahat harcamaları ve daha önce belirttiğimiz üzere bedelsiz ithalattır. Bu muamelelerle ilgili döviz talebinin kur yükselişine karşı (yükseliş çok fazla olmadıkça) pek az hassas olduğunu söyleyebiliriz. Hudut harici edilmiş bir yabancı, kaçırabileceği kıymetlerde küçük bir azalma oldu diye, servetini Türkiye’de bırakacağı sanılmamalıdır. Bedelsiz ithalat talebi ise elastikiyeti küçük olan lüks mal talebi demektir. Lüks ithal mallarının fiyatlarındaki artış talebi pek az, hatta bazen aksi yönde (talebi arttırma yönünde), etkiler. Dış seyahatlere tahsis edilen meblağın yetmemesi sebebiyle doğan dış seyahat harcamaları talebi (karaborsadaki) için de, gösteriş için istihlak temayülünden veya zaruri bir ihtiyaçtan dolmuş olması sebebiyle, <<elastikiyeti küçüktür>> hükmünü verebiliriz.

* Bir döviz karaborsasının, hem de yurt dışına işçi akını başlamazdan çok önceleri, teşekkül etmiş olduğu, inkârı mümkün olmayan bir gerçektir. O halde karaborsadaki dövizler, kaçırılmış dövizler ile yurda getirilmesi mecburi olmayan dövizlerdir. (Başlıcası işçi dövizleri) ve arz elastikiyeti büyüktür. Eğer böyle olmasaydı bir prim sistemi ihdas edip bu dövizleri yurda kanalize edilmesine çalışılmazdı. Bu bakımdan karaborsa kuru yükseldiği halde kaçakçılığın artmadığını düşünsek bile yurda gelen işçi dövizleri başlangıçtaki seviyeye, hatta ondan da aşağıya düşebilecektir. Kaldı ki karaborsa kuru yükseldiği yani karlılık arttığı halde döviz kaçakçılığının artmayacağını düşünmek aşırı bir iyimserliktir. Karlılık arttıkça en büyük engelin yani ceza tehdidinin önemi azalacaktır.

Bu bakımdan; karaborsada, döviz arzının talebe göre daha elastiki olduğunu ve dolayısıyla işçilerin yurda daha fazla döviz göndermeleri sebebiyle döviz kurunda vuku bulacak yükselmenin talebi azaltmaktan çok arzı arttırmak şeklinde tesir göstereceğini söylemek yanlış olmaz. Esasen, kambiyo kontrolü sistemini uygulamak zorunda kalışımızın gösterdiği veçhile Türkiye’nin döviz talebi döviz miktarının çok üstündedir ve kısılmış olan bu talep karaborsaya yönelmiştir. Karaborsa kurunun yükselmesi sebebiyle doğacak olan talep azalışı bu yüzden de mukabil bir etki yapamayacaktır.

Özet olarak; İşçilerimizin tasarruflarının daha büyük bir kısmını yurda göndermeleri halinde, döviz karaborsasında (serbest piyasa), arzın azalacağını ve talebin artacağını ve bu yüzden karaborsa kurunun yükseleceğini, meydana gelecek kur yükselişinin karaborsaya arz edilmekte olan döviz miktarını arttıracığını, buna mukabil karaborsadan talep edilmekte olan döviz miktarını azaltmayacağını söyleyebiliriz.

Sonuç

Anlatılan durum ya teşvik edici tedbirleri mesela (499 sayılı kanunu) etkisizi kılacak şekilde işçi dövizlerinin yeniden karaborsaya yönelmesine yol açacak veya ithalat, ihracat gibi diğer muamelelerde döviz ziyarı yaratarak bir yerden kazandığımızı başka bir yerden kaybetmemiz neticesini verebilecektir.

Bu neticeye varmış olmamız sebebiyle işçi dövizlerini yurda kanalize etmek amacını güden ve basının da katıldığı çalışmaların zamansız olduğunu düşünmekteyiz. Daha önce yapılması gereken iş; kanunun kambiyo kontrolü sistemimizin bütünü içinde gözden geçirilmesidir.

DÖVİZ KARABORSASI VE DEVALÜASYON

Erdinç GÖNENÇ

Yabancıların talep edebileceği pek az mal ve hizmet üretebilmesine karşın, yabancı mal ve hizmetlerine büyük gereksinme duyan ülkelerde; döviz gelirleri ile giderleri arasındaki açığın kapatılabilmesi ve döviz gelirlerinin en yararlı kullanımının sağlanabilmesi için, kambiyo kontrolü uygulanmaktadır.

Türkiye'nin de aralarında bulunduğu bu tür ülkelerde, yasal döviz piyasası yanında, bir de karaborsa oluşmakta ve yasal kur'un dışında ikinci kur, karaborsa kuru bulunmaktadır.

Bir piyasanın oluşması için arz ve talebin bulunması ve bunların birbirleriyle karşılaşması gerekir. Karaborsanın döviz talebi, kambiyo kontrolünün kısıtladığı ya da tümüyle yasakladığı döviz talebidir. Döviz talebinin kısıtlanan bölümü, kambiyo kontrolünü gerektirecek kadar büyük olduğundan, karaborsaya yansıyan talebin çok yüksek düzeyde bulunduğu söylenebilir. Kambiyo kontrolü döviz kullanımı için hükümetin iznini gerektirdiğinden, karaborsadaki döviz arzı, esas olarak, döviz kaçakçılığı adını verdiğimiz yasa dışı işlemlerle oluşturulabilir.

Yalnız işçi gelirleri gibi, hukuk düzenimizin yurda getirilmesini zorunlu görmediği dövizlerin büyük rakamlara ulaşması halinde, karaborsaya yasa dışı sayılmayan bu gibi kaynaklardan da önemli ölçüde döviz arz edilebilmektedir.

Döviz kaçakçılığı bir suç olduğuna ve ceza tehdidi altında bulunduğu göre, karaborsanın bu kaynağını tıkamak, öncelikle yasal politikaların işidir. Ancak uygulama, yasal önlemlerin kaçakçılığı tümüyle ortadan kaldıramadığını göstermektedir. Yurda getirilmesi zorunlu olmayan dövizler için ise, yasal önlemlerin geçerliliği yoktur.

Yasalarla ve yurtseverlikle bağdaşmamasına rağmen, dövizlerin karaborsaya satılmasının nedeni; karaborsa kurunun daima yasal kurdan yüksek olması, yani karlılıktır.

Bu durumda; yasal önlemlerin yeterli olmadığı ve yurda getirilmesi zorunlu olmayan dövizler için yasal önlemlerin yarar sağlamadığı düşünüldüğünde, kur politikaları ile karlılığın, yani söz konusu iki kur arasındaki farklılığın, ortadan kaldırılması gerektiğini düşünmek olasıdır.

Nitekim şimdi Türkiye'de olduğu gibi, devalüasyon gereksiniminin ortaya çıktığı ileri sürülen dönemlerde, devalüasyonun karaborsa'ya döviz akımını engelleyeceği ve çift kurları yok edeceği görüşü, devalüasyon yanlılarınca, önemli bir tez olarak ortaya atılmaktadır.

Oysaki uygulama karaborsanın devalüasyonlardan sonra da sürdüğünü göstermektedir. Bunun nedeni, arz-talep koşulları gereği, karaborsa arzındaki azalmanın döviz kur'unda bir artışa yol açması ve yeniden bir kısım dövizin karaborsaya akışını sağlamasıdır. Yani, yasal kur ile karaborsa kuru arasında devamlı bir çekişme bulunmakta ve her devalüasyondan sonra karaborsa kuru da bir ölçüde artarak karaborsanın varlığının sürmesine yol açmaktadır.

Devalüasyon yaparak çift döviz kurunu, yani karaborsayı, ortadan kaldırmak iddiasında olanların temel yanılgısı, karaborsa döviz kurunun "gerçek kur" olduğunu ve bunun devalüasyon sonrasında değişmeyeceğini sanmalarıdır. Denilebilir ki, karaborsa tümüyle yok edilmese de, devalüasyon sonucu ortaya çıkacak kur yükselmesi, yine arz-talep koşulları gereği, talepte bir azalmaya yol açarak döviz kayıplarını azaltacak ve böylelikle yine de yararlı olacaktır. Devalüasyonun ne ölçüde karaborsa kuru yükselmesine ve ne ölçüde talep kısılmasına yol açacağını karaborsa döviz talebinin esnekliği belirler. Karaborsa döviz talebi fiyatlara karşı hiç esnek değilse, kur yükselmesinden sonra da karaborsadan yine eskisi kadar döviz talep edilecek ve dolayısıyla karaborsa kuru gerekli döviz arzını sağlayacak ölçüde yükselecektir. Sonuçta, devalüasyonun karaborsaya akan dövizlerden sağladığı yarar, yok olacaktır.

Talep esnekliklerinin, çok fazla olmamakla birlikte yine de sıfırın üzerinde bulunduğu bilindiğinden, yukarıdaki görüşün geçerlilik taşımadığı ve devalüasyon yoluyla, bir döviz kazancının mutlaka sağlanacağı söylenebilir.

Ancak bu itiraz, liberal bir ekonomideki arz-talep koşulları açısından doğru olmakla birlikte, kanımızca, karaborsa için yapılacak analizler için fazlaca geçerli değildir. Çünkü karaborsada da arz-talep koşulları geçerli olmakla birlikte, karaborsanın gerçek bir serbest piyasadan organize piyasa olmaması açısından farklılığı vardır. Bu farklılık, öncelikle, karaborsanın yasa dışı piyasa olması dolayısıyla, döviz arz edenle talepte bulunanın her yerde ve her durumda serbestçe karşılaşmaması, piyasa fiyatının kolaylıkla öğrenilememesi, arz ve talebin en uygun fiyata yönelmesini sağlayacak ortamın yeterince bulunmaması biçiminde ortaya çıkmakta ve dolayısıyla aynı anda aynı dövizin karaborsada çeşitli kurları bile oluşabilmektedir. Farklılık olarak sayılan bu unsurların teoride arz-talep mekanizmasının işlemesi için gerekli koşulların en önemlilerinden olduğu bilinmektedir.

Diğer taraftan, karaborsaya yansıyan potansiyel talep öylesine yüksektir ki, karaborsaya arz edilen dövizler bu talebin ancak bir bölümünü karşılayabilmektedir. Üstelik talebi kısıtlanan mallar, karlılığı yüksek, lüks tüketim mallarından oluşmakta ve maliyet artışları tüketiciye kolaylıkla yansıtılabilmektedir.

Potansiyel talebin çok yüksek oluşu ve bu yüksek talebin karaborsada ancak kısmen efektif talebe dönüşebilmesi dolayısıyla, karaborsa döviz talebinin (özellikle servet transferi gibi konularda) fiyat esnekliğinin hiç bulunmadığını ve karaborsadaki talep eğrisinin karaborsa arz eğrisi olduğunu ileri sürmek yanlış sayılamaz, kanısındayız.

Kaldı ki, devalüasyon yasal ithalatta da fiyatları yükselteceğine göre, karaborsa kanalıyla ithal edilen mal ve hizmet fiyatlarının aynı kalmasını beklemek, gerçekçi bir tavır olmayacaktır. Bütün fiyatlarla birlikte, yasa dışı ithal edilen mal ve hizmet fiyatlarının da yükselmesi karaborsadaki döviz talebinin azalmamasını sağlayacaktır.

SONUÇ:

Kıt mallarda çift fiyatları (karaborsayı) ortadan kaldırmak gerekçesiyle, bunların fiyatlarına büyük zamlar yapan hükümet, yine bir “kıt mal” olan döviz konusunda da aynı yolu izleyerek büyük zam, yani yüksek oranlı bir devalüasyon yapmak yoluna gitmiştir.

Ödemeler dengesindeki kronik açığı gittikçe büyüyen, dışa bağımlılığı azalacak yerde çoğalan Türkiye gibi ülkede, döviz karaborsasını tümüyle ortadan kaldırmak, olanak dışı görünmektedir. Bu konuda tek etkin araç olan kambiyo kontrolü gerçekten etkinleştirilerek döviz kaçakçılığı tümüyle önlenirse bile ki bunun mutlaka yapılması gerekir, karaborsa varlığını, işçi dövizleri ile yani yurda getirilmesinde yasal zorunluluk bulunmayan dövizlerle beslenerek, yine de sürdürecektir.

Çift kurları ortadan kaldırmak açısından devalüasyonun ise hiçbir yararı yoktur. Uygulamanın da gösterdiği üzere, karaborsa kuru, hangi düzeyde olursa olsun daima yasal kurun biraz üzerinde oluşmakta ve karaborsa kuru yasal kurun peşini hiç bırakmamaktadır.

Anlaşılan hükümet de bu gerçeği görmüş olmalı ki, çift kurları ortadan kaldırmak için şimdi bir başka yöntemi denemektedir. Bu yeni yöntem, ülkenin tüm döviz olanaklarının yönetimini karaborsaya teslim etmektir. Yukarıdaki görüşümüzün aksine, bu yöntemin gerçekten, çift döviz kurlarını yok edeceğini belirtmeliyiz. Kuşkusuz ülke ekonomisinin tam anlamıyla iflası pahasına...

TEŞVİK BELGELİ YATIRIMLARDA İŞLETME ANA MADDELERİNE GÜMRÜK MUAFİYETİ UYGULAMASI

GİRİŞ:

Bundan önceki yazılarımızda, yatırımların, döviz kazandırıcı hizmetlerin ve işletmelerin, teşviki ve yönlendirmesi ile teşvik tedbirlerinin neler olduğu açıklandıktan sonra, bu tedbirlerin, teşvik belgeli yatırımlarla ilgili uygulaması, incelenmeye başlanmıştır.

Bu yazımızda, teşvik tedbirlerinden birisi olan gümrük muafiyetinin, işletme ana maddeleri ithalatına uygulanması, incelenecektir.

Uygulama Koşulları:

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Yıllık Program Kararnamesi'ne göre, işletme ana hammaddeleri ile ara mallarına da proje bazında, gümrük muafiyeti uygulayabilir.

İşletme ana hammaddeleri ile ara mallarına, söz konusu gümrük muafiyeti uygulamasında, aşağıdaki koşullar aranır:

- Yatırımın yeni olması,
- Toplam sabit yatırım tutarının, beş milyar T.L.nin üzerinde olması,
- Üç aylık hammadde ile ara malları ihtiyacının karşılanması (Bu miktar, ithal ve yerli makine ve teçhizat bedelleri toplamının yüzde yirmisini aşamaz).

Bu konudaki uygulama, söz konusu yatırımlar için gerekli, makine ve teçhizatın temininden sonra yapılabilir.

Ayrıca, ithal malı makine ve teçhizata ait yedek parça ilgili ithal makine ve teçhizatın, FOB bedelinin %5ini geçemez.

Eğitim, Öğretim, Araştırma Faaliyetlerinde Kullanılan Yatırım Malı, Hammadde ve Malzemeye Gümrük Muafiyeti:

Yıllık yatırım programlarında yer alan veya uluslar arası bir anlaşma gereğince uygulanan bir proje için gerekli, yatırım malı, hammadde ve malzemenin ithalinde, Yıllık Program Kararnamesi hükümlerine göre, gümrük muafiyeti uygulanır.

Bu teşvikten; eğitim, öğretim ve araştırma ihtiyaçları için, aşağıda belirtilen, kurum ve kuruluşlar faydalanabilir:

- Üniversiteler,
- Akademi ve yüksek okullar,
- Genel mesleki, teknik öğretim ve eğitim kurumları,
- Kamu araştırma kurumları.

Bu teşvikten yararlanabilmek için ilgililerin;

- a) Yatırımın veya ithalatın, teknik ve ekonomik yönlerini, gerekli şekilde belirten, bir nüsha rapor,
- b) Aşağıdaki bilgileri içeren iki nüsha global listeyi, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'na tasdik ettirmeleri gerekir:

- İthal edilecek eşyaların cinsi
- İthal edilecek eşyaların miktarı
- FOB Dolar ve CİF T.L. değerleri,
- Gümrük vergi ve resimlerinin miktarı.

İthalat sırasında da yukarıdaki bilgi ve belgelerin, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Kontrol Genel Müdürlüğü'ne müracaat edilir.

Gemi ve Gemi İnşa Tesisleri İçin Özel Gümrük Muafiyeti:

Deniz ticaret filomuzun geliştirilmesi amacıyla, 14.01.1982 tarih ve 2581 sayılı “Deniz Ticaret Filosunun Geliştirilmesi ve Gemi İnşa Tesislerinin Teşviki Hakkında Kanun” hazırlanmıştır.

21.01.1982 tarih ve 17581 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren söz konusu kanun, gemi ve gemi inşa tesislerinin teşviki amacıyla, özel teşvik tedbirleri öngörmektedir.

Bu Kanun’a göre; aşağıda belirtilen, gemi, tesis, makine ve teçhizat, gümrük vergisinden ve ithalde alınan, damga vergisi dâhil, diğer vergilerden ve resimlerden muaftır:

- Yurt dışında inşa ettirilmek veya hazır olarak satın alınarak ithal edilecek gemiler,
- Yurt içinde inşa veya tadil edilen veya onarılan gemiler (yüzer havuzlar dahil),
- Yukarıda belirtilen gemilerin ve yüzer havuzların, donatım ve seyirlerinde kullanılan, makine-teçhizat ve demirbaşlar,

Gemi üretim tesislerinin inşa, tadil, tevsi veya onarımlarda kullanılan, makine-teçhizat ve demirbaşlar.

İlgililerin, yukarıda belirtilen, vergi, resim ve harç muafiyetinden yararlanabilmek için, ilgililerin iznini almaları, şarttır.

Özel kanunlar ile gümrük muafiyeti tanınan yatırımlarda, bu kanunlar gereğince muafiyet uygulaması, ilgili gümrük idareli tarafından, doğrudan doğruya yapılır.

Bu nedenle, özel kanunlara istinaden muafiyet uygulanacak konularda, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'na başvurulması gerekmemektedir.

Bu yazımızla birlikte, 91/2 sayılı Tebliğ’in, teşvik belgesi yatırımlarda, gümrük muafiyeti uygulanmasına dair hükümlerinin incelenmesi tamamlanmış bulunmaktadır.

Bundan sonraki yazılarımızda, yatırımların, döviz kazandırıcı hizmetlerin ve işletmelerin teşviki amacıyla, 91/2 sayılı Tebliğ’de öngörülen diğer teşvik tedbirleri incelenecektir.

MUAFİYET UYGULAMASI (II)

GİRİŞ:

Geçen yazımızda; teşvik belgeli yatırımlarda, gümrük muafiyeti uygulamasından yararlanabilmek için gerekli belgeler konusunda, bilgi verildikten sonra, muafiyet uygulamasının nasıl yürütüleceği, incelenmeye başlanmıştı...

Söz konusu incelemeye, bu yazımızda devam edilecektir.

Yatırımcı Tarafından Yapılacak İşlemler:

Yatırımcı, ilgili gümrük idaresine ibraz ettiği, üç nüsha çekli listesinden ikisini, ithalatın kesinleşmesinden sonra, çekli listesinde belirlenen, ilgili gümrük idaresine onaylattırdıktan sonra, bir nüshasını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'na, bir diğer kopyasını ise Maliye ve Gümrük Bakanlığı Kontrol Genel Müdürlüğü'ne göndermekle mükelleftir.

Çekli listelerinin, yukarıda belirtilen mercilere gönderilme süresi de on beş gündür.

Ayrıca gümrük idareleri, fiili ithali yapılan mallara ait çekli listelerinin, gümrük idaresi tarafından tasdikli, bir fotokopisini, ilgili firmaya verir.

Çekli listesine konu, makine ve teçhizatın, aynı gümrük müdürlüğüne bağlı farklı gümrük idarelerinden çekilmesi halinde, çekli listesi aslı, en son parti malın çekildiği gümrük idaresinde kalır.

Diğer gümrük idareleri, çekli listesi aslına göre, ithal işlemi yaparlar.

Çekli Listelerinin Zayii:

Çekli listelerinin, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı veya Maliye ve Gümrük Bakanlığı Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından tasdikinden sonra kaybedilmesi halinde, yeniden tasdik için, aynı mercilere başvurulması gerekir.

İlgili firma tarafından, söz konusu çekli listelerinin kaybolduğu beyan edilerek, yeniden tasdikinin istenmesi durumunda, çekli listesine konu malın fiili ithalinin, yapılmadığının tevsiki gerekir.

Bunun için, aşağıdaki belgelerin ibrazı gerekir:

- İlgili gümrük idaresinin yazısı
- Çekli listesi CİF belgesinin %0,2 sinin, Merkez Bankası nezdindeki, "Yatırımları Teşvik Fonu"na yatırıldığını tevsik eden makbuzun ikinci nüshası,
- Listelerin kaybolduğuna dair gazete ilanı.

Diğer Hükümler:

91/2 sayılı Tebliğ'in yayımını müteakip, ithal listelerde, doğrudan muafiyet uygulaması yapılmayacak olup, bu listeler, global liste gibi mütalaa edilecek ve bu listelerden ithal edilmeyen makine ve teçhizat için, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından, çekli listesi uygulaması yapılacaktır.

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'na tasdik edilmiş olan global listelerde yer alan, herhangi bir makine-teçhizatın ithali, "Doğrudan Teşvik Edilen Yatırım Malları Listesi"nden de yapılabilir.

Bu durumda, söz konusu makine-teçhizata ait harcama, belgede kayıtlı diğer teşvik tedbirlerinden de mevzuatta belirtilen hükümler çerçevesinde yararlanır

Global veya ithal liste kapsamında bulunan ve “ İthalatı Doğrudan Teşvik Edilen Yatırım Malları Listesi”nden ithal edilen makine-teçhizatın, teşvik tedbirlerinden yararlanabilmesi için, bu listeden ithalat yapıldığının, firma tarafından, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı’na bildirilmesi gerekir.

Bu durumda, söz konusu makine teçhizat için, global listeye istinaden, çeki listesi ile muafiyet uygulaması yapılamaz.

Mutemet eliyle yapılacak ithalatla, mutemet firmanın, muafiyete konu malları yatırımcıya devredeceğine dair, noterlikçe tasdikli bir taahhütname ve mutemetlik anlaşması da dilekçeye eklenir.

GÜMRÜK MUAFİYETİ UYGULAMASINDA TEMİNATLI İŞLEMLER

Teminat karşılığı ithalat yapılabilmesi için, teşvik belgesi almak üzere, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı’na müracaat edilmiş olması ve yatırımın henüz teşvik belgesine bağlanmamış bulunması gerekir.

Teşvik belgesine bağlı yatırımlarda, teminatlı ithalat mümkün değildir.

Yatırımcılar, teminat karşılığı ithal etmek istedikleri malların adı, adedi, menşe ülke döviz cinsinden FOB değeri, FOB Dolar ve CİF T.L. değeri ile gümrük vergi ve resimlerini belirten bilgilerle, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı’na müracaat ederler.

Söz konusu başvurunun uygun görülmesi durumunda, ilgili firma, yukarıda belirtilen bilgi ve belgeler ve uygunluk yazısı ile Maliye ve Gümrük Bakanlığı Kontrol Müdürlüğü’ne müracaat ederler.

Teminatla ithalatla, bir defa verilecek teminat süresi en az altı aydır.

Teminat süresi içinde, kesin ithalat için, lüzumlu muameleler tamamlanmış ise, süre uzatımı için, Maliye ve Gümrük Bakanlığı’na başvurulur.

Teminatın başlangıç tarihi, malların gümrüklerden çekildiği tarihtir.

Yatırımcının teminat süresi içinde, çeki listesini, ilgili gümrük idaresine ibraz edememesi durumunda, teminat irat kaydedilir.

İthal işlemlerini yapmakla yetkili gümrük idaresi, sadece çeki listesi üzerinde belirlenen gümrük idaresidir.

Bunun dışında, başkaca bir gümrük idaresinde ithal işlemi yapılamaz. İthalatın yapılacağı gümrük idaresinin değişmesi durumunda, çeki listeleri üzerinde, yetkili merciler tarafından, gerekli düzeltme yapılmadan ithal işlemleri tamamlanamaz.

**KARADENİZ BAKIR
İŞLETMELERİ A.Ş.
06.09.1974 – 23.09.1975
(M.C. HÜKÜMETİ)**

KARADENİZ BAKIR İŞLETMESİNDE 63 MİLYONLUK KAZI İŞİ 115 MİLYON LİRAYA İHALE EDİLDİ

Δ İhale Komisyonunun karşı kararına rağmen metreküp fiyatı 40 lira olarak belirlenen kazı işi 56 lira 50 kuruştan Enerji Bakanının eski iş arkadaşı 'ye verildi.

ANKARA (ANKA) – Karadeniz Bakır İşletmelerinde 2 milyon metreküp toprak hafriyatının piyasa fiyatı 63 milyon liraya yapılabileceği ihale komisyonunca kararlaştırılmışken 115 milyon liraya ihale edilmiştir.

İhaleyi, komisyonun ısrarlı muhalefetine rağmen kazanan müteahhit 'nin Enerji Bakanı ve Enerji Bakanlığı Müsteşarı 'ün eski iş arkadaşı olduğu bildirilmektedir. Şirketin ihale için kurduğu 7 kişilik komisyon, kazının maliyet fiyatını ve diğer masrafları ile karını hesapladıktan sonra metreküp fiyatı 40 lira üzerinden saptamış, ancak idare meclisi kararıyla yapılan ihalede bir metreküp için 56 lira 50 kuruş isteyen müteahhit 'nin istemi kabul edilmiştir.

Kazı işinin acelesi yok

Murgul işletmesindeki 2 milyon metreküp dekapaj (maden cevherinin üzerindeki toprağın açılması) işinin acele olmadığı, zaman içinde Karadeniz Bakır İşletmelerinin kendi gücüyle de bu hafriyatı yapabileceği belirtilmektedir. Karadeniz Bakır İşletmelerinin 30 adet 35 tonluk kamyonu varken, şartnamede ihaleyi kazanan müteahhitten 15 adet 20 tonluk kamyon istendiği ifade edilmektedir. Karadeniz Bakır İşletmelerinin 7 büyük ekskavatörünün 5 yardaküp gücünde olduğu belirtilirken, müteahhitten 2 küçük ekskavatör istendiği ve bunların 2-3 yardaküp oldukları saptanmıştır.

Komisyon Kuruluyor

Karadeniz Bakır İşletmelerinde, 15 Nisan 1975 tarihinde ve 043/108.5 sayılı referans ile Murgul'daki dekapaj ihalesi için mali ve ticari genel müdür yardımcısı başkanlığında yedi kişilik bir komisyon kurulmuştur. İhale komisyonu 20 Haziran 1975 günü konuyu incelemiş ve şu karar varmıştır:

“Komisyonumuz bir alt komisyon daha kurarak konuyu incelemiş ve şu sonuca varmıştır:

a- Teklif edilen fiyatların en düşüğü olan 59.77 TL/m³, şirketimizde mevcut fiili değerler kullanılarak yapılan hesap sonucu bulunan kazı fiyatı ile Bayındırlık Bakanlığı makineli kazı fiyatları ile nakliye fiyatlarına göre bulunan fiyatlara ve memleketimizde halen yapılmakta olan dekapaj işlerine ait fiyatlara kıyasen yüksektir.

b- Teklif fiyatları haddi layığının üstünde ve finansman yönünden şirketimizin kaynaklarını zorlayacak mertebede görülmüştür.”.

Komisyon, bu kararıyla bir öneride bulunmuş ve firmaların 9.7.1975 tarihinde yeniden teklif vermelerini genel müdürlük onayına sunmuştur. Burada, komisyon kararına alt komisyon incelemesi de eklenmiştir. İhaleye konu olan 2 milyon metreküp dekapaj maliyeti en ince noktasına kadar incelenmiş

ve genel müdürlüğe yollanmıştır. Buna göre akaryakıt, yağ, delici uçlar, patlayıcı maddeler, işletme makineleri, işçilik masrafları, personel giderleri, faiz, tamir-bakım, genel giderler, dışarıdan temin edilen hizmetleri, yardımcı servisler ve mesken masrafları tek tek ele alınmış ve bunlara 32 lira fiyat verilmiştir. Yüzde yirmi müteahhit karı ve yüzde 10 gayri melhuz da eklenmiş ve sonuçta metreküp fiyat 1 lira 60 kuruş saptanmıştır.

Şirkete, ihale işlemleri yürüdüğü sırada yaptırılan Etibank Genel Müdürlüğünün Mazıdağı fosfat dekapajı da örnek verilmiştir. 750 bin metreküplük bir hafriyat olan Mazıdağı işinde, metreküp fiyatı 39.75 lira ile 41 liradır. Demir çelik işletmelerinin Divriği dekapajı da örnek verilmiştir. Demir Export firmasının aldığı bu ihalede metreküp fiyat 28 lira 90 kuruştur. Ancak, 1975 yılında aynı konuda yapılan hafriyatlara bu fiyatlar verilmesine rağmen, Karadeniz Bakır İşletmelerindeki işe katılan firmaların çok fazla fiyat vermeleri de tepkiyle karşılanmıştır.

İkinci teklifler de, firması fiyat düşürmüş metreküp fiyatı olarak 57.98 TL teklif etmiştir diğer üç firmadan birisi bir teklif yapmış, ikisi ise bu defa teklif vermeyeceğini bildirmiştir. İhale komisyonu 9 Temmuzda toplanıp, durumu incelemiştir. Fiyatların durumu hakkında şu karara varılmıştır:

“ a- Komisyonumuz belirtilen fiyatları, şirketimizde mevcut fiili değerler kullanılarak yapılan hesap sonucu, bulunan kazı fiyatı ile memleketimizde halen yapılmakta olan dekapaj işlerine ait fiyatlarla kıyaslanmış ve yüksek bulmuştur.

b- Teklif edilen fiyatların düşüğü olan 57.98 TL/m³ fiyatı haddi layığının üstünde ve finansman yönünden şirketimizin kaynaklarını zorlayacak mertebede bulunmuştur.

Netice: Yukarıda açıklanan sebeplerle, ihalenin yapılmamasına ve dört firmanın şirketimizde mahfuz olan geçici teminatlarının iadesine karar verilmiş olup Genel Müdürlüğün onayına arz edilmiştir.”

Üretim Genel Müdür Yardımcılığı bu karar üzerine, Genel Müdürlüğe 11.7.1975 tarihinde ve referans 045/108.5-56 sayı ile “ Komisyon kararından sonra teminat mektuplarının iadesini ” istemiştir. Bu yazının üstüne Genel Müdür Vekili el yazısı ile şunları yazmıştır:

“En düşük fiyatı veren firma ile 14.7.1975 günü şifahi bir müzakere daha yapılarak yeni bir teklif daha alınmıştır. Komisyonun bu teklifi inceleyerek neticesini genel müdürlüğe arzı” görüşmede ortaya çıkan yeni teklifin metreküp fiyatı 56.50 lira olduğu sonradan anlaşılmıştır.

Komisyon, yine yüksek buluyor

İhale komisyonu referans 045/108.5 – ve 15 Temmuz 1975’te bu sözlü teklif görüşmüş, daha önceki kararları iki madde halinde hatırlatarak Genel Müdürlüğe yollamıştır:

“..... firmasının 14 Temmuz 1975 tarihli yazısı ile verdiği 56.50 TL/M³ fiyatın haddi layığında olup olmadığını Genel Müdürlük makamının 15.7.1975 tarihli olurları gereğince incelemek üzere yeniden toplanan komisyonumuz, son fiyatın da şirketimizde fiili değerler kullanılarak yapılan hesap sonucu bulunan bazı fiyatı ve memleketimizde halen yapılmakta olan fiyatlara nazaran çok yüksek bulmuştur.”.

Netice olarak 56.50 TL./ M³ fiyat da haddi layığında olmadığı kararıyla Genel Müdürlüğe yollanmıştır.

İdare Meclisi İhale Komisyonunun bu kararından sonra 142. toplantısını 1 ağustos 1975 günü yapmıştır. Burada rapor hakkında açıklamalar yapılmış, dekapaj maliyeti ve ihale teklifleri yeniden gözden geçirildikten sonra konuşmuştur, , cevher üstü hafriyatın zorunlu olduğunu, işin önemi nedeniyle idarenin bu konuyu idare meclisine getirdiğini söylemiştir. , devlet ihalelerinde

«layık had» uygulamasının tek teklif verilmesi halinde ortaya atılabildiğini belirttikten sonra, “Bu mülâhazalar karşısında tereddüt etmeden ihalenin yapılarak, gerekli dekapaj işinin emniyet altına alınmasını şirketimizin menfaati açısından lüzumlu ve zaruri görmekteyim.” demiştir.

..... 'in bu sözleri sonunda idare meclisi ihalenin adı geçen firmaya yapılması için genel müdürlüğe yetki vermiştir. Böylece 63 milyon ödenmesi gereken hafriyat için 115 milyona ihalesi yapılmıştır.

İlgililer şirketin 52 milyon lira zarara girdiğini belirtmektedirler.

Karadeniz Bakır İşletmeleri blister bakır, sülfürik asit ve gübre sanayiinde kullanılan pirit konsantresi üretmek için kurulan bir şirkettir. 45 milyon, 1974 yılında ise 105 milyon lira zarar etmiştir. Bu dönemde blister bakır üretimi kapasitesi yüzde 25 oranını aşamamış, sülfürik asit hiç yapılmamıştır. 1975 yılında zararın 300 milyon liraya ulaşacağını belirten bazı yetkililer, «Bu ihale ile kişiler zengin edilmek isteniyor ve Türkiye'nin maden üretimi ise iflâsa götürülüyor.» demektedirler.

Şirketin hisse senetleri yüzde 50 değer kaybetmiş bulunmaktadır. Bu hisse senetlerinin sahiplerinin 10 bine yakın küçük tasarruf sahiplerinin elinde olduğu da belirtilmektedir.

KARADENİZ BAKIR İŞLETMELERİ A. Ş.

12.06.1975

Ankara

Sayın Erdinç GÖNENÇ

Mali ve İdari Genel Müdür Yardımcısı

Özel No:02/107.1-7337

Şirketimizin finansman sorununun had safhada olduğu, üretimle ilgili 3 - 12 ay bekleyen akreditiflerin açılmadığı, muhasebe kayıtları, ürün maliyetleri hesaplarının 4-5 ay rötarda olduğu, satılan ürünlerin 1974 yılı protokollerinin yapılmadan eski fiyatla fatura edildiği, nakliye sigorta gibi Şirketi büyük problemlerle karşı karşıya bırakan bünyevi eksikliklerinin olduğu ve birçok teknik eksiklikler ve finansman güçlükleri nedenleri ile bir kısım tesislerin ancak % 25 kapasitede çalıştırıldığı bir kısmının ise hiç üretime geçmediği bir dönemde Şirketin Mali ve Ticari bütün mesuliyetlerini yüklenerek başladığınız görevinizde; gerek içinde bulunulan finansman sorununa kısa ve uzun vadeli çözüm bulmak üzere giriştiğiniz teşebbüsler ve Şirketin kendi kaynaklarıyla ancak yarısını karşılayabileceği üretim masraflarının temini, hiç bir huzursuzluk yaratılmadan işçi ve personel ücretlerinin geciktirilmeden ödenmesi, iç ve dış satın almaların ve diğer ödemelerin bekletilmeden yapılması, ve bu suretle gerek üretim gerekse revizyon döneminde gösterdiğiniz üstün gayret, ayrıca, Şirket İş Programı ve Bilançosunun kısa zamanda en iyi şekilde ve sıhhatli olarak hazırlanması, Şirket satış politikasının düzenlenmesi, ürün maliyetlerinin sıhhatli, çabuk ve geleceğe ait ön bilgileri verici şekilde tanzimi, nakliye ve sigorta işlemlerinin düzene konulması ve şirketin organizasyon bozukluğu ve ücret dengesizliğinin giderilmesi için yaptığınız üstün çalışma ve gayretinizden dolayı takdir ve teşekkürlerimi belirtmekten büyük memnunluk duymaktayım.

Bilhassa şirketin kendi kaynağının olmadığı revizyon döneminin hiçbir Mali ve Ticari gecikmeye meydan verilmeden tamamlanmasındaki gayretlerinizle Şirketimiz ve Ülkemize katkınız büyük olmuştur.

Şirketin geleceği için elzem olan başarılarınızın devamını diler tekrar teşekkür ederim.

Mehmet Erdemir
Genel Müdür

BİRLİK haberleri

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ / SAYI 24 / 10 EKİM 1975

GÖREVİNDEN ALINAN KBİ ESKİ G. MD. YRD. ERDİNÇ GÖNENÇ'LE BİR KONUŞMA:

Erdinç Gönenç

1941 yılında, İzmir'de doğdu. S. B. F.yi 1962 'de bitirdikten sonra, Maliye Bakanlığında göreve başladı. 10 yıl süreyle, Hazine ve Kambiyo kontrolörü olarak çalıştı. 6.9.1974 tarihinde KBİ'de Genel Müdür Yardımcılığı görevine atandığında, Maliye Bakanlığı, Merkez Kambiyo Müdürü idi. Evli ve bir çocuk

babası olan Erdinç Gönenç, son olarak MC İktidarınca uygulanan kısımlar sırasında, bu görevinden alındı!

-Sayın Erdinç Gönenç, kısa bir süre önce, basından da izlenebildiği gibi, Karadeniz Bakır İşletmelerinde bir kazı ihalesi yolsuzluğu yer aldı. Bu sorunun gelişimini değişik boyutlarını da göz önüne alarak ortaya koyar mısınız?

- 1975 yılı iş programı hazırlanırken, Murgul'da yapılması gereken bir dekapajın müteahhite verilmesi gerektiği üzerinde teknik arkadaşlar ısrarla durdular ve bununla ilgili olarak iş programına 60 milyon liralık bir ödenek kondu. 60 milyon lira tümüyle anlamsız bir rakam değildi, sözü geçen dekapajın metre küpünün azami 30 liraya mal olacağı görünüşüne dayanmaktaydı. Yapılacak kazı 2 milyon metre küp idi. Bu daha önceki yıllarda yapılması gerekirken yapılmamış bir iştir. Aslında şirket bunu yapacak olanaklara sahiptir. Olanak derken, gerek makine parkını gerekse oradaki işçi sayısını kastediyorum. Ayrıca belirttiğim gibi kazı daha önce yapılmadığı için bu yıllara devredilmiş idi.

-Ben ve beraber çalıştığımız arkadaşlar bu kazının KBİ eliyle yapılması gerektiği ve yapılabileceği kanısında ve prensip olarak müteahhide ihale edilmesine karşı idik. Aslında şirkette ilk işe başladığım günlerde bu konu ile karşılaşmış ve kazının başka şirketlere ihalesini çok ters bulmuştum. Çünkü KBİ zaten Etibank' tan özel sektör olsun diye AID (Amerikan Yardım Teşkilatı)'nın zoruyla kopartılmış ve özel şirket statüsünde kurulmuştur. Fakat nedense şirkette çalışan arkadaşlar bir türlü özel sektör

olduklarını anlayamamışlar ve hafriyatın diğer şirketlere verilmesi gerektiği üzerinde durmuşlardır. Şirketin satın alma yönetmeliğine göre, ihale komisyonları benim başkanlığında teşkil edilmek zorundadır. Bu bakımdan ihale yapılması kararlaştırıldığında komisyon başkanlığı bana verildi. Şüphe yok ki, ben bir teknik eleman değilim ve bu konuda yeterli bilgim olması da mümkün değildir. Yalnız komisyonda bu konuda karar verebilecek yetenekte mühendis arkadaşlarımız vardı, onlar araştırma yaptılar. Kendilerini dinledik, yaptıkları araştırmaları inceledik ve sonunda belli bir görüşe ulaştık. İhale ilk yapıldığında 4 firma katıldı, bunlar genellikle Enerji Bakanlığı ile iş yapan, Türkiye'nin belli başlı büyük firmalarıdır. En düşük fiyatı Firması verdi. Fakat bu fiyat bizim düşündüğümüz fiyata yani 30 lira civarındaki fiyata göre çok düşük bir fiyat idi. Bunun üzerine komisyon olarak biz bu teklifi reddettik. Reddederken şu da göz önünde tutuldu. Yüksek fiyat vermiş diğer 3 firmanın Türkiye'nin muhtelif yerlerinde almış oldukları ihalelerde vermiş oldukları fiyat bunun yarısı kadardır. Bu aslında, şüphe uyandırıcı bir durumdu. Biraz önce de belirttiğim gibi, bu şirketler devamlı olarak, Enerji Bakanlığının ihalelerine giren kuruluşlardır. Ben serbest iradelerini kullandıklarına inanmıyorum. Aksini söyleyebilirler hiç şüphe yok, ama dediğim gibi somut örnekler var: Bir yerde ihaleye girmişler ve 18 lira vermişler, KBİ ' de ise 70 lira verdiler. Fakat ihale komisyonunun görevi, dekapajın yapılmasına veya yapılmamasına karar vermek değildir. Onun için kararımızda şirketimiz kendi olanaklarıyla bu işi yapsın demedik. Bunu Üretim Genel Müdür Yardımcısı'nın düşünmesi gerekiyordu. Bizim yaptığımız yeniden fiyat istemek oldu. Yeniden fiyat istendi, 2 firma çekildi, iki firma kaldı.

Daha önce düşük fiyat vermiş olan Firması yine düşük bir fiyat vermek suretiyle en ucuz firma durumunu korudu. Fakat biz bunu da çok yüksek bulduk, indirim çok az idi ve komisyon kararında bunu belirttik. Komisyon kararı, o sırada Genel Müdür Vekili olarak da görev yapmakta olan İdare Meclisi Başkanı 'ya gitti. Kendileri re sen - bu aslında bence ilginç bir konu- en düşük fiyat vermiş olan firmasını davet ederek pazarlık yaptılar. Ondan sonra beni çağırarak telkinde bulundular. Komisyonu toplamamızı ve verilmiş olan fiyatın haddi lâıyk olduğunu belirtmemizi istediler. Biz bunun üzerine yeniden toplandık, fakat ittifakla verilmiş olan bu fiyatın ki 52.50 TL'dir çok yüksek olduğu kanaatine vardık ve bunu da komisyon kararı olarak belirttik. Bunun üzerine, Sayın telefonla önce benimle çatıştı, ihale komisyonunun kararını değiştirmek istedi ve baskı yapmak amacıyla-kesinlikle o kanıdayım-komisyon üyelerini topladı. Fakat özellikle mühendis arkadaşlarımız benim biraz önce belirttiğim gibi dekapajın KBİ olanaklarıyla yapılması gerektiğini, fiyatın yüksek olduğunu kendisine belgeleriyle anlattılar. Bunun üzerine ikna olmuş gibi göründü ve bize ihaleden vazgeçilmiş izlenimini verdi. Fakat sonradan öğrendim, ben izin deyken İdare Meclisi toplanmış, bu arada -İdare Meclisi Üyesidir- ihale komisyonunun " haddi lâıyk değildir " deme yetkisi bulunmadığını iddia etmiş ve " çekinmeden bu ihaleyi verin " demiş. Bunun üzerine ihale Firmasına verildi. Daha sonra Genel Müdür beni çağırdı, tekzip hazırlamamızı istediler. Bu tekzibi hazırlamak verilen bir emir idi. Olabildiği kadar bir tekzip hazırlamaya çalıştı bana bağlı arkadaşlar, fakat Genel Müdür tekzibi benim imzalamamda ısrar ettiler. Ben imzalamadım.

-Sözünüzü kesiyorum, yanılmıyorsam, bu tekzip Karadeniz Bakır İşletmelerinde, kazının ihalesi konusundaki gerçekleri yansıtmıyordu.

-Hiç şüphesiz. Aslında basında çıkan haberlerin tekzip edileceğini sanmıyordum, nitekim edilmemiştir. Sadece soyut bir tekzip Sayın 'nın ağzından, "Şirketimiz 70 milyon lira kâr etti." biçiminde yayınlandı. Kendilerinden 70 milyon liranın nasıl kâr edildiğini soruyorum, eğer açıklarlarsa bizim de söyleyeceklerimiz olacaktır.

-Şirketlerin ihaleye katılma biçimlerinde şüpheli bir durum olduğunu belirttiniz. Bununla, şirketler arasında danışıklı bir dövüşün olduğunu mu söylemek istiyorsunuz? Yani bu şirketler daha evvel kendi aralarında saptadıkları bir şirkete, en düşük ücreti teklifini mi yaptırmışlardır?

-Katılış biçimlerinde değil, ama verdikleri fiyatlarda bir terslik kanaatimce var. Gerçi bunu ispatlamak da mümkün değil, ama Türkiye'de genellikle ihalelere katılan firmalar önceden anlaşıyorlar. Bu bilinen bir gerçek. Bende bu izlenimi uyandıran husus, ihaleye katılan büyük firmaların başka yerde verdikleri fiyatla kıyaslanamayacak kadar yüksek bir fiyatı bize vermiş olmaları.

-Sayın Gönenç, öyle sanıyoruz ki bu olay Karadeniz Bakır İşletmelerinde tek değil, bugüne dek genelde söylenenler ve varılan yargılar hiç de iç açıcı görülüyor. Bu nedenle Karadeniz Bakır İşletmelerinin yapısını kısaca anlatabilir misiniz?

- Karadeniz Bakır İşletmeleri aslında Etibank'tan AID'nin zoruyla kopartılıp alınmış, maden yataklarını, özel sektör eliyle işlemek üzere kurulmuş bir şirket.

Şirketin kuruluşunda 30,5 milyon Dolar (416 milyon lira) AID kredisi sağlanmıştır. Bu krediyle ilgili anlaşma incelendiğinde son derece ilginç görünüm ortaya çıkıyor, çünkü anlaşma hükümleri gereğince, şirketin özel sektör olarak kurulması, % 51 sermayesinin özel sektöre ait olması zorunludur. Ayrıca AID'den alınmış kredinin tamamıyla ödenmesine kadar şirketin statüsü, hatta genel müdürü değiştirilemeyecektir. Nitekim şirket için başarılı bir Genel Müdür sayılmayacak Sayın 'ın görevden alınması AID' nin rızasının sağlanmasından sonra mümkün olabilmektedir.

Burada tipik bir olayı daha belirtmek isterim. Özel sektör eliyle kurulma şartını yerine getirmek için, yani % 51 sermayeyi özel sektöre vermek için şöyle bir formül bulunmuştur: Özel söktür gurubunu teşkil eden bankaların % 51 sermayeyi karşılamaması üzerine bugün Anayasa Mahkemesi'nde iptal edilmiş olan 933 sayılı Yasa gereğince Maliye Bakanlığı, Bankası, Bankası ve Bankasına 100 milyon TL kredi vermiştir. Verilen kredinin amacı, Karadeniz Bakır hisselerini satın almaları ve gerçek kişilere satmalarıdır.

Ancak bankalar bu kredinin 33 milyonluk liralık kısmını satamamışlar ve satamadıkları hisse senetlerini kendileri muhafaza ederek, bu yolla oy kullanmışlar, söz sahibi olmuşlardır. Yine AID ile yapılmış olan anlaşmanın bir maddesine göre, AID'nin yazılı muvaffakatı olmadıkça, her türlü hizmet ve satın almalar Amerika'dan yapılacak, Amerikan gemileri ile taşınacaktır. Uzun vadede de bunun sonucu şu oluyor: Amerikan ekonomisine bağlı bir şirket durumuna düşüyor. Oysa özellikle madencilikte, Amerikan piyasası hem pahalı, hem uzak, nitekim küçük bir parçanın temin güçlükleri yüzünden, tesislerin çalışması zaman zaman durmuş, bunun sonucunda büyük kayıplar meydana gelmiştir. Bir diğer konu da, mühendislik hizmetlerinin Amerika'dan yaptırılmasının zorunlu olması. Oysa tesislerde uygulanacak Flaş-İzabe Metodu ABD'de kullanılmıyor. Reverber metodunu uyguluyorlar. Bu nedenle ehil olmayan, Mc... mühendislik firması fizibiliteyi yapmıştır. Bunun karşılığında da verilmiş olan 416 milyon liralık kredinin, 140 milyon liralık kısmı Mc... firmasına yalnızca hizmet için geri ödenmiştir. Yani verilen kredi 416 milyon lira ama daha baştan 140 milyonu gerisin geriye gidiyor. 6 milyon Dolar'dan fazla kısmı da döviz olarak transfer ediliyor.

Başlangıçta bu şekilde kurulmuş olan Karadeniz Bakır İşletmelerinin ne durumda olduğu bilançolarının, üretim raporlarının incelenmesiyle açıkça görülebilmektedir. KBİ hiçbir zaman için % 25 kapasiteyi aşamamıştır. Asit üretimi hiç bir şekilde gerçekleşmemiştir. Aslında bakır kadar asit açısından da önemli bir kuruluştur, KBİ. Çünkü Türkiye suni gübre sıkıntısı içerisinde ve KBİ, suni gübre üreten fabrikalara asit vermek üzere de plânlanmıştır. Şirketin iyi yönetildiğini söylemeye olanak yoktur.

Son derece uzun vadeli anlaşmalarla, şirket eli kolu bağlı duruma getirilmiştir. Yönetim değiştiği halde, politikayı değiştirebilmek; olanağı bulunamamıştır. İhracat için F.B firmasıyla yapılmış olan mukavele, şirkete büyük zararlar getirebilir, hatta Türkiye'nin hükümrancılık haklarını zedeler mahiyettedir.

-Sayın Gönenç, Karadeniz Bakır İşletmelerindeki ihale yolsuzluğunu yasalar açısından irdeler misiniz?

-Aslında denebilir ki, KBİ'de bir yolsuzluk yoktur, çünkü İdare Meclisi yetkisini kullanmıştır. Gerçekten İdare Meclisi yetkisini kullanmıştır, nihai karar mercii İdare Meclisidir. Ancak belirttiğim gibi, şirket kazıyı kendi olanaklarıyla yapabilirdi, yapması gerekirdi. Çünkü zarar eden bir şirkettir, şu anda da gelir kaynağı yoktur. Muhtemelen devletten para alınacaktır, bu ihale bedeli de yine devlet sırtından müteahhide ödenecektir. Bu açıdan gazetelerde yapılmış olan yayın ve son gelişmeler ki bu arada benim görevden alınmam bir İhbar sayılmalı ve ilgili mercilerin, bu arada Maliye Bakanlığının, 15 bin hissedarı bulunması açısından Ticaret Bakanlığının, madenlerle ilişkisi bulunması bakımından da Enerji Bakanlığının harekete geçerek şirket hakkında tahkikat açması zorunludur ve gereklidir.

-Sizin bu yolsuzluğun ortaya çıkartılmasında büyük payınız oldu, muhtemelen birçok baskılarla da karşılaştınız. Görüldüğü kadarıyla en azından görevinizden alındınız. Bu konuda bir şeyler söyleyebilir misiniz?

-Aslında görevden alınışım yalnızca bu ihale konusundaki tutumum dolayısıyla değildir. Nitekim İdare Meclisi Reisi Sayın , 3 ay öncesinden görevden alınmam kararı verildiğini söylüyor. Bu karar kimlerin verdiğini bilmek isterdim. 3 ay öncesi Sayın Mehmet Erdemir'in genel müdürlükten alındığı tarihtir. 3 ay önce Sayın Erdemir tarafından başarılı olduğum bir belgeyle belirtilmiştir. Buna rağmen beni görevden almak istediklerine göre bunun nedenleri, biraz önce de söylediğim gibi, şirketi yöneten kişilerden farklı tutum ve düşüncede oluşumdur.

KBİ'de şu baskılarla karşılaştım diyebilirim: Sahip olduğum yetkiler bana kullanılmadı. Bana bağlı personel, bana sorulmadan ve bilgi verilmeden işten atıldı. Bu arada üzerinde önemle durmak istediğim bir husus daha var: Temmuz ayı içerisinde bana bağlı olan Satış Müdürlüğü, benim bilgim dışında ve gerekçesiz bir kararla İdare Meclisi tarafından benden alındı. En son olarak da tekzip imzalamam için baskı yapıldı. Bunda tehdit, işten atılmak idi ve işten atıldılar.

-Sayın Gönenç, bildiğiniz gibi bugün Türkiye'de yurtseverler üzerinde, anti-demokratik uygulama ve baskılar yoğunlaşmış bulunmakta. Siz, bu konuyu da dikkate alarak, Karadeniz Bakır İşletmelerinin geleceğini nasıl görüyorsunuz ve özellikle kıyımlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Aslında söyledikleriniz son derece doğru, ben kendi psikolojik durumumu buna örnek olarak göstermek isterim: Sayın Mehmet Erdemir genel müdürlükten alındıktan sonra şirkette kalmaya devam etmek beni huzursuz etmeye başlamış idi. Öylesine bir kıyım söz konusu ki, insan görevinde kalmaktan veya daha iyice bir göreve geçmekten utanç duyuyor. KBİ açısından konuyu ele alırsanız, bugünkü tutumla şirketin kendisini kurtarmasına olanak görmüyorum. En azından, son derece iyi yetişmiş bir kadro tümüyle Samsun İşletmesinden uzaklaştırılmış durumdadır. KBİ'de kısa sürede; eleman yetiştirme olanağı da yoktur.

-Teşekkür ederiz.

Cumhuriyet/18.10.1975

KARADENİZ BAKIR İŞVERENİ, DIŞARIDAN GETİRİLEN İŞÇİLERLE FABRİKAYI ÇALIŞTIRMAK İSTEYİNCE DÖRT MOTOR YANDI.

(Cumhuriyet Haber Merkezi)

Karadeniz Bakır İşletmesinde sendikal özgürlüğün kısıtlanması nedeni ile 400 işçinin sürdürdüğü direniş üçüncü ayını doldururken, (işveren dışarıdan getirdiği işçilerle fabrikayı çalıştırmak istemiş, ancak işçilerin uzmanlaşmamış olması nedeni ile önceki gün 4. motor yanmıştır.

Fabrikayı dışarıdan gelen işçilerle çalıştırma çabası bir sonuç vermeyince Samsun Bakır İşletmesi yöneticileri DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikasına görüşme çağrısında bulunmuşlardır.

DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikasına üye oldukları için kendilerine baskı yapıldığını öne süren Karadeniz Bakır İşletmesi işçileri bir grup arkadaşlarının işten çıkarılması üzerine direnişe geçmişler, işveren de direnişi gerekçe göstererek tüm işçilerin işine son vermiştir.

Karadeniz

(Baş tarafı 1. Sayfada)

İşveren daha sonra dışarıdan yeni işçi alarak fabrikayı çalıştırmak istemiş, ancak kalifiye olmayan yeni işçilerle fabrika üretime geçirilememiştir. Bu arada işveren sendikadan, ayrılmaları koşulu ile eski işçilere çalışmaları için çağrıda bulunmuş, fakat işçiler bu çağrıya, olumlu bir cevap vermemişlerdir.

İşveren fabrikayı çalıştırabilme konusunda, önceki gün yeni bir deneme daha yapmış, bu deneme de 4 motorun yanmasıyla ve başarısızlıkla sona ermiştir. Bunun üzerine Devlete ait Karadeniz Bakır İşletmesi yöneticileri Maden-İş'e çağrıda bulunmuşlardır. Görüşmeler dün başlamıştır.

Cumhuriyet/19.10.1975

KARADENİZ BAKIR İŞLETMESİNDE 63 MİLYONLUK KAZI İŞİ HABERİNİZ YALANA MÜSTENİDDİR

Δ İhale Komisyonunun karşı kararına rağmen metreküp fiyatı 40 lira olarak belirlenen kazı işi fiyat ve ihalesi ile Enerji Bakanının ilgisi yoktur. İş, 'ye verildi.

Sayın Gazetenizin 21.9.1975 tarihli nüshasının sahife 1 Sütun 1 ve 2 deki “ Karadeniz Bakır İşletmesinde 63 Milyonluk kazı işi 115 Milyon liraya ihale edildi. ” başlığı altında ANKA ajansına atfen şahsımla ilgili olarak verdiğiniz haber tamimiyle yalandır. Üstelik yanlışlığı iddia edilen bir muameleye adımı karıştırmak suretiyle İftira atmaya matuftur.

Niyeti belli bir ajansın yalan, haberini hiçbir tahkike gerek görmeden, siz de dâhil, sadece iki gazete (CUMHURİYET, POLİTİKA) kullanmıştır.

Karadeniz Bakır işletmeleri Bakanlığımıza bağlı bir İktisadi Devlet Teşekkülü olan Etibank'ın da iştirakinin bulunduğu bir özel sektör kuruluşudur. Bu niteliği ile tam İdarî ve mali özerkliği haizdir. Yani her türlü müteahhit seçimi ve ihaleler kendi organlarınca ve tam yetki ile icra edilir. Bu itibarla kurulmaya çalışılan İlişki, tamamıyla kötü niyete dayalı bir iftiradır. Müteahhit Sayın 'nin eski bir iş arkadaşım olduğu da tümüyle yalandır. Çünkü bütün meslek hayatım boyunca DSİ'de Devlet Memuru olarak çalıştım. Hiçbir serbest teşebbüs veya müteahhitle iş ortaklığım olmamıştır.

Yaklaşan seçimler dolayısıyla sol, her türlü gayrı ahlâki usulleri denemektedir. Hesabımız açık, alnımız aktır. Türk vatandaşının vicdanı müfteri ve yalancılara gereken cevabı verecektir. Solun oyununa gelmeyeceğiz. Kısa bir süre sonra yalancı ve müfteriler bağımsız yargı organı önünde hesap vereceklerdir.

Bu tekzibimin aynı sahife sütunlarda yayınlanmasını rica ederim.

.....
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

BASIN YASASI'NIN 19. MADDESİ GEREĞİNCE BAKANIN TEKZİP YAZISINA BUGÜN CEVAP VERME OLANAĞIMIZ YOKTUR. BU NEDENLE GEREKLİ AÇIKLAMALARI YARIN YAPABİLECEĞİMİZİ OKUYUCULARIMIZA DUYURURUZ.

CUMHURİYET/20.10.1975

CEVAP HAKKININ KÖTÜYE KULLANILMASI ÖNLENMELİDİR

ORHAN APAYDIN

Dünkü Cumhuriyette mahkeme kararları gereğince yayınlanan (Tekzip) yazıları, cevap hakkının kötüye kullanılmasının tipik örneklerini oluşturmaktadırlar. Benzerleri giderek çoğalan bu örnekler, Anayasal bir hakkın Anayasa'ya aykırı bir yasa hükmüne dayanılarak kötüye kullanılmasının önlenmesini, ivedi bir sorun durumuna getirmektedir.

Düzeltilme ve cevap hakkı, Anayasamızın 27. maddesinde düzenlenmektedir. Madde aynen şöyledir.

“Düzeltilme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir. Düzeltilme ve cevap yayınlanmazsa, yayınlanmasının gerekip gerekmediğine hakim tarafından karar verilir.”

Maddenin açık yazımından anlaşıldığına göre, cevap ve düzeltme hakkı ancak iki koşulun gerçekleşmesi durumunda kullanılabilir. Yazının kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı bulunması. Yayının ilgililerin menfaatlerini bozması ise, cevap hakkının kullanılmasına olanak veremez. Gerçeklerin yayınlanmasında çok kez ilgili kişilerin çıkarlarının bozulması doğaldır.

CEVAP HAKKININ

(Baş tarafı 1. Sayfada)

Cumhuriyet'te yer alan Karadeniz Bakır İşletmesinde 63 milyonluk kazı işindeki yolsuzluk haberi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanını rahatsız edebilecektir. Ancak gerçeğe uygunsa - ki, gerçeğe uygunluğu bugünkü Cumhuriyet'te kanıtlarıyla sergilenmektedir - ilgili kişinin cevap hakkını kullanması yasal bakımdan mümkün olamayacaktır.

Oysaki Anayasanın yürürlüğe girmesinden önce çıkarılan Basın Kanununun 19. maddesi yayınlara (Menfaati bozulan) kişiye de cevap hakkı tanımıştır. Bu hükmün Anayasa'nın 27. maddesine aykırılığı açıktır. Ancak, Basın Yasası'nın 19. maddesi, Milli Birlik Komitesince 29.11. 1960 tarihinde kabul edilen 143 sayılı Yasayla düzenlendiği için, Anayasa'nın geçici 4/3 maddesine göre, Anayasa Mahkemesinin denetimine bağlı değildir. Başka bir deyimle bu Yasa hükmünün Anayasaya aykırılığı nedeniyle uygulanmaması veya iptali olanağı yoktur.

Yasa hükmünün Anayasaya uygun bir biçime dönüşmesi parlamento tarafından çıkarılacak yeni bir yasayla mümkün olabilir. Fakat bu konuda hazırlanan tasarı veya öneriler Millet Meclisinin

gündemine geldiği halde bugüne kadar yasalaşma olanağına kavuşamamıştır. Meclislerin önümüzdeki toplantı yılında genel bir basın yasası içinde veya tek taşına bu sorunun çözülmesi umut olunabilir.

Basın yasasının 19. maddesiyle Anayasanın 27. maddesi arasındaki çelişkinin adli uygulamada çözümü olanağı da vardır. Şöyle ki:

Anayasanın 27. Maddesi yasama organına direktif veren bir ilke biçiminde değil, düzenleyici bir norm niteliğindedir. Bu niteliğiyle (Sonraki kanun önceki kanunu ortadan kaldırır - Lex posterior derogat priori) kuralı gereğince Basın Yasasının 19. maddesini zimnen değiştirmiştir. “Kanunlar Anayasa hükmüyle zimnen kaldırılarak yerine Anayasada hüküm konmuş olması durumunda Anayasaya aykırı olan kanunlar ya da hükümler uygulanmaz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 15.1.1962, E.3-132/1 K. 2”

Anayasanın geçici 4/3 maddesi 27 Mayıs 1960’dan 6 Ocak 1961 tarihine kadar çıkan yasalar hakkında sadece iptal davası açılmasını veya itiraz yoluyla mahkemelerde Anayasaya aykırılık iddiasının ileri sürülmesini engellemektedir. Sonraki yasayla değişme olanağı ise açıktır. Bu nedenle mahkemelerin, Basın Yasasının 19. maddesini değiştiren Anayasanın 27. maddesindeki düzenleyici hükmü uygulamaları olanağı da vardır.

Cevap hakkının kötüye kullanılmasını önleyecek en sağlıklı yol, Basın Yasasındaki hükmün Anayasaya uygun bir biçimde yeniden düzenlenmesi ve çıkarılacak yasayla, çelişkili kararların ortaya çıkmaması için, tekzibe ilişkin istek ve itirazlara bakmak görevinin Basın Mahkemelerine bırakılmasıdır.

Dünkü Cumhuriyet’te yayımlanan yazılarda görüldüğü gibi, cevap hakkının yasal amacı dışında gazeteye veya üçüncü kişilere yönelik çirkin saldırıların aracı durumuna getirilmemesi ise görevli yargıçların takdir haklarını özenle kullanmalarına bağlıdır.

Karadeniz Bakır İşletmesi Dosyası
30 Ekim 1975
A.S

4 YILDIR TAM ÜRETİME GEÇEMEYEN KARADENİZ BAKIR İŞLETMESİ TÜRK EKONOMİSİNE 4,5 MİLYAR LİRALIK ZARAR VERDİ

Δ Yılda 365 bin ton sülfürik asit üretmesi öngörülen Karadeniz Bakır İşletmeleri Samsun izabe tesisinin sülfürik asit ünitesi 4 yıldır çalıştırılmadığı için, fabrikanın yanma bu asiti tüketmesi için kurulan gübre fabrikası yüz milyonlar harcayarak kendi sülfürik asit tesisini kendisi kuzdu. Şimdi Samsun'da İM sülfürik asit tesisi yan yana duruyor.

Amerikan Mc... şirketine 150 milyon lirası proje için olmak üzere 600 milyon liradan fazla para ödenerek yaptırılan Karadeniz Bakır İşletmeleri tesisleri, bütün projelerde bitmesi öngörülen 1971 yılında üretime geçemediği ve bugüne kadar da öngörülen üretimi sağlayamadığı için ortaya çıkan yüz milyonlarca liralık işletme zararının yanında Türk ekonomisinde da 4,5 milyar liralık üretim kaybına yol açmıştır. Milyonlarca ton bakır cevherinin bulunduğu bölgede, 1 milyar 700 milyon lira harcanarak yaptırılmış bir fabrika çalışmadan dururken, Türkiye'ye yurt dışından milyarlarca liralık bakır madeni ve bakır fabrikasının yan ürünü olarak elde edilmesi gereken sülfürik asit ile gübre ithal edilmiştir.

Karadeniz Bakır İşletmelerinin yapılan bütün hesaplamalar ve yapılabilirlik raporlarında üretimi 40.800 ton Blister bakır,
365.000 ton Sülfürik asit
230.000 ton Pirit Konsantresi
94.000 ton yüzde 6 Cu. Küre cevheri
75.000 ton Bakırlı Pirit olarak saptandığı halde, İşletme 1971 ve 1972 yıllarında hiç bir şey üretememiş, iki yıl fabrika ve tesislerde Amerikan şirketinin oluşturduğu arızaları ve hataları gidermekle geçmiştir. 1973 ve 1974 yıllarında ise, yıllık 40 bin ton blister bakır üretim kapasitesine rağmen ancak 10'ar bin ton blister üretimi gerçekleştirilebilmiş, sülfürik asit ise hiç üretilenmemiştir. Burada ilgi çekici olan bir nokta, üretilenmeyen blister bakırın bir daha elde edilemeyecek biçimde ziyan edildiğidir. Bir başka deyimle üretim eksikliği önümüzdeki yıllarda kapatılamayacaktır. On binlerce ton bakır çeşitli yollarla ziyan edilmiştir ve ülke için yararlı bir kullanma olanağı bir daha bulunmayacaktır.

Sülfürik asit sorunu ise bütünüyle bir felâket olarak ortaya çıkmıştır Karadeniz Bakır İşletmelerinde. Amerikan Mc... şirketinin bozuk olarak getirip monte ettiği elektrofili treler çalışmadığı için, yüz milyonlarca lira ödenerek kurulan sülfürik asit tesisleri hiç çalıştırılmamış, bu nedenle 4 yıl içinde 1 milyar liralık yapay gübre ve sülfürik asit ithal etmek zorunda kalınmıştır.

Karadeniz Bakır İşletmelerinde üretilcek blister bakır Türkiye gereksinmesinin çok üzerinde olduğundan, yurt dışına ihraç edilmesi planlanmıştır. Fakat ne yazık ki, işletmenin bir türlü rasyonel ölçülerle işletilememesi ve yeni yapılan tesislerdeki arızaların giderilememesi nedeniyle, bakırın, Londra borsasında 900.- sterline çıktığı 1973 yılında Türkiye'ye 250 milyon liralık ham ve işlenmiş bakır ithal edilmiştir. Bugün Karadeniz Bakır İşletmeleri yurt dışına satabildiği 7-8 bin ton blister bakır ise ancak tonu 450-500 sterlinden müşteri bulabilmektedir.

Özetle, Amerikan şirketinin yaptığı yanlışlıklar Türkiye çekmiş, bakır fiyatlarının yüksek olduğu dönemde Türkiye'ye pahalı fiyattan bakır ithal edilmiş, borsalarda fiyatların düşmesinden sonra yabancı ülkelere bakır ihracatına başlamıştır.

Ve İşin daha da kötüsü bugün bile zaman zaman yurt dışından bakır cevheri ithal edilmektedir. 1973 yılında Murgul işletmesinde oluşan bir çökme olayı nedeniyle üretim aksayınca, Avustralya ve Meksika'dan 26 bin ton bakır cevheri ithal edilmiş, taşıma masraflarının dışında bu cevherlere yüz milyon liradan fazla para ödenmiştir. Oysaki o sırada bu tür gelişmelere hazırlık olarak Esbiye maden sahasında on milyonlarca lira harcanarak çalışmalar yapılmaktaydı. Bugün dahi ortaya çıkacak böylesine bir aksaklıkta, Türkiye'ye yurtdışından bakır cevheri sağlamak zorunda kalınacaktır. Çünkü Esbiye madenlerinde on milyonlarca lira harcanarak yapılan çalışmalar bütünüyle durdurulmuş, madenler ya çökmüş ya da çökmeye terk edilmiş olarak bırakılmıştır.

Δ İşletmede Amerikan Mc... Şirketinin yaptığı elektro filtreler çalışmadığı için 4 yılda 1,5 milyon ton sülfürik asit üretilemedi

Δ Türkiye, Amerikan şirketinin yaptığı, çalışmayan tesisler için AID'e yılda 100 milyon liradan fazla faiz ve borç taksiti ödüyor.

Δ Yılda 50 milyon dolarlık gübre, sülfürik asit ve çeşitli bakır ithal edildiği bir dönemde, Adalet Partisi hükümeti, Bakır Karadeniz Projesi için gerekli 5 milyon doları, büyük külfet bularak, AID'den borç alınmasına karar verdi.

Sülfürik Asit

Sülfürik asit üretimi ise bakır üretiminden daha büyük bir faciadır. Karadeniz Bakır İşletmeleri için. Bakır üretiminin yan ürünü olarak sağlanan sülfürik asit, Türkiye'nin çok büyük ölçüde gereksindiği gübre üretiminin en önemli ham maddesidir. Ve bu nedenle daha başlangıçta, Karadeniz Bakır İşletmeleri | Samsun izabe tesisleri yapılırken, üreteceği sülfürik asiti kullanabilmek için hemen yanına bir gübre fabrikası kurulmuştur. Fakat ne yazık ki, yapım tamamlandıktan 4 yıl sonra bile bir türlü sülfürik asit üretimine geçemeyen Karadeniz Bakır İşletmelerinden umudu kesen Azot Sanayii, kendi sülfürik asit tesislerini kurmuş ve gübre üretimini sağlamıştır. Şimdi Samsun'da 100 metre aralıkla yan yana iki sülfürik asit tesisi birden bulunmaktadır ve bunlardan birisi olan Bakır işletmesindeki 4 yıldır çalıştırılmamaktadır.

Samsun tesislerindeki uzmanlar sülfürik asit tesislerinin yıllardır çalışmadan durmasının yeni bazı bozukluklara yol açacağını, korozyona uğradığını, tesisin çalıştırılmaya başlaması için mutlaka yeniden bir onarımdan geçmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Yani hiç çalıştırılmayan bir tesis için yeni yeni onarım harcamaları ortaya çıkmaktadır.

Zarar, yeniden harcama, kayıp, döviz harcamaları, yeniden borçlanma ve Karadeniz Bakır İşletmeleri hâlâ çalışmıyor doğru dürüst.

Oysaki Devlet Plânlama Müsteşarlığı 9.2.1967 tarihinde Karadeniz Bakır İşletmeleri projesiyle ilgili olarak Etibank Genel Müdürlüğüne şunları yazmıştı:

“... Bilindiği gibi Karadeniz Bakırlı Piritleri projesi, Türk ekonomisi için uzun süredir olgunlaştırılan, yüksek kârlılığı, dış ticaret dengesine etkisi, katma değerinin yüksekliği ve gelişme imkânlarının çokluğuyla tamamen belirmiş temel projelerden birisidir. Projenin bu çok yönlü faydası ve milli ekonomiye olumlu etkileri dolayısıyla en kısa sürede gerçekleşmesi temel hareket noktası olmalıdır. Proje gerçekleştirilmesinin ertelendiği gün için yalnızca yaklaşık olarak 100 bin dolarlık bir döviz kaybı olduğunun düşünülmesi çalışmaları hızlandırmasının cesaretle karar almanın ve gereğini yapmanın önemini belirtmeye yeterlidir...”

“... Türkiye'deki bakır ve pirit madenleriyle yabancılar da ilgilenmekte, yabancı sermaye ve proje kredisi şeklinde yardım teklifinde bulunmaktadırlar. Bu arada Milletlerarası Kalkınma Ajansı (AID)'nın Türkiye'nin bakır ve pirit madenlerinin geliştirilmesine yardım konusunda duydukları yakın ilgi devam etmektedir...”

... Yapılabilir (Fizibilite) etütleri The Ralph M. Parsons Company firmasına hazırlanmış olan Karadeniz Bakırlı Piritleri Projesi ise bizzat etütleri yapan firmanın ifade ettiği gibi son derece kârlı ve ekonomimiz için iyi bir projedir. Durum böyle iken AID'nin ancak şartlı olarak kredi vermek istemesi, Türk halkının dolayısıyla Türk Hükümetinin seçme hakkını kullanmak isteğiyle bağdaşır görülmemektedir...”

Altında Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarı 'ın imzasını taşıyan bu yazıda, projenin kârlılığı ve yurt ekonomisine olan yararı açıkça belirtilmektedir. Fakat ne yazık ki AID örgütünün girişimleri ve önerilerinin Türk halkının çıkarlarıyla çelişkili olduğu bu kadar açıkça belirtildiği halde, zamanın Adalet Partisi Hükümeti, sonunda AID kredisini seçecek ve çok kârlı, çok yararlı olduğu yıllar önce saptanan Karadeniz Bakır Projesi, yıllar yılı çalıştırılmayan, çalıştıktan sonra ise gerekli üretimi sağlayamayan ve Türk ekonomisine milyarlarca liralık zarar veren bir işletme biçimini alacaktır.

Bu arada zamanın Adalet Partisi Hükümetinin Maliye Bakanı, Başbakanı 'e Milletlerarası İktisadi İşbirliği Teşkilâtı çıkışlı ve 52854 sayılı GİZLİ VE ZATA MAHSUSTUR kaydıyla yolladığı bir yazıda, proje için gerekli olan dış finansmanın Türkiye'ye külfet yükleyeceği belirtilerek mutlaka dış kredi sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Yazının sonuç bölümü şöyledir:

“... Projenin mümkün olan en kısa zamanda realize edilmesi lüzumu göz önünde tutularak, kendi kaynaklarımızdan 1967 yılı içinde 5 milyon dolar tahsis suretiyle icraya başlanması yerinde olacaktır.

Bu takdirde, ileride dış kredi sağlanamaz ise, projenin gelecek yıllarda 30 milyon dolara yükselecek dış finansmanı da kendi kaynaklarımızdan karşılamak külfetini göz önünde tutmak gerekecektir.

Ancak 5 milyon doların tahsisinden sonra, dış kredi sağlanabildiği takdirde, bu kredinin daha iyi şartlar taşıyacağı mefruzdur. Bu imkân realize edilebildiği takdirde, zaman kaybına meydan vermeden finansman mümkün olan en iyi şartlarda temin edilmiş olacaktır.”

Zamanın Adalet Partisi hükümetinin Maliye Bakanı, Başbakanına yolladığı Gizli ve Zata Mahsustur kayıtlı yazıda demektedir ki, biz şimdilik bir 5 milyon dolar ayıralım, sonra nasıl olsa dış kredi buluruz. Eğer bulamazsak işin bütünü sırtımıza yüklenir bu da büyük külfettir.

Oysaki o zaman söz konusu olan dış para 30 milyon dolardır. 1967 yılından başlayarak her yıl Merkez Bankası kaynaklarından sağlanması gereken para ise 6 milyon dolar. Zamanın Maliye Bakanı bizim için bu parayı bulmak büyük külfet olur derken, Türkiye, aynı dönemde her yıl 50 milyon dolarlık gübre ve çeşitli cins bakır ithal etmekteydi.

Bütün yazılan çizilenin tersine, hükümeti Karadeniz Bakır Projesi için AID’nin önerdiği krediyi kabul etti ve işin yapımını da kredi koşullarından birisi olan bir Amerikan şirketine verdi. Amerikan şirketi de işi bu kadar yaptı, şimdi Türkiye Amerikan şirketinin yaptığını düzeltmeye çalışıyor. Hem de milyarlarca liralık kayıp bahasına.

Ve bütün bu zarar ve kayıplardan başka bir de AID’e olan borcun ödenmesine çalışılıyor. Hem de faiziyle birlikte. Karadeniz; Bakır İşletmelerinin 1974 yılı faaliyet raporunda, Devlet ve AID kredilerinin 1973 ve 1974 yılı ödenmeyen faizleri olarak 132 milyon lira gösterilmiştir. Bu paranın büyük bölümü AID’e ödenmesi gereken faizdir. Ayrıca, işletmenin 1974 yılı bilançosunda üretim masraflarının maliyet içindeki unsurlarının en büyüklerinden birisi de faizler olarak gösterilmiştir. Karadeniz Bakır işletmelerinin üretimde faizlerin maliyet içindeki oranı yüzde 21’dir.

Bir başka deyişle, bir taraftan Amerikan şirketinin çalıştıramadan bırakıp gittiği fabrikayı onarmaya, düzeltmeye çalışılırken, bir taraftan da o şirkete ödenen paranın faizini ve borç taksiti ödenmeye çalışılmaktadır. Ve Türkiye’deki yurt sever uzman ve yetkilileri de en çok bu nokta üzmemektedir. Yabancı sermayenin ve son günlerde başka bir görüntüyle ortaya çıkan Amerikan dostluğunun erdemi de bu kadardır işte. Bunun somut örneği de KARADENİZ BAKIR İŞLETMELERİ’DİR.

BİTTİ

TEKNOLOJİ SEÇİMİ

Erdoğan GÖNENÇ

Kalkınmanın başarılararak Türkiye'nin gelişmiş bir Sanayi toplumuna dönüştürülmesi, emeğin verimliliğini artıran ileri teknolojilerin uygulanmasına bağlıdır.

Bu teknolojiler yurdumuzda üretilmediğine göre zorunlu olarak dışarıdan transfer edilecektir. Gerek bu zorunluluk ve gerekse ileri teknolojilerin özellikle yedek parça açısından dışa bağımlılığı arttıran teknolojiler olması döviz gereksinmesini arttırmaktadır. Oysaki dış ödeme güçlükleri kalkınmanın en önemli dar boğazlarından birini oluşturmakta ve dolayısıyla ortaya güç bir çelişki çıkarmaktadır.

Bir diğer çelişkiyi kalifiye işgücü konusunda görmekteyiz; ileri teknolojilerin vasıflı işçi gerektirmesine karşılık Türkiye'nin geri kalmışlığından doğan önemli bir vasıflı işçi açığı vardır. Üstelik bu açık döviz dar boğazını aşmak için teşvik edilen yurt dışına göçü dolayısıyla daha da büyümektedir. Nitekim İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun İstatistiklerine göre yurtdışına giden işçiler arasındaki vasıflı oranı 1976 yılında % 73'e ulaşmıştır.

Öte yandan ileri teknolojilerin uygulaması kalkınma konusundaki olumlu etkisine karşılık bir diğer önemli sorunumuz olan istihdam konusunda olumsuz gelişmelere yol açabilecek bir nitelik taşımaktadır. Bilindiği üzere ileri teknolojiler daha az işgücü daha çok sermaye anlamına gelen «sermaye yoğun» teknolojilerdir. Oysaki istihdam, Türkiye için her geçen gün ağırlığını daha da artıran bir sorun görünümündedir. Aşağıdaki tablonun incelenmesinden de görüleceği üzere toplam işgücü fazlası 1976 yılında 2.070.000 kişiyi bulmuştur. 1977 yılında bu rakamın 2.183.000 kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir. Üstelik tarım sektöründeki işgücü fazlasının azalmasına karşılık ileri teknolojilerin daha geniş bir kullanım alanı buldukları tarım dışında işgücü fazlası hızlı bir artış göstermektedir. Kanımızca en büyük sorunu, yine döviz dar boğazı ile yakından ilişkili olan, yedek parça sağlanmasındaki gecikmeler oluşturmaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere ileri teknolojileri temsil eden makine ve teçhizatın yedek parça açısından dışa bağımlılığı, daha geri teknolojilere göre bir hayli fazladır. Gerek bu parçaların yurdumuz koşullarındaki ömürleri konusunda birikmiş bir bilgi olmaması ve gerekse dış ödeme güçlüklerinin her parçadan yeterli stok yapılmasına olanak vermeyişi sonucu hemen her arızada yedek parça ithalatı yapılması gerekmektedir. Bu ithalat ise transferlerdeki beklentiler ve kambiyo kontrolünün yarattığı bürokrasi nedeniyle uzun bir zaman almaktadır. Dolayısıyla her arızada işletmeler çalışmalarına ara vermek zorunda kalmaktadırlar. Öyle ki marjinal tasarruflara yönelik ileri teknolojileri kullanan kuruluşlarda, bu tasarrufları sağlamak bir yana, daha geri tekniklerle çalışan kuruluşlardan daha küçük kapasite ile çalışma ve daha az üretim yapma, sonucu ile bile karşı karşıya kalma bilmektedir. Özellikle fizibilitesi yabancılar tarafından hazırlanan işletmelerimizde teknolojinin Türkiye koşullarında uygulanacağını hiç hesaba katılmadığını görebilmekteyiz.

Başlangıç bölümünde, kalkınmanın ileri teknoloji kullanımı ile başarılabileceğini belirttiğimize göre, bu görüşlerle ileri teknolojiler yerine emek yoğun teknolojiler kullanımı önermediğimiz açıktır, sanıyoruz. Belirtmek amacı güdülen husus; teknolojik gelişmeyi (ilim Çin'de bile olsa arayıp bulunuz) örneği, en ileri tekniklerin rastgele alınması, şeklinde anlamının yanlış olacağı, aksine teknoloji konusunda son derece dikkatli bir selektif politikanın, gerektiğidir.

Bildiğimiz kadarıyla Türkiye'de ne bir teknoloji politikası ve ne de böyle bir politika uygulamakla görevli özel bir örgüt bulunmamaktadır. Bu nedenle en kısa zamanda Devlet Planlama Teşkilatı veya Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında özellikle teknoloji değerlendirmesi ve seçimi hususunda bir örgüt kurulmasının gerektiğini düşünüyoruz.

Kurulacak böyle bir örgüt,

- 1) Kıt döviz olanaklarımızın sadece en ileri ve uygun teknolojiler için harcanmasını,
- 2)Getirilecek teknolojilerin yaratacağı sorunların başlangıçta hesaplanarak gereken önlemlerin alınmasını,
- 3)Yabancı sermayenin yurdumuza esas olarak teknoloji transferinin bir aracı olarak gelmesi ve teknoloji hususunda katkıda bulunmasını,
- 4)Giderek, yurdumuzda da bünyemize uygun teknolojilerin üretilmesine uygun ortamın yaratılmasını, sağlayabilecektir, sanıyoruz.

T A B L O	İşgücü Fazlası (15-64 yaş)				
	1973	1974	1975	1976	1977
(Tahmini)					
Tarım dışı işgücü fazlası	724.000	1.062.000	1.281.000	1.369.000	1.483.000
Tarımda işgücü fazlası	840.000	800.000	750.000	710.000	700.000
Toplam işgücü fazlası	1.564.000	1.862.000	2.031.000	2.070.000	2.183.000

Kaynak: D.P.T. 1977 programı

MERKEZ BANKASI
EKONOMİK ARAŞTIRMA
UZMANI
(1.4.1977 – 10.2.1978)
(M.C HÜKÜMETİ)

KAMBIYO KONTROLÜ VE TURİZM

ERDİNÇ GÖNENÇ

MALİYE BAKANLIĞI

HAZİNE VE KAMBI YO KONTROLÖRÜ

Türk Parası Kıymetini Koruma Mevzuatında yapılan bir değişiklikle banka ve yetkili müesseselerin dışında kalan kişilerin 50 dolardan fazla döviz alışının yasaklanması, turizme indirilen bir darbe olarak nitelendirilmiş ve tepkiyle karşılanmıştır.

Böyle bir tahdidin konulmaması şüphe yok ki temenni edilecek bir şeydir. Ancak, Kambiyo Kontrolünün icabı olan diğer tahditler gibi bu da şartlar zorladığı için konulmuştur ve üstelik yaratacağı olumsuz etkiler gereğinden fazla büyütülmektedir. Makalemizin amacı madalyonun bu yükünün de bilinmesi ve tenkitlerde daha gerçekçi olunmasını sağlamaktır.

ALINAN KARARLARIN SEBEPLERİ:

Bilindiği üzere, Türkiye, ödemeler dengesindeki açık sebebiyle Kambiyo Kontrolü sistemini uygulamak zorunda kalmış bir ülkedir. Açığın sebebi, döviz talebinin döviz imkânlarından çok fazla oluşudur. Kambiyo Kontrolü, sistemi döviz talebini tahdit etmek suretiyle, açığı kapatmak amacını güder. Ancak, döviz talebinin tahdidi döviz gelirlerinin devletin kontrolü altına alınmasıyla mümkün olabilir. Bu yüzden bütün vatandaşlar, kazandıkları dövizleri belirli süreler içinde yetkili müesseselere ve bankalara satmak mükellefiyeti, altına sokulmuşlardır. İhracat, komisyonculuk, nakliyecilik gibi muamelelerde ne miktar dövizin hangi tarihlerde kazanıldığı kontrol edilebilir. Turistlerden alınan dövizler için, bu hususların bilinmesi imkânı hemen hemen hiç yoktur. Döviz talebi yüksek olduğu ve baskı altında bulunduğu için kontrol imkânı olmadığına göre turistlerden alınan, dövizler çok büyük bir ihtimalle karaborsada satılacaktır. Bu şekilde sağlanacak kazanç yüzde ellinin üzerinde olabilir. Görüldüğü gibi turistleri memnun edelim, derken karaborsayı memnun etmiş olmamız pek muhtemeldir. Üstelik turistler için verilecek tavizler Kambiyo Kontrolü sisteminin, bütününe laçka etmek tehlikesini de getirmektedir. Külliyyetli miktarda dövizler yakalanan bir karaborsacı bu dövizleri turistlerden aldığı (başka kaynaklarda sağladığı halde) ve bankaya satacağını söyleyerek kovuşturmadan kurtulabilir. Gerektiği takdirde bunun gibi daha bir hayli misal vermek mümkündür, ödemeler dengesindeki kronik açık bakımından yurdumuzu bir şeker hastasına benzetebiliriz. Turist dövizi enjekte edelim derken açacağımız küçük bir delikten esasen mahdud olan döviz imkânlarımızın akıp gitmesine sebep olabiliriz.

KARARIN TURİZM ÜZERİNE YAPACAĞI ETKİLER:

Hemen belirtelim ki turistlerden döviz alma bakımından konulan 50 dolarlık tahdit sanıldığı kadar büyük güçlükler yaratmayacaktır. Çünkü hemen her köşe başında bulunan Bankalardan başka, yetkili müesseseler de istenildiği kadar döviz bulundurma yetkisini haizdir. Türk Parası Kıymetini Koruma Mevzuatına göre işgal konuları itibariyle turistlerle temas halinde bulunan firma ve müesseseler yetki alabilirler. Turistlere güçlük çıkarılmasından şikâyetçi olanlar yetki almak suretiyle -

bu güçlüğü bertaraf edebilirler. Yalnız bu takdirde alınan dövizlerin karaborsada satılması biraz güçleşecektir.

Bu hususu belirttikten sonra kambiyo tahditlerinin turizm üzerindeki, etkisini inceleyelim: Turistlerden alınan dövizler bakımından 14.9.1962 ¹ tarihinden öncesi, tahditlerin bulunduğu (bugünkünden fazla), bu tarihten sonrası ise liberasyonun hüküm, sürdüğü bir devreyi gösterdiğine göre, her iki devreye ait rakamların mukayesesi tahditlerin turizm üzerindeki etkisi bakımından bir fikir verebilir, Aşağıdaki tablo 1961-1965 yılları arasında yurdumuza gelen turist sayısı ile bunların bıraktıkları döviz miktarını ve her bir turistin ortalama olarak harcadığı meblağı göstermektedir. ²

Yıllar	Turist sayısı	Turizm Gelirleri	Ortalama Harcama
1961	129000	6873000	53,2
1962	172862	7316000	42,3
1963	154823	6424000	41,4
1964	163054	6987000	40,3
1965	300790	12198000	40,5

Görüldüğü gibi döviz bozdurmanın güç olduğu 1962 yılında yurdumuza giren turist, sayısı bu güçlüğün bulunmadığı 1963 ve 1964 yıllarındakinden bir hayli fazladır. Demek ki Kambiyo tahditlerinin turist akını bakımından iddia edildiği kadar olumsuz bir etkisi yoktur. Üstelik turizm sektörüne yapılan yatırımlar 1962 yılında 38 milyon TL'den ibaretken 1963 yılında, 147,4 milyon, 1964 yılında 170,8 milyon ve 1965 yılında 240,3 milyon TL'ye balığ olmuş yani 1962 yılına, göre daha sonraki yıllarda otel, motel vs. sayısı büyük ölçüde artmıştır.

Turist sayısında tahditlerin kaldırılması sebebiyle bir artış vuku bulmuş olsaydı bile bunun bir önemi bulunmayacaktı. Çünkü önemli olan sayı değil yurda bırakılan dövizdir. Tahditli 1961 yılında yurdumuza gelen turist say ısı 129 bin, bıraktıkları döviz miktarı \$.6.373-000.- iken, turist sayısının 26 bin fazla olduğu 1963 yılında turizm gelirlerinin 449 bin azalarak \$.6.424.000.-a düşmesi, "tahditler turizmi baltalar " iddiasını bir hayli çürütmektedir. Aynı şekilde, tahditlerin bulunduğu 1964 ve 1965 yıllarında da her bir turistin bıraktığı ortalama, döviz miktarının 1961 ve 1962 yıllarına göre düşük olduğu görülmektedir. Yani tahditlerin kaldırılması yurdumuza daha çok turist gelmesini sağlasa bile ekonomimize bir fayda sağlamayacaktır. Karaborsanın kolaylaşması sebebiyle turizm gelirlerinde nisbi hatta bazen mutlak bir azalma meydana gelecektir.

SONUÇ:

1) Bankalar ve yetkili müesseseler dışında kalan şahısların 50 dolardan fazla döviz alma ve bulundurma yetkisinin kaldırılışı bir zaruretin sonucudur, Bu kararla Kambiyo Kontrolü sistemimiz tahkim edilmiş olmaktadır.

2) Alınan karar turistler bakımından büyük zorluk doğurmayacaktır. Çünkü turistlerle ilgili firma ve müesseseler Kambiyo mercilerine müracaatla istedikleri kadar döviz bozma yetkisi alabilirler. Böylelikle, alınan dövizlerin kontrolü kolaylaşacağından, kaçakçılık imkânları azaltılmıştır.

3) Bankalar ve yetkili müesseseler dışındaki şahısların döviz alma yetkisinin azaltılmasının hatta kaldırılmasının yurda gelen turist sayısı üzerindeki olumsuz etkisinin sanıldığı, kadar büyük olmayacağı, buna mukabil turizm gelirlerinde nisbi, hatta mutlak bir artışın meydana geleceği söylenebilir.

1) Türk Parası Kıymetini Koruma hakkındaki 17 sayılı karara ilişik Seri: I, No:2 Usul Tebliği ile

2) Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1967 yılı Programı.

TPK KORUMA

Bir kısım basının son günlerde, Türk Parası Kıymetini Koruma Mevzuatının yürürlükten kaldırılması için yoğun bir kampanya sürdürdüğü görülmektedir.

Bu basının “TPKK mevzuatının ekonomiyi batırdığı” yolundaki yargılarına katılmadığım gibi TPKK Mevzuatının yürürlükten kaldırılabilmesine de inanmıyorum.

TPKK Mevzuatı ilk bakışta, kamu hukuku içinde, yabancı paralarla ödemeleri düzenleyen bir takım kuralları, yasakları ve cezaları ile bir usul ve düzen aracı olarak görünür ve dolayısıyla ilgilileri açısından can sıkıcıdır.

Ancak bu kural, yasaklama ve cezalar, bürokratların keyfi istediği için değil, ekonomik nedenleri zorlamasıyla konulmuştur ve dolayısı ile TPKK Mevzuatı da hukuki olmaktan çok ekonomik bir olgudur.

Mevzuatın temelinde bulunan ve bir yetki yasası niteliğini taşıyan 1567 sayılı yasa 1928 Ekonomik bunalımını izleyen yıllarda (1930) çıkartılmıştır.

T.P.K.K. Mevzuatı’nın kaldırılması kambiyo denetimine son vermekle eş anlamlıdır. Bu nedenle soruyu, daha doğru olarak, Türkiye’de kambiyo denetimi kaldırılabilir mi? biçiminde anlayıp ona göre yanıtlamak gerekir.

Kambiyo denetimi en geniş anlamda “ulusal paranın dış değerinin korunması ve/veya ödemeler dengesinin sağlanması için; dış ticaret ve ödemelere sınırlar konulması ve döviz gelirlerinin hükümet emrinde bir fonda toplanarak ödemelerin bu fondan hükümetin belirlediği fiyatlarla ve hükümetin izniyle yapılması” olarak tanımlanabilir

Bu tanımda gösterdiği üzere; kambiyo denetimi bir yönüyle dış dengeyi sağlama aracı, diğer yönüyle ise döviz kuru sistemidir.

Türkiye’de kambiyo denetiminin uygulanmadan kaldırılması mümkün olup olmadığını anlamak için kambiyo denetiminin bu iki yönüyle incelenmesi gerekir.

Ancak bir makalenin sınırları içinde bu iki konuyu birden tartışmak mümkün olmadığından biz bu yazımızda kambiyo denetimini öncelikle bir döviz kuru sistemi olarak ele alacağız.

Bu açıklamadan sonra Türkiye’nin ekonomik durumuna bir göz atarsak kambiyo denetiminin neden uygulandığını anlar ve kaldırılıp kaldırılmayacağını görürüz.

Türkiye ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayalı bir ülkedir. Bu haliyle yabancıların talep edeceği çok şey üretmemesine karşın yabancı mal ve hizmetlerine büyük gereksinmesi vardır. Sanayi toplumuna dönüşme çabaları yabancı mal ve hizmetlerine duyulan gereksinmeyi daha da artırmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye büyük ölçüde dışa bağımlı ve ödemeler dengesi kronik açık veren bir ülke durumundadır. Dünya ticaret hacmi içindeki payı oldukça küçüktür ve yeterli altın döviz rezervleri yoktur.

Görülüyor ki bir konvertibiliteye geçmenin temel koşulları yani 1) Dünya ticaret hacmi içinde önemli bir payı bulunmak 2)Uzun yıllar boyunca korunmuş bir ödemeler dengesi ve 3) Yeterli altın döviz rezervlerine sahip bulunmak, Türkiye’de bulunmamaktadır.

Görülüyor ki bir kambiyo denetimi Türkiye’de bürokratların canı istediği için değil ekonomik koşulların zorlamasıyla uygulanmıştır ve kaldırılması için gerekli ortam henüz hazırlanmıştır. Bu hazırlık yapılmadan kaldırılırsa da para sisteminin çökmesi ve ödemeler dengesi açıklarının inanılmaz boyutlara ulaşılması kaçınılmazdır.

O halde T.P.K.K. Mevzuatı kaldırılmalıdır diyenler bu işi nasıl başaracaklarını somut olarak açıklamak zorundadırlar.

T.C MERKEZ BANKASI

KAMBIYO KONTROL SİSTEMİ

Türkiye’de, gerek para istikrarının korunması ve gerekse ödemeler dengesi açıklarının kalkınmada dar boğaz olmaktan çıkarılması için, son derece etkili ve selektif bir ekonomik politika aracı olan kambiyo kontrol sistemi, şartların kaçınılmaz hale getirmesiyle, uygulamaya konulmuştur.

Ekonomimizin bünyesini yabancıların talep edebileceği daha çok mal ve hizmet üretebilir ve daha az yabancı mal ve hizmetine ihtiyaç duyar hale getirecek yapıya kavuşturmada yeterli başarı sağlanamadığı için, bu sistemden vazgeçmek henüz düşünülememektedir.

Buna karşılık, uygulanan sistemin kendisinden beklenen yararları sağlayacak mükemmel bir yapıda olduğu söylenemez. Sistemin daha etkili bir yapıya kavuşturulmasının, uygulanmasını gerektiren süreyi kısaltmak açısından da yarar kuşkusuzdur.

Kambiyo kontrol sisteminin daha etkili hale getirilmesi için ilk akla gelen tedbirleri şöylece sıralamak mümkün görülmektedir;

1) Kambiyo kontrol sistemi bilinçsiz ve genel bir fren mekanizması olmaktan çıkartılarak, ödemeler dengesi açıklarını plânlanan düzeye indirmek için kullanılan selektif bir ekonomik politika aleti haline getirilmeli, bunun için de sistemin Plânlama Teşkilatı ile organik biçimde ilgilendirilmesi sağlanmalı ve her şeyden önce ödemeler dengesi açıkları ekonomik koşullara göre belli bir perspektif dahilinde planlanmalıdır.

2) Gümrük duvarları, kaçakları asgariye indirecek hale getirilmeli ve bunun için de Gümrük örgütü en kısa zamanda ciddi bir revizyona tabi tutulmalıdır. “Hayali İhracat”

3) Sistemin, kaynak israfı yaratacağı düşünülen yerli üretimi teşvik etmesini önlemek için gerekli sistem içi tedbirler yanında, vergilendirme gibi yan tedbirler düşünülmeli ve uygulanmalıdır.

4) Dış ticaretten doğan büyük kârların (rantın) kamu yararına kullanılmasını sağlayacak çareler aranmalıdır. Özellikle, oto montaj sanayi gibi yabancı sermayeli kuruluşlarda gümrük vergisi marjından yararlanarak sağlanan karlar bu konuda büyük önem taşımaktadır.

5) Görev ve yetkilerin çeşitli Bakanlıklar ve örgütler arasında irrasyonel ve gereksiz dağılımı ortadan kaldırılarak sistemin yönetimi merkezileştirilmeli veya en azından ilgili kuruluşlar arasında ciddi bir koordinasyon sağlanmalıdır.

Ayrıntılara girildiği takdirde daha da artırılabilir ya da daha da geniş biçimde anlatılabilecek bu gibi tedbirler alındığı takdirde, bir zorunluluk sonucu uygulanan bu sistemin, düşünüldüğü kadar sakıncalar yaratmayacağı kanısındayım. Kaldı ki daha rasyonel ve amaç açısından daha etkili bir uygulama sistemin uygulanma süresini de kısaltabilecektir.

H.A.

1973-1977 ÖDEMELER DENGESİ GELİŞMELERİ

ÖNERİLER:

İşçi dövizleri, ödemeler bilançosunda bağımsız olarak gösterildiği 1964 yılından, 1974 yılı sonuna kadar önemli artışlar göstererek, ithalatımızın yarıdan fazlasını finanse edecek ve ticaret açıklarını: % 50 fazlasıyla kapatacak boyutlara ulaşmıştır. 1974 yılından itibaren ithalattaki artışların, ihracat ve işçi geliri artışlarına göre çok fazla oluşu sonucu işçi gelirlerinin ödemeler bilançosundaki nisbi önemi de azalma göstermeye başlamıştır. İthalattaki söz konusu hızlı büyüme 1974 petrol bunalımının yol açtığı maliyet artışları yanında işçi gelirlerinin 1973-1974 yıllarındaki artışının yarattığı aşırı iyimserlik sonucu döviz giderlerinin olağanüstü artışına göz yumulmasından kaynaklanmaktadır.(Bu dönem döviz rezervini eritme çabası dışında başkaca bir anti enflasyonist tedbire rastlanmıyor.)

1975-76 yıllarında ise bu olumsuz gelişmeye işçi gelirlerinde de azalma temayülünün ortaya çıkması, eklenmiştir. Bu gelişmede, yabancı işçi talebinin kısıtlanmasının ve işçilerimizin yurt dışında ortalama kalış sürelerinin artışı nedeniyle tasarruf temayüllerinin düşmeye başlamasının yanı sıra D.Ç.M ve bedelsiz ithalat rejimlerinde yapılan teşvik edici değişikliklerin de payı olduğu düşünülmektedir.

1) D.Ç.M'lerin işçi dövizlerinden kaynaklanan bölümünün Türkiye'de kalacak şekilde tasfiyesi için, belirli bir tarihe kadar D.Ç.M hesabına yatırmış dövizlerin, belirli bir süre içinde kesin satışını yapanlara prim verilmesini sağlayacak bir sistem ihdas edilmesi, düşünülmelidir.

2)Gerek D.Ç.M'ler içindeki bedelsiz ithalat stoku niteliğini taşıyan işçi tasarruflarının yukarıdaki öneriye benzer tedbirlerden etkilenmesini sağlamak ve gerekse işçilerimizin yurda daha az mal-daha çok döviz getirmelerini gerçekleştirmek üzere bedelsiz ithalat olanakları tedricen kısılmalıdır.

3) Bedelsiz ithalat rejiminde yurda gönderilen dövizler oranında ayrıcalık tanıyan bir sistem değişikliği yapılmalıdır.

4)İşçilerimizin yurt dışında belirli sürelerin üstünde kalmamasını ve yurt dışında çalışan yurttaşlarımızın belirli sürelerde yenilenmesini sağlayacak yöntemler bulunmalıdır. Bu konuda Dış İşleri Bakanlığı veya İş ve İşçi Bulma Kurumu yetkisine giren politikaların yanında yine bedelsiz ithalat rejiminden bir politika, aracı olarak yararlanılması mümkün görülmektedir.

Δ Son bölüme “petrol krizinin etkisi geçince yeni işgücü pazarlarının (Avustralya v.s.) da doğuşu ile işgücü göçüdeki artışın süreceği “eklenebilir.

YABANCI SERMAYE

18.1.1954 gün ve 622 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, dış ödeme güçlüklerinin ekonomimizin ön önemli problemlerinden biri olduğu dönem koşullarının ürünüdür ve bu bakımdan, çok ciddi bir seçim yapmaksızın, yabancı sermaye akımını teşvik etmeğe ve sanayinin finansmanında büyük ölçüde dış olanaklardan yararlanmağa dönüktür.

Oysaki bugün ekonomik koşullar değişmiş ve dış ödeme güçlüklerinden doğan problemlerin yerini, işçi dövizleri sayesinde büyüyen döviz rezervlerinin gereğince kullanılamaması nedeniyle ortaya çıkan yeni problemler almıştır. Bu nedenle, yabancı sermaye akımını dış finansman güçlüklerinin giderilmesi için teşvik etmeyi amaçlayan söz konusu Kanunun amacı, günün ekonomik koşulları ile uyuşmaz hale gelmiştir.

Kanaatimizce, dış finansman açısından önemi azalmış bulunan yabancı sermayenin, dışarıdan teknoloji transferi için, yararlı biçimde kullanılması mümkündür. Türkiye gibi teknoloji üretimi son derece yetersiz ve hızla sanayileşme zorundaki ülkelerde, kalkınmış ülkelerin geliştirdiği teknolojilerin alınması, teknolojik gelişmemiz bakımından, başlıca kaynak olma özelliği taşımaktadır ve yabancı sermaye yatırımları da teknoloji transferinin kanallarından birini oluşturmaktadır.

Bugüne kadar, yabancı sermaye, ileri teknoloji getirme zorunluluğunda olmamış ve ciddi sınaî yatırımlar yerine, ekonomiye büyük yarar sağlamayan, montaj sanayi gibi sahalarla yönelerek birer ithalât aracı ve hatta monopolü olmak yolunu seçmiştir. Bu bakımdan, yabancı sermayenin Plân gereklerine uygun ve dâhilden sağlanamayan ileri teknoloji getirmesini şart koşan, açık hükümlerin, Kanuna eklenmesi ve bu hükümlerin titizlikle uygulanması, gerekli görülmektedir. Böylelikle yabancı sermayeyi, Teşvik Kanununun amaç bakımından, ekonomik koşullara uydurulmasının ilk şartı, gerçekleşmiş olacaktır, Sanıyoruz.

Diğer taraftan, 6224 sayılı Kanunun, uygulamada ortaya çıkan, sakıncalı yanlarının da ele alınması gerekmektedir.

Bunların ilk bakışta ortaya çıkanlarını şöylece özetlemek mümkündür.

1) Kanunun 1nci maddesi yatırım yapılacak teşebbüsün ekonomik gelişmemize yararlı olmasını öngörmekte, ancak bu özelliği yalnız kuruluş sırasında arayarak devamlılığı şart koşmamaktadır. Bunun yanı sıra yabancı sermaye izinleri belirli sürelerle sınırlandırılmadığından, bu kuruluşlar yeni teknolojileri izleyip Türkiye'ye getirme zorunluluğunda olmamakta ve teknolojisine ihtiyaç kalmamış kuruluşların zaman zaman, tasfiye edilmesi imkânı bulunmamaktadır. Bu durumun, hatta yabancı sermaye politikamızda değişiklik yapma olanaklarını bile sınırladığını söylemek yanlış olmayacaktır.

2) Kanunun 10ncu maddesi yabancı sermayenin yerli kuruluşlara taranan bütün hak, muafiyet ve kolaylıklardan istifade edeceğini hükme bağlamıştır. Diğer taraftan yabancı sermayenin iç kredi olanaklarından yararlanmasını ve kârlarını, dağıtmayarak işletme bünyesinde kullanmasını sınırlandıracak herhangi bir hüküm de yoktur.

Bu bakımdan, yabancı sermayenin faaliyet konusu ve sermaye miktarı olarak sınırlandırılması sadece bir şekilden ibaret kalmakta ve bunlar oto finansman ve iç kredi temini suretiyle istedikleri gibi genişleme olanağına sahip bulunmaktadır.

Başka bir deyişle yabancı kuruluşlar belirli bir sermaye ile yurda girdikten sonra Türkiye'de sağladığı kârları ve kendi öz kredi kaynaklarımızı kullanarak getirdiği sermayeye oranla transfer edilebilir, büyük kârlar elde etmektedir.

3) Kanunda yabancı sermayenin kâr transferlerinin sınırlandırılmasına yönelik herhangi bir hüküm olmadığından, kâr transferlerinin makul ölçüler içinde tutulmasına imkân bulunmamakta ve yabancı sermaye sınırsız kâr elde edebilme olanağını elinde tutmaktadır. Oysaki ekonomik ve sosyal

koşullar tüm kuruluşlar yanında yabancı sermayelilerin kârlarının da belirli marjlar içinde sınırlandırılmasını gerektirebilir. Bu bakımdan bir imkân olarak bu yetkinin hükümete verilmesi zorunludur.

4) Kanunda, aksine hüküm bulunmadığından yabancı sermaye kâr transferi dışında ayrıca gayri maddi hak transferi de yapabilmektedir. Böylece aynı teknoloji için iki ayrı şekilde transfer yapılmış ve gayri maddi hak transferi muhasebe açısından bir masraf unsuru olduğundan vergi ödemelerinde de bir indirim sağlamıştır. Oysaki yabancı sermayenin kendisine has ve dâhilden sağlanamayan bir teknoloji getirmesi ve kâr transferleri bunun karşılığını teşkil ettiğine göre ayrıca bir gayri maddi hak ödemesi yapmaması gerekirdi.

5) Herhangi bir sınırlama olanağı bulunmadığından, yabancı sermaye pek çok ülkede %49'dan fazlasına sahip olamazken, Türkiye'de kuruluşların tüm sermayesini temsil edebilmektedir.

6) Kuruluş kararnamele yürürlükten kaldırılan yabancı sermaye konusunda yapılacak işlem de Kanun da belirtilmediğinden bu durumdaki Şirketler ekonomiye yararlı olmadıkları anlaşıldığı halde daha uzunca bir süre faaliyete devan edebilmişlerdir.

7) Kanuna ve kuruluş kararnameledeki şartlara uymayan yabancı sermaye konusunda yapılacak işlem ve bunlara uygulanacak müeyyide de Kanunda belirtilmemiştir. Uygulamada müeyyide kuruluş kararnamelelerinin iptalinden ibaret kalmakta ancak bu müeyyide yabancı sermayenin Kanun ve kararnamele şartlarına uymasını sağlamak bakımından yeterli olmamaktadır.

Bütün bu hususlar, yabancı sermayeyi Teşvik kanununun gerek amacı ve gerekse uygulamada ortaya çıkan sakıncaları, açısından, değiştirilmek üzere ele alınmasının, zorunlu olduğunu, düşündürmektedir.

Böyle bir teşebbüsü, yabancı sermaye düşmanlığı olarak nitelemek haksızlık olacaktır. Çünkü yabancı sermaye bugüne kadar benzerleri arasında en liberallerinden sayılabilecek bir kanunun himayesinde ve liberal bir uygulama içinde, getirdiğinden fazlasını götürerek çalışmış ve maalesef beklenen faydayı Türkiye'ye sağlayacak düzeye ulaşmamıştır. Şimdi yapılması gereken, yabancı sermayenin Türkiye'nin çıkarlarına gerçekten yararlı hale gelmesini, sağlamaktan ibarettir.

1) Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığına yazılan 18.12.1973 günlü bir yazı ile yabancı sermaye konusundaki Maliye Bakanlığı görüşünün “yabancı sermayenin kendi teknolojisini kendisinin getirmesi ve bunun içinde kâr transferi dışında ayrıca bir gayri maddi hak ücreti talep etmemesi” olduğu, bildirilmiştir. Bu yazı tarihinden itibaren uygulama yabancı sermayeli kuruluşların lisans anlaşması taleplerinin kabul edilmemesi ve mevcut anlaşmaların da temdit olunmaması şeklinde gelişmiştir.

2) TC. Merkez Bankası İdare Merkezine yazılan 24.12.1973 günlü bir yazı ile bu tarihten sonra yabancı sermayeli kuruluşlar tarafından yapılacak kredi lisans ücreti ve kâr transferi taleplerinde transferden önce “transfer edilen meblâğın Maliye Bakanlığınca yapılacak incelemede fazla bulunması halinde bunun geri getirileceğine” dair bir taahhütnâme alınması, lisans ücreti transferlerinin hiç bir şekilde bir önceki yıl transferleri toplamını, kâr transferlerinin ise hariçten getirilen sermayeyi geçmemesi, bakiyenin ancak Maliye Bakanlığınca yapılacak incelemeden sonra transfer edilebileceği bildirilmiştir.

3) Dış İşleri Bakanlığına yazılan 12.3.1974 günlü bir yazıda, yabancı sermaye konusundaki Maliye Bakanlığı görüşü şu şekilde özetlenmiştir.

a) Yabancı sermaye, yurt içinden sağlanamayan ve Kalkınma Plânı gereklerine uygun ileri teknoloji getirmelidir.

b) Yatırım yapmak isteyen kuruluşlar mümkün olduğu ölçüde kendisine has bir teknoloji ithal etmeli ve bu teknoloji karşılığı olarak kar transferi dışında ayrıca bir lisans veya royalty ücreti ödememelidir.

c) Yabancı sermayeli kuruluşlar getirdikleri teknolojinin ülkemize mal edilmesini sağlamalı ve bunun için de Türk personel yetiştirilmesine önem vermelidir.

d) Yabancı sermaye yurt ekonomisine yararlı sahalarda yatırım yapmalı ve bu yatırımlar bir inhisar ve imtiyaz ifade etmemelidir.

e) Yabancı sermayeli kuruluşların kâr transferleri makul ölçüler içinde kalmalıdır.

4) Devlet Plânlama Teşkilâtı ve Ticaret Bakanlığına yazılan 26.3.1974 günlü yazılarla yabancı sermayenin kumarhane işletmesi konusunda verilen izinlerin 6224 sayılı Kanunun 1nci maddesine muhalefet teşkil ettiği çünkü Türk Ceza Kanunu ile Türklere yasaklanmış bir sahada faaliyet göstermenin bir inhisar ve imtiyaz ifade edeceği belirtilmiştir.

OLGUN EKONOMİLER KURAMI

Bu kuram gelişmiş ekonomilerde kronik bir harcama noksanı (Deflasyon Boşluğu) olduğu fikrine dayanır.

Daha önce gördüğümüz üzere tam istihdam düzeyinin korunabilmesi için tam istihdam gelirine eşit miktarda harcama yapılması lazımdır. Harcamalar ise tüketim ve yatırım harcamaları olmak üzere iki türlüdür. Her gelir düzeyinde ne miktar tüketim harcaması yapılacağını ve dolayısıyla ne miktar yatırım harcaması yapılacağını, tüketim eğilimi belirler. Tüketim eğilimi gelirin bir fonksiyonudur. Her gelir düzeyinde tüketim eğiliminin belirlediği tüketim harcaması mutlaka yapılır. Oysaki yatırım harcamaları gelirin bir fonksiyonu olmayıp, bir yandan faiz haddine, öte yandan sermayenin marjinal verimliliğe tabidir. Tam istihdama yaklaştıkça bir yandan sermayenin marjinal verimliliği, yani yatırımların karlılığı azalırken, öte yandan tüketim eğiliminin düşmesi nedeniyle tasarruflar yani yatırıma gitmesi gereken fonlar artar. İşte bu çelişki gelişmiş ekonomilerde devamlı (kronik) bir deflasyon boşluğu doğmasına yol açar. Bazı ekonomilerde üretime açılacak alanların kalmayışı veya tekeldi eğilimlerin teknolojik gelişmeleri engellemesi de, yatırım harcamalarının arttırılmasını olanaksız hale getirebilirler.

Olgun ekonomiler kuramı 1930'ların ikinci yarısında toplumsal refahla birlikte uzun sürekli ve yaygın işsizliğin bir arada bulunduğu, nüfus artışının durakladığı, yeni yerleşim alanlarının tükendiği bir dönemde A.B.D. de gelişip güçlenmiştir. Ancak ikinci dünya savaşını izleyen yıllarda nüfus artışının hızlanması ve teknolojiye önemli gelişme nedeniyle, “devamlı işsizlik” kehaneti olarak niteleyebileceğimiz bu görüş önemini yitirmiştir. Konjonktür teorileri, daimi tam istihdam iddiasındaki klasik görüşün ilk eleştirileri niteliğindedir.

Konjonktür devrelerinin varlığını kabul eden iktisatçılar aynı zamanda klasik maliyenin yıllık bütçe denkliliği ilkesini de reddederek bütçenin yıllık olarak değil bir konjonktür devresi için denk olmasını isterler.

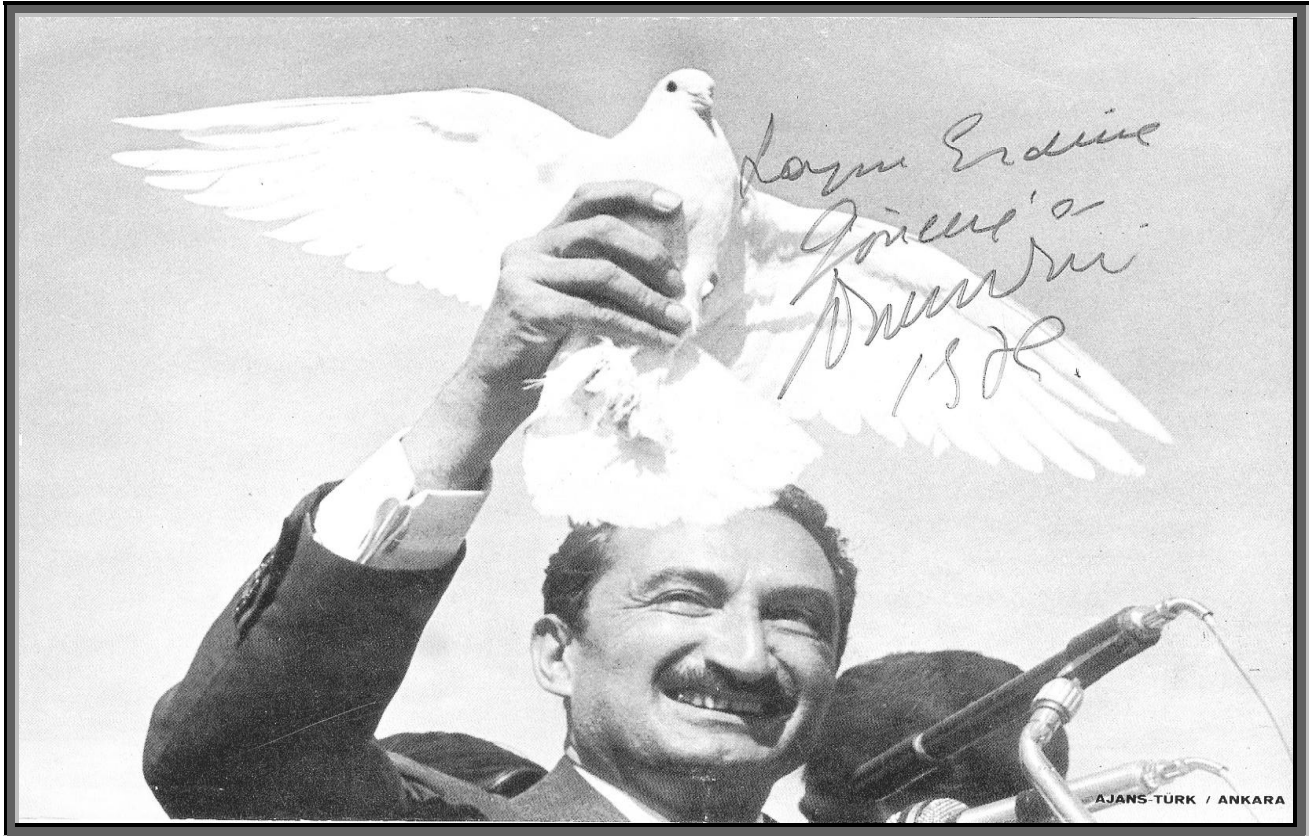
Olgun ekonomiler kuramını savunan yazarlar ise bütçe denkliliği fikrini tamamen terk ederek onun yerine ekonominin dengesini ön plana getirmiştir. Onlara göre, bütçenin esas fonksiyonu ekonomik istikrarı sağlamaktır. Ve devlet her yıl bütçe açığı vermek suretiyle deflasyon boşluğunu kapatacaktır. Telif edici Maliye politikası adı verilen bu görüşe göre maliye politikasının temel görevi ekonomideki harcama noksanını telafi etmektir.

İster konjonktürel olsun isterse kronik bizim açımızdan önemli olan husus talep yetersizliğinin ortaya çıkardığı ekonomik istikrarsızlıkların giderilmesinde yani maliye politikasının nasıl kullanılması gerektiğidir.

TARİŞ

(13.02.1978 – 04.12.1979)

(KOALİSYON HÜKÜMETİ)

a. 1067.

Ankara telgraf 21043 115 4/10 18/20

Sayın Erdinç Gönenç
Tariş Genel Müdürü / İzmir

Cumhuriyet Halk Partisinin 55. Kuruluş yıldönümü nedeniyle belirttiğiniz iyi dilek ve düşüncelerinize teşekkür ederim.

En büyük yapıtları olan Cumhuriyeti ve demokrasiyi güçlendirip yaratma işlevini yüce önder Atatürk'ün ilkelerine bağlılığını ve bu ilkeler doğrultusunda devrimciliğini her türlü engele karşın başarıyla sürdüren düşünce ve inanç ayrılığını gözetmeksizin tüm ulusumuzun mutluluğa hakça bir düzenle refaha erişmesi ve yurttta ve dünyada barış içinde yaşaması uğruna her çabayı gösteren Cumhuriyet Halk Partisi 55. Yıldönümünü kutlarken kendi tutumunun geçerliliğini olduğu kadar Türk demokrasisinin gücünü de kanıtlamış olmaktadır.

Bu yıldönümünün yüce Türk ulusuna hayırlı olmasını dilerim. Sağlık ve esenlik dilekleriyle saygılarımı sunarım.

Bülent ECEVİT
Başbakan, CHP Genel Başkanı

GENEL MÜDÜR GÖNENÇ'İN RADYO KONUŞMASI...

Pamuk ürünü dünya ekonomisindeki büyük ağırlığı yanında, Türkiye tarım ürünleri arasında da özel bir önem taşımaktadır.

Pamuk ve ürünlerinden elde edilen döviz gelirinin dış satım gelirlerimiz içindeki payı yaklaşık yüzde 30 dur. Ayrıca pamuktan, yan ürün olara margarin ve likit yağ üretiminde kullanılan yaklaşık 100 bin ton pamuk yağı ve besicilikteki önemi gittikçe artan küspe ve kapçık elde edildiği dikkate alınırsa, pamuk tarımının ülkemiz ekonomisindeki yeri daha iyi anlaşılır.

---Ege'de pamuk üretimi---

Türkiye'de pamuk tarımı ve sanayiinde 300 bine yakın aile çalışmakta ve yalnız Ege bölgesinde 120 bin aile pamuk tarımı ile uğraşmaktadır. Ege üreticilerinden 55 bini Tariş pamuk birliğine bağlı kooperatiflerin ortağıdır.

Türkiye ekim sahası açısından 700 bin hektar ile dünya 7.si, ortalama 500bin tonluk lif pamuk üretimi ile ise dünya 5.si durumundadır.

---Üretim ve Tariş'in alımları---

1978-1979 üretim döneminde Türkiye'de 620 bin hektarlık ekili alandan bin ton lif pamuk üretileceği umulmaktadır. Aynı dönemde Ege'de 236 bin hektar ekim yapılmış olup 220 bin ton lif elde olunacağı sanılmaktadır.

Tariş pamuk birliği 24 Ocak 1979 günü itibariyle üreticiden 283.993 ton kütlü pamuk almış ve karşılığında 4.072.717.000 lira ödeme yapmıştır, Tariş pamuk ortaklarına yakında ödenecek olan kilo başına 1 lira fiyat farkı bu hesaba dâhil değildir. Bu pamukların tamamına yakın kısmı kendi sawgin ve rollergin işletmelerimizde işlenmiştir. Pamukyağı kombinamızda yılda 45 bin ton margarin ile 4-5 bin ton deterjan ve iplik fabrikamızda 13 bin ton civarında iplik üretilmektedir.

—Dış satım—

Tariş pamuk birliği 1978 yılında lif pamuktan 130 milyon dolar, iplikten 24 milyon dolar, küspe ve linterden 1,5 milyon dolar olmak üzere bir önceki yıla göre yüzde 50'nin üzerinde bir artışla toplam 155 milyon 500 bin dolar dış satım geliri sağlayarak ülkemizin dış ödemeler dengesi sorununun çözümüne önemli katkıda bulunmuştur.

—İç satışlar—

Tariş pamuk birliğı 1978 yılında ürünlerinin dağıtımında aracıyı ortadan kaldırmış ve başta margarin olmak üzere tüm ürünlerin tüketici halkımıza maliyet düşünölmeksizin ve bölge farkı gözetölmeksizin gerçek fiyatları ile ulaştırılması için büyük çaba harcamıştır.

---Üretim in arttırılması---

Tariş pamuk birliğı pamuk üretim inin arttırılması ve kalitenin yükseltilmesi için üreticilerimizin gübre, tarım ilâc ı, tarım araç ve gereçleri gereksiniminin zamanında, bol ve ucuz sağlanması için büyük çaba içindedir.

Bunun yanı sıra tarım mühendis ve uzmanlarının üreticilerimize tarlasında hizmet etmesini sağlamak üzere Tariş tarım örgütü bir toprak ve tahlil laboratuvar ı ile de teçhiz edilerek genişletilmiş ve pilot kooperatiflere birer tarım mühendisi kadrosu verilmiştir.

—Destekleme alımları—

Bilindiğı gibi Tariş devlet adına destekleme alımları yapmaktadır. Kooperatifçiliğ in ve devlet destekleme alımlarının amaca üreticiyi korumaktır.

Destekleme organ ı üreticinin kooperatifi olduğundan kooperatifine ürün teslim eden üreticinin, ürününü tüccara satan üreticiye göre zarar etmemesi ve kooperatifin yeterli ürün alması en büyük hedefimizdir.

Güçlü kooperatiflerin bulunmadığı ve etkin destekleme alımının yapılmadığı bir ortamda tüccarın üreticinin ürününe gerçek değ erini vermesi beklenemez.

Ayrıca tüccar üreticinin tüm ürününü değ il, seçerek sadece en iyi kısmını alır. Üretici kötü kalite ürününü kooperatife satmak zorundadır. Tüccarın fiyatları taban fiyatı üzerine fark verilerek kooperatif tarafından izlenmezse devlete sadece kötü ürün gelir ve lokomotif olarak kullanılabilecek iyi ürün bulunmadığından kötü kalite ürünün ihracı da mümkün olmaz. Örneğ in Tariş, "Standart 1 beyaz" kalite pamuk isteyen alıcıya 1000 ton verirken bin tonda düşük kalite pamuk alma şartını koşmakta ve düşük kalite pamuğ u böylece ihraç edebilmektedir.

Tüccar kendi aldığı ürünü ihraç etmek zorunda değ ildir. İhracatın büyük organizasyon ve beceri gerektiren güç bir iş oluşu ve ölkemizdeki hızlı enflasyon özel sektörü ihracata değ il iç piyasaya satıma yöneltmektedir. Oysa tarım satış kooperatifleri birlikleri aldıkları ürünü zorunlu olarak ihraç ederler. Tariş devlet destekleme ile satın aldığı ürünleri ihraç ederek 1978 yılında 1977 yılına göre 69 milyon dolarlık artışla 196 milyon dolar ihracat geliri sağlamıştır.

TÜRK EKONOMİSİNDE TARİŞ İHRACATININ YERİ

Bir ülkenin ihracat yapısı ülke ekonomisinin bütününden ve dolayısıyla ekonomik yapıyı oluşturan diğer bütünlerinden ayrı olarak incelenmez. İhracata konu olan ürünlerin ülke ekonomisine tümüyle bağlı olması kaçınılmaz. Bundan dolayı ihracatta istenilen yapısal değişimin ülke ekonomisini oluşturan tüm olguların değişmesine bağlı olduğu da bir gerçektir.

Son 10 yıllık Türkiye İhracatı incelendiğinde Plân hedeflerine ulaşamamış ve amaçlanan Tarımsal ürün ihracatından Sanayi Ürünü ihracatına geçiş gerçekleşememiş ve toplam Türkiye ihracatında tarım ürünleri önemini korumaya devam etmiştir.

Tariş'in ihracatı hakkında bilgilere geçmeden önce Türkiye bugünlere, 70 sente muhtaç durumlara nasıl geldiğini kısaca değinmekte yarar vardır.

Türkiye plânlı döneme girdikten sonra dış ticaretini düzene sokmak için önlemler almaya gayret etmiş, plânlar ihracatın geliştirilmesini ithalatın ise ihracata oranla giderek azalması yönünde hazırlanmıştır. Bunun sonucu olarak Türkiye ithal ikameli sanayinin geliştiği ve ithalata dayalı bir dış ticarete sahip olmuştur. İthalat hızla büyürken ihracat oransal olarak çok geride kalmıştır. Bu politika sonucu ihracat durgunlaşmış, gerilemiş ve zaten kısıtlı olan kaynaklarımızın israf olmasına yol açmıştır. Tamamen iç piyasaya yönelik olarak kurulmuş olan bu sanayiler tüketimi körüklemiş iç piyasada fiyatların artmasına yol açmış düşük kalite mal imal ederek ihracatı tamamen unutmuşlardır.

Türkiye'nin toplara ihracatında en büyük pay tarım ürünlerindir.

Şöyle ki son 5 yıllık ihracatın sektörlere göre dağılımı:

	% 19 73	% 1974	% 1975	% 1976	% 1977
TARIM	63,2	55,6	56,6	64,0	59,4
San.ÜRÜNÜ	33,6	39,2	35,8	30, 4	33,4
MADEN	3,2	5,2	7,6	5,6	7,2
	100,0	100,0	100.0	100,0	100,0

Listeden görüldüğü üzere tarım ürünlerinin payı toplam ihracat tutarında en büyük yeri almakta ve Türkiye'ye döviz getiren en önemli sektör olmaya devam etmektedir.

Nitekim 1978 yılında da tarım ürünlerinden toplam döviz girdileri 1 milyar 300 milyon dolar civarında olarak gerçekleşmiştir. Böylece üretici köylülerimiz döviz darboğazı aşılması çabalarına en büyük bir şekilde katkıda bulunmuşlardır

Türkiye ihracatının bu gerçeği Tariş'e ne denli büyük görevler düştüğü ve Tariş'in ihracatının bugünkü şartlarda Türk Ekonomisi için ne kadar önemli olduğu tartışılmaz bir konu olmuştur. Tariş ortaklarının ürettiği dört ana madde ve onlardan oluşan endüstriyel maddeleri ihraç etmektedir. Yani çekirdeksiz kuru üzüm, zeytinyağı, pamuk incir ve pamuk ipliği ihraç ederek bu alanlarda Türkiye'nin en büyük ve en önemli kuruluşlarının başında gelmektedir. Tariş'in Türkiye'nin en tecrübeli ihracat kuruluşlarının başında geldiği söylene, kimse tarafından yadsınmaz.

Bu görüşün, rakamsal olarak bazı doneleri kâğıt üzerine dökerek gösterilince, ne denli haklı olduğu ortaya çıkacaktır.

Örneğin Tariş ürünlerinin son üç yıllık ihracatı miktar ve değer olarak şöyledir.

	1976		1977		1978	
	ton	\$ bin ton	ton	\$ bin ton	ton	\$ bin ton
İNCİR	4753	4102	4.808	4.316	3.800	3.373
PAMUK	91518	90241	62328	79655	94158	123235
Ç.K.ÜZÜM	22331	12544	26582	20978	27603	39574
P.İPLİĞİ	5513	11361	5716	14467	10000	21889
ZEYTİNYAĞ	10	13000	9240	7944	6400	7143
	124125	118.261.000	108.674	127360	141961	185214

Yine aynı yıllarda Türkiye'nin genel ihracatı

Şu şekilde gerçekleşmiştir, (değer olarak)

\$ 1976	\$ 19 77	\$ 1978
1.960.214	1.753.026	2.250.000

Görüldüğü üzere toplam ortalama Türkiye ihracatının yaklaşık olarak ortalama yüzde onluk kısmı TARİŞ tarafından gerçekleştirilmektedir.

Tariş'in önemini vurgulamak, için bir örnek daha vermek gerekirse, Türkiye'nin toplam Tarımsal ürün ihracatında Tariş ihracatının payı son üç yıllık rakamlara göre %18 e kadar varmaktadır.

Toplam Türkiye Tarım ürünleri İhracatı

1976	1977	1978
1.254.408	1.041.400	1.300.000

(Tariş'in son üç yıllık toplam ihracatı 640 m. Dolar)

Tariş'in Türkiye'deki döviz bunalımının atlatılmasında ne denli önemli bir yeri olduğu böylece açıkça görülmektedir.

Ancak, Tariş'in yönetimi ülkeye sadece döviz getirmekle yetinmeyip ihracatı çok daha geniş yönlü düşünmektedir. Çağdaş pazarlama yöntemleriyle ürünlerini ülkeler itibariyle yaygınlaştırmak, yeni dış politikamızın gereği çok boyutlu ilişkiler içinde olarak, yeni pazarların açılmasında kurulan yeni siyasal ilişkilerin geliştirilmesinde ekonomik açıdan katkıda bulunmak için TARİŞ büyük çaba sarf etmektedir, Tariş ürünleri yaklaşık 50 ülkeye pazarlanmaktadır. Ürünlerin karakteri ve kullanım yerleri itibariyle değişik ülkelere ihraç edilmektedir. Bugün artık TARİŞ çekirdeksiz kuru üzümü Avrupa'da değişmez bir ürün olarak kabul edilmekte, bir Tariş pamuk ipliği markasıyla aranır hale gelmiş bulunmakta, bir Tariş inciri sezon başlamadan bulmaktadır. Zeytinyağı ise örneğin Libya pazarında oturmuştur.

1979 YILI VE TARİŞ'TEN BEKLENENLER

1978 yılı başında yeni yönetim iş başına geldiği zaman dışarıda itibarını yitirmekte olan bir Tariş devralmıştır. Ancak, kısa sürede Tariş ürünlerinin lâıyk oldukları değer ve saygınlık yeniden elde edilerek, hiç stoksuz 1979 sezonuna girildi.

Tariş 1979 yılında yaklaşık 220 milyon dolarlık ihracat yapmayı beklemektedir. Bunu yaparken, daha önceki yıllarda uygulanan tüccar depoculuğu olmayı felsefesine karşı kavga vermeye kararlılıkla devam edecek ve üreticinin ürününü kendisi işleyip aracısız doğrudan pazarlayacaktır.

Kaldı ki Türkiye'nin bunalımdan çıkış yolunun plânlı ihracat politikası olduğu artık açıkça ortadadır. İhracatı kap-kaççılık, vurgunculuk olarak düşünenlerin elinden kurtarıp ciddi, yurtsever ellere teslim etmenin zamana artık gelmiştir. TARİŞ geniş tecrübesi deneyimli kadrosuyla bu yolda uzun mesafeler alacak güçtedir.

1979 yılında TARİŞ yalnız geleneksel ürünlerini pazarlamakla kalmayıp, yörenin diğer ihraca uygun ürünlerini de değerlendirmeyi planlamaktadır. Banların başında yaş sebze ve meyve gelmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda yöre üreticilerinin elinde çok miktarda yaş sebze ve meyve bulunduğu anlaşılmakta ancak ellerinden tutan ciddi bir kuruluş olmadığından dolayı hem değerinin çok altında tüccarlar tarafından kapatılmakta, hem de iyi ihraç ürünleri olmalarına rağmen dış pazarlara gönderilememektedirler. Tariş bu üreticileri de organize edip ürünlerini ihraç ederek ülkeye döviz

getirmeye ve mevcut ortak veya diğ er üreticilerin elinden tutmak için yoğ un çalışmalar yapmaktadır. Nitekim bunun ilk örneklerini Satsuma ve Pırasa ihraç ederek göstermiştir.

Ayrıca Libya'ya gönderilecek salçaların ihracı görevi de Tariş'e verilmiştir. Bu yolla da toplam 6300 tonluk salça ihraç bağlantısı Libya ile yapılmıştır.

Sonuç olarak Tariş yönetimi üretici ortaklarının alın teriyle üretilip emekçisinin yoğ un iř gücüyle imal edilen ürünlerini dünyanın dört bucağında satarak ortaklarının azami bir şekilde k r sağlamalarını amaçlamaktadır.

Bu işleri yerine getirirken ülkeye döviz getirerek zor günlerin açılmasında katkıda bulunmanın bilinci ve kıvancı içinde olup, bunu  dev kabul etmektedir.

TARIŞ GENEL MÜDÜRÜ ERDİNÇ GÖNENÇ'İN AÇIKLAMASI

Bildiğiniz gibi Aydın Tümlüşik Pamuk Yağı işletmemizin temeli geçtiğimiz Perşembe günü Sayın Başbakanımız tarafından atılmıştır.

Bu projenin çalışmaları göreve başladığımız ilk günlerde başlamış 1973 Kasımında fizibilite etüdü tamamlanarak Kooperatif yatırımlarını Ticaret Bakanlığı adına denetlemekle görevli TARKO 'ya gönderilmiştir. TARKO' nun uygunluğunu bildirmesinden sonra fizibiliteye uygun arsa bulma çalışmalarına başlanılmış ve en uygun yer olduğu saptanan Aydın'daki 153 dönümlük saha Aydın Belediyesi'nden Haziran ayı içerisinde ihale ile satın alınmıştır. Projenin ve dışarıda maketini gördüğünüz bu işletmenin yatırım tutarı 1,526 milyon TL olup 100 bin ton çiğit işlemek suretiyle:

- 16 bin ton pamuk yapı
- 42 bin ton küspe
- 24 bin ton kapçık ve
- 8 bin ton linter elde edilecektir.

Görüldüğü üzere bu işletme yağ açısından olduğu kadar bölgede üretilen çekirdeğin bölgede işlenerek ek nakliye gerektirmeksizin üreticilere ulaşması açısından da büyük önem taşımaktadır.

İşletme 460 milyon liralık ek bir harcama ile 40 bin ton/yıl margarin üretebilecektir.

Temelini attığımız işletmemizin atıl kapasite yarattığı yolundaki görüşler Tariş'te görev yapmış arkadaşlarımızdan geldiği zaman üzüntümüz artmaktadır. Biz Türkiye' deki kapasitelerden çok Tariş' in kapasitesi ile ilgiliyiz ve tüm ürünlerde Tariş'in kendi işini kendisinin göreceği yeterli kapasitelere ulaşmak hedefimizdir. Mevcut işletmelerimizi kendi haline terk edip yeni kapasiteler yaratmayı düşünmemek suretiyle Tariş'i dışa bağımlı hale getirenler kıs sürede Tariş'in kendi aldığı tüm ürünleri kendisinin işlediğini ve üretim ile tüketim arasındaki yolu asgariye indirdiğini göreceklardır.

İnanıyoruz ki Tariş ve diğer kooperatifler yeterli kapasitelere sahip olsaydı yağ sorunu bu boyutlara ulaşmazdı.

Halkımıza ve bölge halkına böylesine yararlı bir tesisin kazandırılması yolundaki çabalarından ötürü Aydın Belediye başkanımızın kınandığını da üzüntüyle duyuyoruz. 30 bin ortağımız adına biz Aydın Belediye Başkanımıza önemli katkılarından ötürü teşekkürü bir borç biliyoruz.

Sayın arkadaşlarım, Aydın Kombinamız göreve başladığımız günden bu yana geliştirdiğimiz tek yatırımımız değildir. Şunu özellikle belirtmek isterim ki attığımız hiç bir temel, temel aşamasında kalmamıştır. Büyük atılımlar için yeniden örgütlediğimiz inşaat servisimiz Tariş'i Kooperatif ve birlik düzeyinde, kantar ve depodan tutun büyük işletmelere kadar yeterli kapasitelere ulaştırmak için yoğun çaba içindedir.

En büyük yatırımlarımızdan Alaşehir üzüm işletmesinin projesi 1976 Temmuzunda tamamlanmış olup temeli aynı ay sayın ticaret Bakanımız tarafından atılan bu işletme Aralık 1979 da işletmeye alınacaktır. Makineleri tümüyle yerli ve büyük bölümü Tariş tamir atölyesinde yapılan bu işletme üretim bölgesine istihdam açısından da önemli katkılar saklayacaktır.

Temeli Mayıs 1973 de yine Sayın Ticaret Bakanı tarafından atılan ve mevcut kapasitemizi yaklaşık 7 kat arttıracak olan zeytinyağı işletmesi tevsiat yatırımı 1979 Kasımında bitecektir.

Pamuk birliğimiz 1970 yılı içinde kantar yeri saha düzenlemesi, depolar ve çırçır fabrikaları olarak 256 milyon tutarında yatırım yapılmıştır. Bunların en önemlilerinden geçen yıl Mayısında

Ticaret Bakanımız tarafından atılan 20 bin m² lik Menemen depolarının %50'si işletmeye hazır duruşa gelmiştir. Temeli tarafımdan 1978 Ağustosunda atılan çırçır fabrikası inşaatı tamamlanmıştır. Çırçır fabrikalarımızın makineleri tamamen Tarih tarafından üretilmektedir.

Bu yatırımlar dışında:

1)Zirai mücadele ilâçlarının ham maddesini üretmek üzere kuracağımız fabrika konusunda İstanbul üniversitesi ile protokol imzalanmış olup çalışmalar hızla sürdürülmektedir.

2)Birliklerimiz oluklu mukavva gereksinimini karşılamak üzere hazırlanan teşvik almış, oluklu mukavva kutu fabrikası projemiz ve yatırım yerimiz hazırdır.

3)Bağ çubuklarında sunta ve benzerlerini üretecek yatırım projesi çalışmalarımız sürmektedir.

Bu ve benzeri yatırımları gerçekleştirmek üzere inşaat servisimizi daha da geliştirilmesi ve bir yatırım müdürlüğü oluşturulması yanında tamir atölyesinin makine üreten bir ağır sanayi tesisi haline getirilmesi çalışmalara sürmektedir.

Yatırımlarımızda göz önünde tutmaya çalıştığımız bir önemli ilkenin de yatırımlarımızı üretim bölgelerine taşıyarak hizmeti üreticinin ayağına götürmek, üretici çocuklarına iş olanağı yaratmak ve sağlıksız kentleşmeye engel olacaktır.

Bütün bunlardan sonra 1978 yılında ortaklarımızın istekleri doğrultusunda gerçekleştirdiğimiz yatırımların inşaat tutarı olan 109 milyon 899 bin 241 Türk Lirasının, 1977 yılı inşaat tutarı olan 21 milyon 607 bin 768 liranın yaklaşık 3 katı olduğunu ve bu tempomuzun bundan böyle de süreceğini belirtmek isterim.

TARİŞ TÜRKİYE'DE İLK KEZ TARIMSAL SAVAŞ İLACI AKTİF MADDESİ ÜRETEN BİR FABRİKA KURUYOR...

İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültemizde Ülkemizin Tarım İlaçları Aktif Maddeleri gereksinimini kendi Teknolojik olanaklarıyla en verimli ve dışa Bağımlılığı asgariye indirilecek yönde karşılayabilmek için uzunca bir süreden beri, Bilimsel Araştırmalar yapılmakta üretim yöntemleri Ülkemiz koşulları dikkate alınarak geliştirilmekte ve projelendirilmektedir.

TARİŞ olarak bu değerli Bilim Sürümümüzün Ülkemiz yararına olan bu girişimlerini değerlendirerek, bu atılımı yapmış bulunuyoruz.

TÜRKİYE'de Tarım İlacı hiç kullanılmadığı takdirde ürün kaybından doğan zarar 80 milyon TL'sini aşmaktadır.

Yalnızca Ülkemizde yaklaşık 600-700 bin üretici ailesinin geçimini yakından ilgilendiren, kuracağımız fabrikada üreteceğimiz DİTHİO-CARBOMAT grubu ilaçların Dışalımını için Türkiye yılda 285 milyon TL'si ödemektedir.

Konunun darboğazdan geçmekte olan Ülkemiz Ekonomisi için önem ve ivediliğini düşünerek biran önce Yerli Üretime geçmek için TARİŞ olarak İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültesi ile işbirliği yapmaktayız.

Gerekli hammaddenin yapımına geçinceye kadar yılda şimdilik 10 milyon TL.'si Dış harcama ile 285 milyon TL.'sine eşdeğer bir döviz kaybını önlemek amacındayız.

Dış Ülkelere ödenen 1 yıllık dövizin yarısından az bir rakamla (90 milyon TL.) ülkemizi üretici yapma olanaklarına sahip iken yıllardan beri gereksinim duyduğumuz Tarım İlaçları Aktif Maddeleri Sanayii kurulması gerçekleştirilememiştir.

DİTHİO-CARBOMAT'ların Türkiye'de üretimi için 90 milyon TL.'si ile kuruluşu tamamlanarak 1981 yılında üretime geçmesi öngörülen fabrikada; yılda 2 bin ton ETHYLEN-Dİ DİTHİO CARBONAT Komplekslerinin (MANEP, ZİNEEP ve MANCOZEP ticari adlarıyla bilinen) üretilmesi sonucunda TARİŞ ve İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KİMYA FAKÜLTESİ'nin bu girişimleri ülkemize 285 milyon TL'sine eşdeğer bir döviz tasarrufu sağlayacaktır.

Bunun sonucu olarak özellikle ülkemizde Bağ Meyve Sebze ve Tütün Tarımı yapılan bölgelerde büyük zararlara yol açan Mantari Hastalıklara karşı etkili ilaçlarda kullanılan DİTHİO CARBOMAT Aktif Maddesi Üretimi ile Dünyada ABD, İtalya ve Batı Almanya'dan sonra IV. Üretici Ülke olarak, ülkemizin bu konudaki çok önemli bir açığını kapatmış olacağız.

TARİŞ olarak İSTANBUL Üniversitesi Kimya Fakültesi ile gerçekleştirdiğimiz işbirliği sayesinde ülkemizin gereksinimi olan Tarım İlaçları Aktif Maddelerini öncelik sırasına göre Kimya Fakültemizin araştırma ve geliştirme çalışmalarına bağlı olarak yeni projeleri tamamlandıkça ENTEGRE Tasarım İlaçları Aktif Maddeleri Üretim Sanayii gerçekleştirilmiş olacaktır.

BASIN ÖZETİ

Tariş Genel Müdürü Gönenç, Pamuk Birliği ortaklarına bu yıl 11 milyon 350 bin litre mazot dağıtıldığını açıkladı.

Tariş Genel Müdürü Erdinç Gönenç bugün yaptığı açıklamada, ülkemizdeki akaryakıt darlığından etkilenecek üretimin aksamaması için Tariş'in bu yıl pamuk birliği ortaklarına 11 milyon 350 bin litre mazot dağıttığını bildirmiştir.

Gönenç, çeşitli engellemelere rağmen üretici ortağa ulaştırılabilen bu miktarda motorinin, gelecek yıllarda daha kolay ve zamanında teminini sağlamak üzere, pamuk birliğinin ikisi İzmir'de, 31 i de işletmesi olan kooperatiflerde olmak üzere toplam 33 akaryakıt dağıtım istasyonu kurma kararı aldığını açıklamıştır.

Tariş'in pamuk ortaklarına 11 bin 350 tonluk motorin dağıtımının yanı sıra, faizsiz 100 milyon liralık da nakdî akaryakıt kredisi sağlandığını belirten Gönenç, şöyle devam etmiştir:

“Ancak bazı bayiler ortaklarımıza kredi fişleri karşılığı akaryakıt vermemek yanında, Tariş'in motorin dağıtımını kaba kuvvete bile başvurarak engellemeyi denemişler ve yeterli tanker bulunmasında önemli güçlüklerle karşılaşmıştır. .

Tariş, bu engellemeleri, zeytinyağı tanklarını kamyonlara yüklemek suretiyle oluşturduğu tankerlerle mazot taşımaya hazırlanmaya kadar ulaşan çabalar sonucu aşmıştır.

Ancak bu engellemeler bize, ortaklarımızın akaryakıt gereksinimini karşılamak için Tariş'in bu konuda da örgütlenmesi gerektiğini, öğretmiştir.

Pamuk Birliğimiz bu açıdan:

- 1) Pamukyağı Kombinamızda mevcut bir adet akaryakıt tankerine ek olarak 20'şer tonluk tankerler yapılmak üzere 3 adet TIR satın almıştır. Gereklikçe tanker sayımız arttırılmaya devam edilecektir.
- 2) Birliğimizin İzmir'deki 2 ayrı işletmesi ile işletmesi bulunan 31 adet kooperatifimizde akaryakıt dağıtım istasyonu kurma kararını almıştır. Bu konuda Petrol Ofisi Genel Müdürlüğü nezdinde gerekli girişimler yapılmış olup, Petrol Ofisi Genel Müdürlüğü'nün Ege'li pamuk üreticilerine bu konuda da daha önce sağladığı Önemli katkıyı esirgemeyeceğine eminiz. Bu akaryakıt istasyonlarının gereksinimi olan tanklar halen kendi tamir atölyemizde imal edilmektedir.

Bu konudaki çabalarımızın olumlu sonuç vermesiyle; bir tarım Satış Kooperatifi olan, ancak 2 yıla yakın süredir üretim ve tüketim kooperatifi niteliği de kazanmaya başlayan Tariş, üretim kooperatifi niteliği kazanma açısından bir büyük adım daha atmış olacaktır.”

BASIN ÖZETİ

Tariş, son 171 gün içinde iç piyasaya yaklaşık 20 milyon kg. margarin ile 7 milyon kg. zeytinyağı verdi.

Tariş Genel Müdürü Erdinç Gönenç, bugün verdiği demeçte, yağ darboğazının aşılması konusunda Tariş'in girişimleri ve çalışmalarına ilişkin açıklamalarda bulunmuş, Tariş, Devlet adına yürüttüğü ham ve mamul bitkisel yağ ithalatı görevi dışında halkımızın yaz aylarında ve özellikle Ramazan'da yağsız kalmaması için iç piyasaya 1 Nisan 1979-18 Eylül 1979 döneminde 19 milyon 117 bin 567 kg, margarin, 6 milyon 848 bin 672 kg. da zeytinyağı verdi" demiştir, Türkiye'de yağ sorununun temelden çözümü için kooperatiflerin etkinliğinin bugünkünün en az iki katına çıkarılması gerektiğini söyleyen Gönenç, birçok üretici firmanın üretimlerini durdurduğu, azalttığı veya maliyet endişesi ile üretim merkezlerinden uzaklara mal göndermediği bir dönemde Tariş' in olağanüstü çabasının, çok kişide margarin ve zeytinyağını Türkiye'de sadece Tariş'in ürettiği kanısını yarattığını ve bu nedenle de yağ bulunmadığı veya bazı yerlere yeterince yağ gönderilemediği zaman bundan Tariş'in sorumlu tutulmak istendiğini belirterek şöyle devam etmiştir:

"Hemen belirtelim ki Tariş, yani onun gerçek sahibi olan üretici ortaklarımız, halkımızın temel gıda maddelerinden olan yağ üzerinde hangi nedenle olursa olsun oyun oynanamayacağını, kâr sağlama endişesi ile halkın yağsız bırakılamayacağı bilinci ve ahlâk anlayışı içinde büyük özveri göstermiş, kâr, maliyet, revizyon gibi endişeleri bir yana bırakarak yurdumuzun bütün illerine yağ yetiştirmeye uğraşmıştır.

Ancak Türkiye'de mevcut margarin fabrikalarının 3 veya 4 üncü büyüğü olup Türkiye margarin üretim kapasitesinin (580 bin ton/yıl) yaklaşık sadece 1/15 ine sahip Tariş 'in 40 bin ton/yıl kapasite ile 220-240 bin ton/yıl tutarındaki Türkiye talebini tek başına karşılaması ve yağ sorununu tek başına çözmesi beklenemezdi.

Aydın'da temelini attığımız yeni kombina tamamlanmış olsa kuşkusuz sorun bu boyutlara ulaşmazdı ve bu ikinci kombinanın kurulma gerekçesi de esasen budur,

Tariş'in başlangıçta da belirttiğimiz üzere yurdumuzun 67 iline 1 Nisan 1979-18 Eylül 1979 döneminde yani 171 günde 19 milyon 117 bin 567 kg. margarin (7 milyon 169 bin 729 kg. tama - 11 milyon 947 bin 838 kg. tarin - 19 milyon 117 bin 567 kg. margarin) ile 6 milyon 848 bin 672 kg. zeytinyağı sevk etmiştir.

Bu rakamlar sadece iç piyasaya sunulmuş rakamlar olup margarin ve zeytinyağında Milli Savunma Bakanlığına verilen miktar ile zeytinyağında Libya' ya yapılan ihracat rakamları bunların dışındadır.

Böylelikle Tariş iç piyasaya tatil günleri dâhil günde ortalama 111 bin 798 kg, margarin ve yine günde ortalama 40 bin 50 kg. zeytinyağı vermiştir.

Gönenç gelecek yıllarda aynı durumlarla karşılaşılmasında Tariş'in zeytinyağı işletmesinin kapasitesini 9 bin tondan 64 bin 500 tona çıkaracak tevsiî çalışmaların hızla sürdürüldüğünü ve bu yılsonunda tamamlanacağını Aydın'da ikinci bir margarin işletmesi kurmakta olduğunu ve kendine ait bir nakliye filosu ile depo ve mağazalara sahip olma girişimlerine hız verildiğini kaydetmiştir.

Gönenç demecinde, bazı iddiaların aksine Tariş'in zeytinyağı ve margarin üretiminin de giderek arttığını belirtmiş, " göreve başladığımız 1978 yılında üretim, 1977 yılına göre, yüzde 15-56 oranında artmışken, bu yılın daha ilk sekiz ayında margarinde 1977 yılı üretimine ulaşılmış, zeytinyağında ise 1977 yılı üretimi, ilk sekiz ayın sonunda yüzde 50 ye yakın oranda aşılmıştır." demiştir.

GÖREVİNDEN ALINAN TARİŞ GENEL MÜDÜRÜ GÖNENÇ BİR VEDA MESAJI YAYINLADI

İZMİR, (ÖZEL)

Önceki gün Ticaret Bakanı tarafından görevinden alınan TARİŞ Genel Müdürü Erdinç Gönenç, dün bir veda mesajı yayınladı. Gönenç mesajında şunları söyledi:

“Tüm emekçi ve üreticilerin bilmesini istediğim husus, 21 aylık görevim içinde TARİŞ’te asla hırsızlık, yolsuzluk yapılmadığı ve kişisel çıkar peşinde koşulmadığıdır. Üretim halk içindir. Üretimin artması son tahlilde halkın ve emekçinin çıkarınadır. Halktan yana olduğunu iddia edenler, politika uğruna da olsa, başta halkın temel gereksinim maddelerinin üretimi olmak üzere üretim ve kalite ile oynayamazlar.”

ERDİNÇ GÖNENÇ (13.2.1978 - 4.12.1979)
**“DEVLET DESTEKLEME OLURSA
DEMOKRATİKLEŞME OLMAZ”**

Değerli okurlarımız, Tariş'te görev yapan eski genel müdürlerimizi sizlere tanıtmaya Erdinç Gönençle devam ediyoruz. 1941 yılında İzmir 'de doğan Erdinç Gönenç 1962 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun oldu. Maliye Bakanlığında Hazine ve Kambiyo kontrolörü olarak görev yaptı. 1974 yılında Karadeniz Bakır işletmelerinde Genel Müdür Yardımcılığı yapan Gönenç, 1978 yılında Tariş Genel Müdürü olarak göreve başladı. Gönenç, şu anda İzmir Sanayi ve Ticaret İl Müdürü olarak görev yapıyor.

- Sayın Gönenç görev yaptığınız süre içerisinde Tariş'te yaptıklarınızı anlatır mısınız?

- Görev yaptığım dönem Türkiye'nin dolayısıyla Tariş'in siyasal bakımdan en karışık, en zor dönemleriydi. Bazıları benim genel müdürlüğüm döneminde siyasal bir işgal gerçekleştirdiğimi iddia ederler. Bu yanlıştır. Tam tersine ben bir siyasal işgale son verdim. Bir de yanlış bilinen bir olay var. Şu ünlü 12 Eylül ün gerekçesi olarak gösterilen Tariş olayları da benim genel müdürlüğüm dönemimde olmamıştır. Ben ayrıldıktan 2,5 ay sonra ortaya çıkmıştır. Siyasal olarak çok karışık bir dönem olmasına

rağmen gerçekten Tariş'te o dönem çok önemli işler yaptık. Bir defa biz kooperatifçiliğe inanan bir ekiptik. Örneğin, "Üret, İşlet, Sat" diye özetlediğimiz bir sloganımız vardı. Bu slogan şu anlama gelir. Her şeyden önce üretimi özendirmek, kaliteyi, verimi arttırmak. Bunun için üretim girdileri sağlamak, ucuz ve bol üretim girdisi sağlamak. Nitekim o dönemde biz, Antbirlik ve Çukobirlik ile bir araya gelip, Türkiye'deki piyasa fiyatının üçte birine yurtdışından tarım ilacı ithal ettik ve üreticilere dağıttık. O dönemde mazot darboğazı olmasına rağmen kooperatiflerde pompa kurmak suretiyle Tariş ortaklarının mazotsuz kalmamasını sağladık. Güçlendirme kredilerini oldukça fazla biçimde verdik. Gübre, tel örgü, çuval gibi aynı yardımları da büyük ölçüde yaptık. "Üretim Sat" sloganının devamı var tabii ki. Sadece üretimi desteklemek değil, gerekirse Ege'deki tüm rekolteyi satın alabilmek, bunun için gerekli kapasiteye ulaşmak. Nitekim bu konuda da başka bir sloganımız vardı.

"Günöbirlik alım, günöbirlik ödeme". Daha önceki dönemlerde destekleme alımı yapıldığı için çok büyük alımlar söz konusuydu. Kooperatifler önündeki uzun kuyrukları ortadan kaldırmak için tali alım merkezleri kurduk. Satın aldığımız tüm rekolteyi gerekirse kendi işletmelerimizde işleyeceğimiz yatırımları yapmayı amaç edindik ve kendi işlediğimiz tüm ürünleri de aracıya vermeden bizzat kendimiz ihraç etmeyi düşünüyorduk. Bunda da büyük başarı sağladığımızı söyleyebilirim.

-İhracattaki başarıyı nasıl sağladınız?

-Ben göreve başladığım zaman Tariş'in ihracatı 100 milyon dolar civarında idi. Bu rakam 1978 yılı sonunda 185 milyon 1979 yılının sonunda ise 210 milyon dolara ulaştı. Bunlar Tariş tarihinin rekorlarıdır. Sanıyorum şimdi Tariş 'in ihracatı 20 milyon dolar civarında. Bir defa çok iyi bir ekibim vardı. Başta genel müdür yardımcılarım ve şube müdürleri olmak üzere, onun dışında ben kişisel olarak tek tek her gelen gemiyi izlemek suretiyle ihracata çok önem veriyorduk. Çünkü Türkiye o dönemde 70 cente muhtaç olduğu söylenen bir durumdaydı. İhracat bir bakıma milli bir görev niteliği taşıyordu. Türkiye'de tekstil sanayii o dönemde fazla gelişmiş değildi. Aslında normal olarak pamuk değil iplik, iplik değil tekstil ihraç edilmesi gerekir. Ama hem Türkiye'nin koşulları, hem Türkiye sanayinin o günkü yapısı pamuk ihracatını gerekli kılıyordu. Ayrıca şunu da söyleyeyim. Pamuk İhraç ettiğimiz için günah çıkartmak olarak da değerlendirilebilir. Benim gerçekleştirmek isteyip de hayata geçiremediğim bazı projelerim vardı. Bunlardan bir tanesi iplik fabrikamızı konfeksiyona kadar entegre hale getirmektir, fizibilitesini de hazırlamıştık. Görevde kalabilseydik bu konuyla ilgili gerekli kadroyu da kurmuştuk.

Devamı-Sayfa 7

“ DEVLET DESTEKLEME OLURSA DEMOKRATİKLEŞME OLMAZ ”

Ayrıca Aydın'da temelini attığımız kombinamız vardı. Projesi bile hazır. Fizibilitesine başladığımız bir yatırım düşüncesi de tarım savaş ilaçlarının hammaddesini üretecek bir yatırımdı.

-Devlet destekleme alımları hakkında ne düşünüyorsunuz?

-Tariş ve diğer TSK Birlikleri uzun yıllar devlet adına destekleme alımları yaparak bu hantal yapıya gelmişlerdir. Öküze özenen kurbağa misali. Bu dinamizmin kaybolmasına neden oluyor. Devlet destekleme olduğu zaman, devletin hem yüz milyarlarca para verip denetlememesi mümkün değil. Eğer destekleme olursa demokratikleşme olmaz. İkisini bir arada bağdaştırmak mümkün değil. Devlet para verirse yönlendirir. Dolayısıyla, destekleme kalktığı ölçüde demokratikleşme mümkündür. Bu gerek-

lidir. Ama demokratikleşmeyi genel müdürü seçmekten ibaret saymamak lazım. Çünkü sorun genel müdürün seçimle gelmesi veya Bakan tarafından atanması değildir. Eğer seçimle genel müdür getirirseniz ve ona gerekli güvenceyi sağlamazsanız, gereken yetkiyi vermezseniz bu sefer bakanın yerine herhangi bir yönetim kurulu başkanının emir ve komutası altına girebilir ve kendini güvende hissetmez, oyuncak haline gelebilir. Asıl demokratikleşmenin kooperatiflerle birlikler arasında da gerçekleşmesi gerekiyor. Şu anda yapılması gereken şey şudur; Tariş küçülecek, küçüldükçe güçlenecek. Her şeye rağmen Tariş kendi ayakları üzerinde duracak güçtedir. Türkiye'nin en gelişkin kooperatif bilincine sahip ortakları var. Kooperatifçiliği çok iyi özümsemiş ortakları var. Üretici ortaklar en kötü koşullarda bile ürününün bir bölümünü Tariş 'e teslim etmeden yapamaz. Bu bilinç faktörü oldukça Tariş her zaman ayakları üzerinde durur.

Türkiye'deki liberal ekonominin vahşi kapitalizme dönüşmesini engelleyecek en önemli olay olarak üreticilerin ve tüketicilerin kooperatiflerde örgütlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Bir tarafta giderek küçülmesi istenen devlet sektörü, diğer yanda özel sektör, bu ikisinin arasında kooperatif sektörü olursa ancak liberal ekonomi üç saçı ayağı üzerinde durur. Aksi halde vahşi kapitalizme dönüşme tehlikesi çok fazladır.

TELGRAF:

İzmir, (Cumhuriyet Ege Bürosu)

Tariş eski genel müdürü Erdinç Gönenç genel müdürlük döneminde Tariş ihracatının 200 milyon doları aştığını bu nedenle gerçeklerin “tahrif” edilmemesini istedi. Gönenç, yazılı açıklamasında 1977 yılında 127 milyon dolar alan Tariş ihracatının 1979 yılında 210 milyon dolar olduğunu kaydederek, “1981 yılında ve üstelik Türkiye ihracatı hızla artarken Tariş ihracatının böylesine düşmesini anlamak güçtür.” dedi.

Gönenç açıklamasında şunları söyledi:

“Son günlerdeki ‘Tariş’ tartışmalarında, genel müdür olarak görev yaptığım dönemden de söz edilmesi, benim de tartışmaya katılmamı kaçınılmaz kılmaktadır.

Basınla yer alan bilgilere göre Tariş’in ihracatı 1980-81 ve 1981-82 ihracat dönemlerinde sırasıyla, 83.556.794.- dolar ve 94.500.000.- dolar olmuştur. Sayın Ticaret Bakanı’nın konuşmaları da bu rakamları doğrular niteliktedir. Söz konusu rakamların olumlu olup olmadığını anlamak için, daha önceki yıllar ihracat rakamlarını da bilmek gerekmektedir. Görev dönemim 13.02.1978-03.12.1979 tarihleri arasını kapsadığından, takvim yılı olarak yapılacak karşılaştırmanın çok daha anlamlı olduğunu düşünüyorum.

Görüldüğü gibi 1980 ve 1981 yıllarının 100 milyon doların altındaki ihracatına göre, geçen üç yılın da ihracatı çok fazladır. İşçi direnişlerinin, grevlerinin, politik etkilerin ve hatta ortakların baskılarının söz konusu olmadığı 1981 yılında ve üstelik Türkiye ihracatı hızla artarken, Tariş ihracatın böylesine düşmesini anlamak güçtür. Eğer söylenenler doğruysa, ihracat düşmekle kalmamış, Tariş, görev döneminde girdiğimiz, son derece önemli zeytinyağı dış pazarlara olan, Libya ve SSCB pazarlarını da kaybetmiştir.

Tariş’in ihracatta hızla gerilediği dönemde, rakip özel ihracatçılar hızla gelişmişler ve aralarından Türkiye vergi rekortmeni bile çıkartmışlardır. Bu gelişmenin Tariş’in tutumundan kaynaklanmadığını kanıtlamak üzere, Tariş yöneticileri, söz konusu ihracatçılara üzüm-incir satıp satmadıklarını, satmışlarsa bedellerini vadesinde tahsil edip etmediklerini açıklamadılar. İlke olarak Tariş’in aldığı tüm ürünü kendisinin pazarlaması ve aracıya satmaması gerekir.

Esasen, kooperatif yöneticilerinin, kar etmekle övünmemesi gerektiğini belirtmek istiyorum. Ne tarım satış kooperatiflerinin ne de devlet destekleme alımlarının temel amacı karlılık değildir. Temel amaç üretimi ve üreticiyi koruyup geliştirmek, ülke ekonomisine ihracat yoluyla katkıda bulunmaktır. Üreticiye üretim girdilerini zamanında ve ucuza sağlayamayan, güçlendirme kredisini veremeyen, ürün bedeli devlet borcunu zamanında veremeyen, satın aldığı ürünü ihracatta değerlendiremeyen bir yönetici için karlılık; başarı değil başarısızlığın nedeni olan kooperatifçilik anlayışının kanıtı sayılmalıdır.

(k.m/h.c)

22246a cumh tr

52359 cgıb tr

SAYIN ERDAL İZGİ'YE AÇIK MEKTUP

Halkımıza unutturulmaya çalışılan 12 Mart darbesi ile ilgili haftalık yazımı bitirdikten sonra, Sayın Erdal İzgi'nin 13 Mart günlü gazete yazısını okuduğumda, gerçekten çok üzüldüm. Bu yazıda Sayın İzgi, bir zamanlar Balkanlar'ın en büyük fabrikası olan TARİŞ'e ait Çiğli İplik Fabrikası'nın nasıl bitirilerek 3 kuruşa satıldığını yazıyordu.

Ancak alt satırlarda TARİŞ için “Sol, iktidara geldi kullandı. Yangınlar çıktı. Eylemler yapıldı. Hesap kitap karıştı.” cümlelerine gerçekten üzüldüm ve yadırgadım.

Hatırlanacağı üzere 1978-79 yıllarının TARİŞ Genel Müdürü, ağabeyim rahmetli Erdinç Gönenç'tir. TARİŞ'in tek solcu genel müdürü de o dur. Bu dönemde, çok zor koşullarda hayati tehlike altında devralınan TARİŞ, birilerinin sırtından haksız kazanç sağladığı bir kuruluş olmaktan çıkarılmıştır. Oluşturulan bir teknokrat kadroyla, hatırlayabildiğim kadarıyla, ülkemizin o dönem 1.750 milyar dolar civarında olan ihracatının % 10-15'ini tek başına yaparak, Türkiye ihracat rekortmeni olmuştur. Üstelik de solcu ve halktan yana olmanın gereği olarak, bu dönemde ülkemizde, işçisine en yüksek ücreti de TARİŞ vermiştir. Buna rağmen TARİŞ kâra geçirilmiştir.

Daha sonra sağcı MC hükümetinin iktidara gelmesiyle, Erdinç Gönenç görevinden alınmış ve binlerce TARİŞ işçisi “suçsuz olduğunu kanıtlayanı geri alacağız” diye insan haklarına aykırı ve kışkırtıcı bir gerekçeyle işten atılmıştır.

Bu süreçte, işçiler tarafından tahrip edildiği öne sürülüp, 3 kuruş değer biçilen makinelerin de, birilerine nasıl peşkeş çekildiği hatırlardadır. Rahmetli Erdinç Gönenç, 1402 ile işten atıldıktan sonra uzun bir dönem hakkında asılsız ve yalan yayın yapan bazı gazetelerimizden aldığı tazminatla geçinmiştir.

Bu darbeler sonucu yeni düzenimizde çok az insanın hatırladığı namus, şeref, haysiyet gibi kavramlar, biz Gönenç'ler için vazgeçilmez değerlerdir.

AKP hükümeti tarafından çok acil görevden alındığımda, o zaman Konak Belediye Başkanımız olan ve bana cesurca plaket verirken, imalı laflar söylediğini öğrendiğim AKP il başkanına, gazetelerde manşet olan, cevabımı bilen, etik ilkeler uğruna parti değiştirmeyi reddedip başkanlıktan bile vazgeçen, sevgili kardeşim Erdal İZGİ' den TARİŞ'in tek fakir Genel Müdürü Erdinç GÖNENÇ 'i ve yönetimini daha iyi hatırlamasını istemek hakkımdır sanırım.

Mehmet ÖZAVCI:

Sayın Mete Gönenç'in Tariş ve Sayın Erdinç Gönençle ilgili yazdıklarına satır satır, kelime kelime katılıyorum. Ben Tariş sonrası sıkıntılı dönemin canlı tanığıyım. Erdinç Abiye kardeşleri kadar yakındım. Sayın Erdal İzgi dilediği zaman o dönemle ilgili bilgi almak için istediği zaman bana başvurabilir. Memnuniyetle de bilgilerimi paylaşıyorum.

SIKIYÖNETİM

İKTİDAR OLABİLMEK

Erdinç GÖNENÇ
Mülkiyeler Birliği
İzmir Şube Başkanı

Toplum düzenini emekten yana değiştirme amacındaki siyasal partiler, demokrasinin sınırlı olduğu Şili (Allende öncesi), Türkiye gibi ülkelerde bile, iktidara seçimle gelebilmektedirler.

Ancak, ilerici partilerin işbaşına gelmesini engellemeyen büyük sermaye, bu partilerin tam iktidar olmasına ve düzen değişikliği programlarını uygulayabilecek kadar iktidarda kalmasına izin vermemektedir. Aksine kısıtlı ve yokluklar yaratarak, tüm solu halkın gözünde yıpratmakta ve sol hükümetlerin hemen ardından faşist gelişmenin hızlanmasını ve hatta faşizmin gerçekleşmesini sağlamaktadır.

Bu durumun en çarpıcı örneği Şili olmakla birlikte, Türkiye’de olup bitenlerin de Şili’dekinden büyük bir farkı yoktur.

Ekonomimizin yönetimini ele geçirmiş olan büyük sermaye, MC’lerin tam anlamıyla iflas ettiği dönemin ardından kurulan Ecevit hükümetini, işçi dövizlerinde ve sosyal demokrat Avrupa’nın ekonomik yardımlarında büyük artışlar sağlayabileceği umuduyla, destekler görüldüğü günlerde bile, aslında kösteklemekten geri, kalmamıştır. Umutlarının gerçekleşmediğini gördüğü andan itibaren ise, hükümeti yıpratarak düşürmek için, elinden geleni ardına koymamıştır.

70-80 bin tonluk ham bitkisel yağ açığına karşılık, yaz başlarında 100 bin tonluk ithalat yapılmasına karşın geçen yaz yağ darlığı çekilmesi, büyük sermayenin hükümet yıpratma yöntemi konusunda iyi bir örnektir. Yağ açığının pek değişik olmadığı 1978 ve 1980 yıllarında yapılan ithalat 1979 yılındakinin yarısını bile bulmadığı halde, bu yıllar için yağ darlığından söz edilmemektedir. Çünkü 1979 yılında büyük sermaye hükümetli yıpratmak amacıyla hükümetin verdiği ham yağı üretime sokmamıştır.

Aslında büyük sermayenin bu tutumunda şaşırtıcı bir yan yoktur. En gerici güçlerle işbirliği yaparak faşist bir yönetim kurmaya uğraşan büyük sermayeden, daha adil bir gelir bölüşümüne razı olması beklenemez.

Düzen değişikliği programının sonuç vermeye başlaması uzunca bir zamanı gerektirmekte ve bu süre içinde büyük sermaye gücünü korumaktadır. Faşizmi amaçlayan büyük sermayenin bu süreyi, gücünü korumak için kullanacağı kuşkusuzdur.

Ancak inanıyoruz ki; iktidara gelmeyi başaramamış bir ilerici parti, buna rağmen, iktidar olmayı da başarabilir. Yeter ki sadece halkın gücüne güvensin ve büyük sermayeden değil destek, tarafsızlık bile umulmayacağını bilerek hazırlansın.

Ekonominin yönetimi büyük sermayenin elinde olmakla birlikte, emekten yana bir hükümetin, büyük sermayenin direnişini kırmasını sağlayacak olanaklar, Türkiye’de henüz tükenmemiştir. Devletin sırtından palazlanan büyük sermaye, kendisini devlet olanaklarından tümüyle soyutlayabilmiş değildir. İktidarının ilk gününü bile önceden programlanmış ve ’in bir gecede 67 valiyi değiştirdiği gibi, bürokrasi konusunda deneyimli ve gerçekten emekten yana bir kadroyu ilk günden göreve getirebilen

bir ilerici hükümet. Merkez Bankasının, KİT'lerin, Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri'nin gücünü kullanarak büyük sermayeye rağmen iktidar olmayı başarabilir.

Devrim Gazetesi, Muğla
20.11.1981/Cuma
Halkın Sesidir
Günlük Siyasi Gazete

YENİ ASIR GAZETESİ TARİŞ ESKİ GENEL MÜDÜRÜ ERDİNÇ GÖNENÇ'E YÜZ BİN LİRA MANEVİ TAZMİNAT ÖDEMEYE MAHKUM OLDU.

1978-1979 yıllarında TARİŞ Genel Müdürü olan Erdinç Gönenç, 1979 yılı sonunda AP azınlık hükümeti tarafından görevden alınmıştı. Bundan sonra İzmir'de yayınlanan Yeni Asır Gazetesi de "Tariş Dramı" başlığı altında bir seri yazı dizisi yayınlayarak Erdinç Gönenç'i itham etmişti.

Bu nedenle Erdinç Gönenç tarafından açılan manevi tazminat davasında, İzmir S. Asliye Hukuk Mahkemesi 1980/2 esas ve 1981/914 karar sayısı ile YENİ ASIR GAZETESİ'ni, 100 bin lira manevi tazminat ödemeye mahkûm etmiştir.

Mahkeme, Yeni Asır Gazetesi'nin 27 Ekim-23 Kasım 1979 tarihleri arasında yayınladığı ve TARİŞ'in 1978-79 yıllarındaki icraatı ile yöneticilerini hedef alan "TARİŞ DRAMI" başlıklı yazı dizisinde, Erdinç Gönenç'in "kişilik haklarına tecavüz" bulunduğuna karar vermiştir.

04.08.1982

Erdinç GÖNENÇ

T.C

9 Eylül Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Muğla İşletmecilik Yüksek Okulu

Öğretim Görevlisi

ANAYASAYI TARTIŞALIM

TEPKİ TASARISI

1961 Anayasasına karşı olanların öteden beri öne sürdüğü temel eleştiri şudur:

1961 Anayasası, güçlü yürütmeye tepki olarak hazırlanmıştır ve dolayısıyla yürütmenin elini kolunu bağlamıştır.

Oysa görüyoruz ki Prof. 'nın başında bulunduğu Danışma Meclisi “Anayasa Komisyonunu hazırladığı 1982 anayasa tasarısı, bir tepki ürünü olmak açısından 1961 Anayasasını kat kat aşmaktadır.

Kanımızca da; hak ve özgürlükleri geri götürmesi Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) önerilerinin hemen hemen tümünü içermesi, teknik ve hukuki hatalar taşıması gibi yönlerinden çok, 1982 Anayasa tasarısının bu özelliği üzerinde durmak gerekmektedir.

Tasarının kabaca incelenmesi bile hazırlayanların nelere tepki duyduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bunlar; 1961 Anayasa'sı ile onun getirdiği bazı kurumlar; işçi hakları, emekten yana ilericiler ve dilimizin sadeleştirilmesidir. Anlaşılan, Sayın ve arkadaşları, 12 Eylül öncesi yaşadığımız trajediden, 1961 Anayasası'nı, işçileri ve işçiden yana aydınları sorumlu tutmakta ve bunlara karşı çareler aramaktadır.

Bu anlayışın, tek yanlı, hatalı ve haksız olduğu kuşkusuzdur. Ancak, büyük sermaye güdümündeki basınında çabalarıyla halkımızın önemli kesiminin de böyle düşünmeye koşullandırıldığı bir gerçektir.

12 Eylül öncesi dönemi yaşanan anarşinin gerçek nedenleri henüz ortaya somut bir şekilde konmuş değildir. Bu yapılmadıkça da meydana bu ve benzeri tasarılar çıkacak ve büyük olasılıkla da halkımız tarafından onaylanacaktır. Ancak acaba, haksız ve hatalı teşhislerden kaynaklanan tepkilerin ürünü olmaktan öte bir şey olmayan böyle bir anayasa, kalıcı ve sorunlarımıza çözüm getirici bir belge niteliği kazanabilecek midir?

Hiç sanmıyoruz.

Dolayısıyla her şeyden önce, 12 Eylül öncesi yaşadığımız dönem, özgürce tartışılmalı ve olayların gerçek nedenleri ile gerçek sorumluları ortaya çıkartıldıktan sonra, çözümlere ve bunlardan ancak bir tanesi olan Anayasa'ya yönelmelidir.

Gerçek suçluların, hak ve özgürlükler mi, yoksa bunların varlığından çıkarı bozulanlar mı olduğu saptandıktan sonra hazırlanacak bir Anayasa'nın çağımıza ve halkımıza yakışacağından kuşku duyulmamalıdır.

Cumhuriyet/24.07.1987

ÖĞRETİM ÜYESİNE ÖMÜR BOYU YASAK

9 Eylül Üniversitesi Rektörlüğü, 1983 yılında sıkıyönetim komutanlığı tarafından görevine son verilen Erdinç Gönenç'in ömür boyu kamu hizmetlerinden yasaklı olduğunu öne sürerek, göreve iade başvurusunu reddetti. İdare Mahkemesine başvuran Gönenç davayı kazandı, ancak göreve iade edilmedi.

İZMİR (Cumhuriyet Ege Bürosu) — Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü Muğla işletmecilik Yüksek Okulu'nda öğretim görevlisi olarak çalışırken 1983 yılında sıkıyönetim komutanlığı tarafından görevine son verilerek Erdinç Gönenç'in ömür boyu kamu hizmetlerinden yasaklı olduğunu öne sürerek "göreve iade" başvurusunu reddetti. Bunun üzerine İdare Mahkemesine başvuran Gönenç davayı kazandı ancak görevine iade edilmedi.

1980 öncesinde Tarih Genel Müdürlüğü de yapan Erdinç Gönenç Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 29 Temmuz 1983 günlü 7130-764-83 sayılı yazısı üzerine Dokuz Eylül Üniversitesi'ne bağlı Muğla İşletmecilik Yüksek Okulu'ndaki öğretim görevliliğini bırakmak durumunda kaldı. Sıkıyönetimin sona ermesi ile birlikte Üniversiteye başvurarak sakıncalılık durumunda sona ermiş olduğunu, bu nedenle göreve iadesini istedi. Ne var ki Rektörlük bu başvuruyu reddetti. Gerekçe olarak da sıkıyönetim döneminde görevinden alındığı ve ömür boyu kamu hizmetlerinden yasaklanmış olduğu gösterildi. Bunun üzerine İzmir İkinci İdare Mahkemesi'ne dava açan Gönenç bu davayı kazandı.

İdare Mahkemesi, kararının ardından Gönenç'in kamu hizmetlerinde çalışabileceğini belirtirken, "göreve iadesi" konusunu da açıklık getirdi.

GÖNENÇ'İN, MUĞLA VE AKADEMİSİNDEKİ İŞİNE SON VERİLDİ

Tariş eski Genel Müdürü Erdiñ Gönene'ın İşine son verildi.

Muğla İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde öğretim görevlisi olarak çalışmakta olan Gönene hakkında 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası uygulandı.

-Karar Gönene'e tebliğ edildi.

Milliyet/30.06.1988

1402'LER KURTULUYOR

Açık Pencere / M.A
Milliyet/30.06.1988

DANIŞTAY 5'inci Dairesi, Sıkıyönetim Yasası'nın 1402 sayılı maddesiyle görevine son verilenler hakkında çok önemli bir kararı sessiz sedasız çıkardı...

-Bundan önce her davada 1402'likler aleyhinde karar veren 5'inci Daire, ilk defa bir öğretim üyesinin göreve dönmesi lehinde karar verdi. Dokuz Eylül Üniversitesi öğretim üyelerinden Erdinç Gönenç hakkında verilen karar 1402 ile görevden uzaklaştırılmış tüm diğer memurların göreve dönüşüne de kapı açıyor.

Bugüne dek idare mahkemelerinde açılan davalarda yargıçlar, 1402'likler lehine karar veriyordu. Ancak üniversite rektörleri bu karar üzerine Danıştay'a gidiyor, Danıştay 5'inci Dairesi "lehte" kararı bozuyor ve idare mahkemesine geri göndermediği gibi davayı "mağdur" aleyhinde karara bağlıyordu. Öğretim üyesi için yargı yolu da böylece kapanmış oluyordu... Danıştay 5'inci Dairesi son olarak Erdinç Gönenç' in davasını ele aldı... Ve bundan önceki sayısız davanın aksine olumlu karar verdi... Kararda özetle dedi ki:

"Sıkıyönetimin yasak kararları sadece sıkıyönetim dönemlerinde geçerlidir. Sıkıyönetimin kalkmasıyla birlikte bu yasaklar da kalkar. Bu durumda 1402 sayılı yasa ile görevine son verilmiş olanlar görevlerine otomatik olarak dönerler..."

Böylece Erdinç Gönenç

Görevine dönecek... Kararda "otomatik olarak göreve döner" dendiği için üniversite kendisine "atama" zorlukları çıkartamayacak. Ve sıkıyönetimin kalkmasından bu yana hak ettiği maaşları toplu olarak eline alacak.

Pekiye daha önce Danıştay'da olumsuz yönde karara bağlanmış davalar ne olacak?

Danıştay'ın aynı dairesi aynı konuda ayrı karar vermiş olduğu için konu Danıştay Genel Kurulu'na gidecek. Danıştay'a gide gele Danıştay uzmanı olup çıkmış olan 1402'lik dostlar "Genel kurul mutlaka bizden yana tavır alacaktır. Oradaki yapı hukuktan yanadır" kanısını paylaşıyorlar... Bu durumda 1402'likler için ayrı bir yasaya da gerek kalmıyor...

Okurlarımızın bir tek konuda merakı kalmış olmalı... Nasıl olup da Danıştay 5'inci Dairesi yüzlerce "olumsuz" karardan sonra aniden "olumlu" karara vardı... Bunun yanıtı da ilginç... Efendim, dairenin 7 yargıcı var. Bunların 4'ü 1402'liklerin ömür boyu devlet hizmetinden uzak tutulmasından yana... Üçü ise yapılanın haksızlık olduğu görüşünde. Son duruşmada 1402'likler lehinde tavır alan 3

yargıcın üçü de hazır bulundu. Aleyhteki dört yargıçtan ise ancak ikisi duruşmaya girince, 1402'likler 3-2 galip geldi.

Milliyet/24.09.1988

1402'LİK GÖNENÇ GÖREVE DÖNDÜ

Tariş Genel Müdürlüğü de yapan Gönenç 1402 sayılı yasa ile 1983 yılında görevinden alınmıştı...

(Haber 8. Sayfada)

1402'LİK GÖNENÇ

E.F
İZMİR, MİL-HA

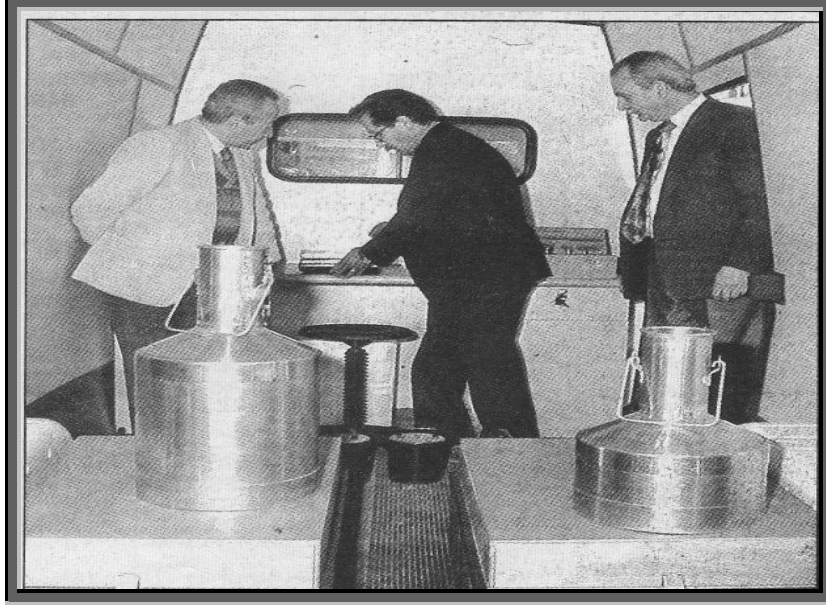
MUĞLA İşletmecilik Yüksek Okulu öğretim görevlilerinden eski Tariş Genel Müdürü 1402liklerden Erdinç Gönenç görevine döndü. Danıştay ilk kez hakkında "sakıncalılık" karan kaldırılmayan bir öğretim üyesini göreve döndürüyor.

Ecevit Hükümeti zamanında Tariş Genel Müdürlüğü de yapan Erdinç Gönenç göreve dönüşü ile ilgili şunları söyledi:

"1 Ağustos 1983 günü Muğla İşletmecilik Yüksek Okulu öğretim görevliliğinden 1402 sayılı yasaya göre alındım. Danıştay 5. dairesi bu karan iptal etti. 9 Eylül Üniversitesi Rektörlüğü hukuka saygısını kanıtlayarak beni göreve davet etmiştir. Muğla'da görevime başlamış bulunuyorum. Avukatım Sayın Çetin Turan'ın eseri olan bu Danıştay karan hukukun üstünlüğü ilkesinin yaşama geçirilmesi ve demokrasinin tüm kurum ve kuralları ile yerleştirilmesi açısından önemli bir adımdır."

**SANAYİ VE TİCARET İL
MÜDÜRLÜĞÜ
(11.05.1992 – 14.04.1998)
(KOALİSYON / REFAHYOL –
ANAYOL)**

“SAHTEKÂRA AMAN YOK”

GEZİCİ LABORATUVAR: Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü yeni gelen gezici laboratuarda terazi, kantar, baskül gibi aletlerinin denetimini kısa sürede yapabilecek. Ani denetimlere imkân veren araç sayesinde kontrolün artacağını belirten İl Müdürü Erdinç Gönenç, "Artık pazaryerleri ve hale daha sık baskın yapacağız" dedi. (Fotoğraf: hha - İ.K, İZMİR)

AKARYAKIT ve tüp gaz tahlili için çaldıkları her kapıdan olumsuz cevap alan ve piyasayı denetleyemez hale gelen İzmir Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, yakında Türkiye'nin en gelişmiş laboratuvarına kavuşuyor. Enerji ve Tabii Kaynaklar ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı yatırımın İzmir'de yapılmasını kararlaştırdı, fizibilite çalışmalarına başladı.

Sanayi Ticaret İl Müdürü Erdinç Gönenç, laboratuarda sadece akaryakıt değil, TSE şartı olan bütün ürünlerin tahlil edileceğini bildirdi, "İzmir'de başıbozukluğa son vereceğiz. Sahtekâra, vurguncuya soluk aldırmayacağız" dedi.

Piyasadan toplanan örneklerin analizi için üniversiteler, TSE ve TÜPRAŞ arasında mekik dokuyan Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü, sonunda rahat nefes aldı. İki bakanlığın ortak kuracağı laboratuvarın bütün Ege Bölgesi'ne hizmet vereceğini belirten Gönenç, "Elektrik malzemesinden asansöre, akaryakıttan inşaat malzemesine kadar her türlü analizi gerçekleştirecek son derece modern laboratuvar yapılması planlanıyor." dedi.

Bu yatırım tamamlanıncaya kadar TÜPRAŞ laboratuvarının Ölçü Ayar Fonu'ndan ayrılacak payla yenileneceğini belirten Gönenç, bu sayede akaryakıt denetimlerinin süreceğini söyledi. Kalite standart

denetimi için yapılacak laboratuvarın yanı sıra, terazi, kantar ve basküller için gezici laboratuvara kavuştuklarını belirten Gönenç, böylelikle baskın olanağının arttığını bildirdi.

Hürriyet/23 Haziran 1992

BORNOVA PİLOT BÖLGE SEÇİLDİ: Bornova Belediye Başkanı , TSE Bölge Müdürü ve uzmanlarla birlikte kullanılan inşaat malzemelerinde TSE standartlarına uygunluk kontrolü yaptı.
(Fotoğraf: hha-Ş.H, İZMİR)

İNŞAATLARDA, ÇÜRÜK MALZEMEYE İZİN YOK

Δ Bornova Belediyesi, TSE Bölge Müdürü ve uzman heyet tarafından, inşaatlarda kullanılan malzemelere yönelik kontrollerde, TSE standartlarına uygunluk arandı. Kontrol edilen temel aşamasında, betonarme karkası bitmiş ve iskâna hazır konutların standartlara uygunluğu tespit edilirken, 89 kalem inşaat malzemesi laboratuvarlarda incelenmek üzere alındı.

Δ Ocak ayında Resmi Gazete’de yayınlanan, “Belediye sınırları dâhilindeki yeraltı ve yerüstü yapılarında kullanılan yapı malzemesi ve yapı malzemesi elemanlarının TSE standartlarına uygunluğunun sağlanması”na yönelik Bakanlar Kurulu kararı doğrultusundaki uygulamalar için, Bornova’nın pilot bölge seçildiği bildirildi, denetimlerin sürdürüleceği kaydedildi. (5. Sayfada)

İNŞAATLARDA, ÇÜRÜK MALZEMEYE İZİN YOK

Ş.H
İZMİR (hha)

BORNOVA Belediyesi, inşaat malzemelerinde TSE standartlarına uygunluk kontrolü yaptı. Kontrol edilen inşaatların standartlara uymayan malzeme kullananlara yaptırım uygulanacağı bildirildi.

31.1.1992 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan, “**Belediye sınırları dâhilindeki yeraltı ve yerüstü yapılarında kullanılan yapı malzemesi ve yapı elemanlarının TSE standartlarına uygunluğunun sağlanması**”na yönelik uygulamalar için, Bornova pilot bölge seçildi. Bornova Belediye Başkanı , TSE Bölge Müdürü , Sanayi ve Ticaret İl Müdürü Erdinç Gönenç, Elektrik Mühendisleri, Makine Mühendisleri, Mimar Mühendisleri Odaları temsilcileri ve Ege Üniversitesi yetkililerinden oluşan heyet de Bornova’daki inşaatlarda TSE standartlarına uygunluk kontrolü yaptı.

KONTROLLER SÜRECEK

Kontrol edilen temel aşamasında, betonarme karkası bitmiş ve iskâna hazır konutların standartlara uygunluğu tespit edilirken, 89 kalem inşaat malzemesinin laboratuvarlarda inceleneceği, standartlara uymayan malzeme kullananlara yaptırım uygulanacağı bildirildi. Bornova Belediye Başkanı , TSE’nin Bornova’yı pilot bölge seçmesinin tesadüf olmadığını belirterek, “Türkiye’de pek çok uygulamada olduğu gibi bu konuda da belediyeler öncülük yapmalıdır. TSE ve ilgili birimlerle birlikte inşaatlardaki kontrollerimizi sürdüreceğiz” dedi.

TSE Bölge Müdürü de, Türkiye’de ve İzmir’de pilot bölge olarak Bornova’yı seçtiklerini, bu uygulamanın tüm Türkiye’ye yayılmasını amaçladıklarını söyledi. , “TSE malzemesi kullanan inşaatların hepsini kontrol etmek istiyoruz. Ayrıca kooperatif üyelerinden bir talep gelirse hemen denetlemelerimizi yapabiliriz.” dedi.

AKARYAKITTA HİLEYE KARŞI ORTAK SAVAŞ

ÜRETİCİ FİRMALAR ŞİKÂyetÇİ

Δ Son günlerde sık sık gündeme gelen hileli akaryakıt satan bayilere karşı Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü ile “zan altında kaldıklarını” söyleyen üretici firmaların yetkilileri ortak denetim kararı aldı. Düzenlenen toplantıya, Petrol Ofisi, Türk Petrol, Shell, Mobil ve BP firmalarının bölge müdürleri katıldı.

DENETİM YOĞUNLAŞTIRILACAK

Δ Sanayi ve Ticaret İl Müdürü Erdinç Gönenç, akaryakıt firmalarıyla kendi olanaklarını birleştirip denetimleri yoğunlaştıracaklarını söyledi. Firma

yetkilileri, bu tür olaylara karşı olduklarını vurguladı, “Bunun firmalarla ilgisi yok. Olay, dürüst olmayan bayiden kaynaklanıyor.” dedi.

TOPLANTI YAPILDI: Sanayii ve Ticaret İl Müdürü Erdinç Gönenç’le bir araya gelen 5 akaryakıt firmasının bölge müdürü, son günlerde sıkça gündeme gelen hileli akaryakıt konusunda ortak çalışma kararı aldı.

(4. sayfada)

AKARYAKITTA HİLEYE KARŞI ORTAK SAVAŞ

İ.K, İZMİR (hha)

HİLELİ akaryakıt konusunda son günlerde sıkça gündeme gelen şikâyetler nedeniyle, İzmir Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü, akaryakıt firmaları temsilcileriyle ortak çalışma kararı aldı. Firmaların da imkânlarını devreye sokarak denetim ve kontrollerin daha etkin bir hale getirilmesi hedeflendi.

Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü’nde bir araya gelen Petrol Ofisi, Türk Petrol, Mobil, BP ve Shell firmalarının bölge müdürleri, İl Müdürü Erdinç Gönençle hileli akaryakıt konusunu görüştü. Firma yetkilileri, olaylara sık sık firma isimlerinin karıştığını, fakat bunlarla ilgilerinin olmadığını söyledi.

DESTEK ÖNERDİLER

Akaryakıt istasyonlarında yapılan hileden dolayı, zor durumda kaldıklarını belirten yetkililer, Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü ile ortak bir çalışmaya girerek aksaklıkları gidermeye çalışacaklarını söyledi. İl Müdürü Erdinç Gönenç de, “Firma yetkilileri, aksaklıkları gidermemiz için destek önerdiler. Bu bizim için sevindirici. Denetim olanaklarımız sınırlı, örnek alma ve analiz yaptırmada sıkıntıya giriyoruz. Şimdi bu işi birlikte yürüteceğiz” dedi ve tekrar bir araya gelip, çalışma hedeflerini belirleyeceklerini, kısa zamanda denetim ve kontrollere başlayacaklarını söyledi.

Dobra/29.09.1993

SANAYİ VE TİCARET MÜDÜRLÜĞÜ ÇALIŞMALARI

İzmir Dobra Ege Bürosu - Aktüel Gazete olarak; Halkımıza sanayi ve Ticaret Müdürlüğünün çalışmalarını açıklıkla aktarmak için; İl Müdürü Erdinç Gönenç'i ziyaret ettik. Sanayi ve Ticaret Müdürü ile geniş bir söyleşi yaptık. Bu söyleşiyi aynen sunuyoruz.

- Dobra. Sayın Gönenç Sanayi ve Ticaret Müdürü olarak, kamuoyuna görev ve sorumluluklarımızla ilgili açıklama yapar mısınız?

Müdür Erdinç Gönenç:

Arkası Sa. 9, Sü. 1'de

İZMİR SANAYİ VE TİCARET MÜDÜRÜ

Δ Baş tarafı 1.Sayfada

Bu konuda görüşlerime başvurduğunuz için, sizlere teşekkür ediyorum. Sanayi ve Ticaret Müdürlüğünün ne gibi görevleri ve sorumlulukları olduğu hakkında halkımız pek bilinçli değil. Oysa bu müdürlük, günlük yaşantımızla ilgili çok önemli bir birimdir.

Müdürlüğümüzün görevleri kapsamında dört şube bulunmaktadır. Bunlar sırası ile Kooperatifler şubesi, şirketler şubesi, Ölçü ve ayarlar şubesi, Kalite ve "Standart" şubesi görüldüğü gibi belirttiğim bu şubeler halkımızı çok yakından ilgilendiriyor.

Kooperatiflerle ilgili bilgi veren Sanayi ve ticaret Müdürü Gönenç; şöyle dedi."Bugüne değin İzmir'de 4380 kooperatif kuruldu. 1993 yılı içinde kurulan kooperatif sayısı: 201'dir. 1993 yılında kurulan kooperatiflerin 186'sı yapı kooperatifidir. 1993 yılı içinde 1961 adet limitet şirketin kurulduğunu sözlerine ilave etti. 120 iş yeri hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunduk.

Akaryakıt Konusundaki denetimlerimiz

"Akaryakıt konusundaki denetimlerimizi hızlı biçimde sürdürüyoruz. Akaryakıt katılan solvent madde denetimlerini arttırdık. Akaryakıt katılan solvent maddesi yangınlara yol açmaktadır. Bu konudaki denetimlerimiz hızla sürecektir. Bu hileye başvuranlar kendilerini maddi ve manevi cezalardan kurtaramazlar." Sanayi ve Ticaret il müdürü Erdinç Gönenç konuşmasını şöyle noktaladı. Denetimler sırasında ortaya çıkardığımız suçları Türk Ceza Kanunun 432. Maddesine göre basında teşhir etmeye başladık."

Ölçü ve Ayar Şube Müdürlüğü

Sanayi ve Ticaret Müdürü Erdinç Gönenç, bu konuda da şöyle dedi. "Ölçü ve Ayar konusu halkımızı çok yakından ilgilendiriyor. Bölgemizde bu konuya büyük önem veriyoruz. İzmir ve Manisa'daki akaryakıtı su, elektrik, havagazı, su sayaçları, taksimetre, baskül terazi, kantar, akıcı, madde

ölçekleri gibi araçların sürekli kontrollerini yapıyoruz. 1993 yılının ilk altı ayında 187408 adet ölçü aletlerinin kontrolü yapılmıştır. 1993 yılının ocak ve şubat aylarının yıllık muayene dönemi olduğu, buna rağmen 27000 mükelleften sadece 600 kişinin beyanname verdiğini söyleyebilirim.

Tüketici Haklarını Koruma

Sanayi ve Ticaret Müdürü Erdinç Gönenç, bu konuda da şu açıklamaları yaptı. "1993 yılında tüketici haklarını korumak muayene ve denetimlere gerekli hızlılığı gerçekleştirdik. Gezici Laboratuvarlar kurduk. Bu denetimler sırasında 1993 yılının ilk altı ayında; 144.000.000 lira para cezası kestik. Tüketicilerin en fazla elektrik ve su sayacı şikâyetleri ile kendilerine başvuruda bulunduklarını ve bu başvurularının da çözüme ulaştığını" söyledi.

Kalite ve Standart Şubesi

Kalite ve Standart şubesinin çalışmaları ile ilgili, sanayi ve Ticaret Müdürünün açıklamaları "Kalite ve Standart Şubesi'nin görevleri ile ilgili olarak titiz bir çalışma içindeyiz. Üretici firmalar ve satıcı firmalarla ilgili yoğun bir denetim çalışmasını kesintisiz sürdürüyoruz. Standarda uygun mal ve hizmet vermeyenleri anında savcılığa bildiriyoruz. Denetimlerimizde; halkın can ve mal güvenliğini ön plana çıkarıyoruz 1993'ün ilk altı ayında 676 denetim yaptık.

TÜKETİCİ ŞİKÂyetLERİ HAKEM HEYETİNDE

Tüketici şikâyetlerini karara bağlamak üzere kurulan İzmir İl Hakemler Kurulu ele aldığı 10 başvurudan 4'ünü tüketici lehine sonuçlandırdı. 6 tüketici şikâyetinin ise araştırmayı gerektirdiği için 2. toplantıda karara bağlanacağı açıklandı.

İTÖ Başkanı Ekrem Demirtaş, Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği adına Muzaffer Sağkol, Ticaret ve Sanayi İl Şube Müdürü Asım Yıldız, EBSO adına Cemal Dirin ve Tüketici Hakları Derneği Başkanı Onursal Özbek'ten oluşan kurul, Sanayii Ticaret İl Müdürü Erdinç Gönenç başkanlığındaki ilk toplantısını önceki gün yaptı.

Toplantı öncesinde basına bilgi veren Gönenç, tüketici yasasının 8 Eylül 1995 tarihinde çıktığını ancak geçen ay tüketici şikâyeti olmadığı için toplanamadıklarını belirtti. 10 milyon liralık ürünlerle ilgili şikâyetleri değerlendireceklerini söyleyen Gönenç, 5 milyon lira ve altındaki şikâyetlerin ilçe heyetlerine başvurulması gerektiğini vurguladı.

Heyetin ayda iki kez toplanacağını açıklayan Gönenç, kendilerine ceza yetkisi verilmediğini her iki tarafında uzlaşmasını sağlayacak kararları alacaklarını söyledi.

Tüketici şikâyetlerinin sonuçlarının her ay sonunda panoya asılacağını dile getiren Gönenç, “Tüketiciye 3 gün içinde sonuç yazılı olarak bildirilecek. Şikâyet eden ve alınan kararı uygulamayan kişi ve kuruluşlar her ay sonunda panomuzda teşhir edilecekler. Toplantı sonrasında alınan kararlar tüketici mahkemelerinde kanıt olarak kullanılabilecek.” diye konuştu.

02.01.1996

SAYIN HAKAN DİRİK’İN DİKKATİNE, CUMHURİYET GAZETESİ İZMİR TEMSİLCİLİĞİ

“Tüketici, devlete karşı korunmuyor” başlıklı haberinizi okudum.

Tüketici hakları konusundaki duyarlılığına teşekkür ederim.

Ancak böyle bir görüşün bana ait olduğunun sanılması, tüketiciyi yanıltıp, onlara kamu kuruluşları hakkında yapacakları başvurulardan caydırabilir.

Oysaki 4577 Sayılı Yasa; 3. Maddesinde satıcıyı tanımlarken ”kamu kurum ve kuruluşları da dâhil olmak üzere” demek suretiyle, tüketici, tüketici şikâyetleri konusunda devlet-özel sektör, ayırımı yapılmadığını, açıkça ortaya koymuştur.

Yazınız başlığındaki görüş bana değil, Sayın Onursal Özbek’e aittir.

Aynı şekilde, “belediyelerin hakem heyetlerinde yer almasının sakıncalı olduğu” görüşüne de katılmıyorum. Yerel yönetimlerin gelişmesi demokrasinin gelişmesi ile eş anlamlıdır. Hakem heyetimizde İzmir Büyük Şehir Belediyesi temsilcisi de bugüne kadar, tüketici haklarının korunması yönünde tavır koymuştur.

Bu düzeltmenin yayınlanmasının, tüketicinin bilinçlendirilmesi açısından, yararlı olacağı düşüncesiyle, saygılarımı sevgilerimi sunarım.

Erdoğan GÖNENÇ
Sanayi Ticaret İzmir İl Müdürü

30.07.1997,Çarşamba

BU AYIBA SON VERİN

AKARYAKIT sahteciliğine yanlış ekonomik kararların yol açtığını bilmeyen kalmadı. Ancak, her nedense önlem alınmadı. 1987'ye kadar normal benzinin "süper benzin" diye satılarak yapılan akaryakıt sahtekârlıkları, daha sonra inanılmaz boyutlarda çeşitlendi.

Vurguncuya ilk davet, "deniz nakliyat sektörünü teşvik" amacıyla 1987'de alınan kararlar çıkarıldı. "Transit gemilere verme" koşuluyla gümrük ve fon bedeli ödemedi yakıt alma şansına kavuşan bazı firmalar, bu gerekçeyle aldıkları tonlarca petrol ürününü iç piyasaya sürerek, vurgun yapmaya başladı. Her yıl tonlarca yakıt bu şekilde piyasa sürülürken, üç-beş vurguncu yakalanabili.

Transit yakıt vurgunu sürerken, 23 Haziran 1989'da başlatılan uygulamayla akaryakıttaki büyük anarşinin temeli atıldı. Daha önce, tüm petrol ürünleri fiyatları eşit oranda yükseltilirken, inanılmaz kararlar tümüne birden "Solvent" denilen Hexan, Heptan ile White Spirite'in fiyatları, dünya piyasasında ekonomik değerleri yüksek olduğu halde düşük tutuldu. Uygulama, peş peşe gelen fiyat ayarlamalarında sürdürüldü ve söz konusu petrol ürünlerinin fiyatları, benzin, gaz ve mazot gibi klasik ürünlere göre çok düşük kaldı. Türkiye'nin gereksinimi değişmediği halde, fon, gümrük ve vergi artışlarından etkilenmeyen bu ürünlerin tüketiminde bir anda patlama oldu.

Devlet yetersiz kaldı

Daha önce Hexan, Heptan ve White Spirite fazlası olan TÜPRAŞ, bu ürünlere olan talebi karşılayamaz hale geldi ve ithalat furyası başladı. Ortaya çıkarılan akaryakıt sahtekârlıkları "Bunca ürün nereye gidiyor?" sorusuna yanıt oldu. Hexan, Heptan gibi ürünlerin benzine karıştırıldığı, White Spirite'in de gaz ve mazot olarak satıldığı ortaya çıktı.

Devlet, yanlış ekonomik kararlarla Çanak tuttuğu sahtekârlıklara karşı mücadelede yetersiz kaldı. Fon ve vergi uygulamasındaki hatalar, TÜPRAŞ'ın verimli işletilememesi ve sahtekârlıklar yüzünden, bu dönemde Türkiye'nin yıllık petrol gideri 1,7 milyar dolardan, 3,5 milyar dolara fırladı. Aradaki fark vurguncunun cebine gitti.

Sanayide kullanılmak üzere üretilen petrol ürünlerinin, evlere servis yapılarak facialara davet çıkarılması, halk sağlığının yanında taşıtlara zarar vermesi de olayın bir başka boyutu. Vurguncuya peşkeş çekilen trilyonlar, hiçe sayılan sağlık, heba plan milli servet. Çözüm ise basit; eski dengenin kurulması...

T.C.
SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI
Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü

Sayı: B 14 0 TRK 0 00 00 00/

Konu: Eğitim Programı

Sn. Erdinç GÖNENÇ
İzmir Sanayi ve Ticaret
İl Müdürü

İzmir, Manisa, Aydın, Muğla, Denizli ve Uşak illerine yönelik olarak 2-3 Ekim tarihlerinde ilinizde gerçekleştirilen Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri Eğitim Programının başarıyla gerçekleştirilmesine verdiğiniz katkılardan dolayı şahsınız ve Müdürlüğünüz personeline teşekkür ederim.

Mehmet Akif ERSİN
Bakan a.
Tüketicinin ve Rekabetin Korunması
Genel Müdürü

SANAYİ MÜDÜRÜ BANKALARI UYARDI

Bazı bankaların tüketici kredisi alan vatandaşlara sözleşmenin bir nüshasını vermekten kaçınması tepkilere yol açtı.

BANKALARIN, tüketici kredisi kullanan vatandaşlara kredi sözleşmesinin örneğini vermemesi sorunlara yol açtı. Kargacık burgacık harflerle okunmaz hale getirilen sözleşmeleri imzalatan bankaların, yasal zorunluluğa rağmen bir nüshayı tüketiciye vermekten kaçınması tepkilere yol açarken, 1994 ekonomik krizinde yaşanan faiz operasyonlarını hatırlayan vatandaşlar Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü'nü telefon yağmuruna tuttu.

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Kanunu'nun 10'uncu maddesinin bankalara sözleşme örneğini tüketiciye verme zorunluluğu getirdiğini hatırlatan İl Müdürü Erdinç Gönenç, bankaları ve vatandaşları uyardı. Mağdur vatandaşların resmen başvurarak şikâyetle bulunması halinde söz konusu bankalar hakkında işlem başlatacağım duyuran Gönenç, "Bu zorunluluğa uymayan bankalar hakkında kanunun 25. maddesinin birinci fıkrası gereğince 135 milyon, tekrarı halinde iki katı idari para cezası uygulayacağız. Bankaları yasalara uygun davranmaya davet ediyorum" diye konuştu.

İzmir (hha)

18.03.1998

GAZETE EGE'nin haberini ihbar kabul ederek Sanayi ve Ticaret 11 Müdürlüğü'nün hakkında soruşturma açtığı fırıncının da boykotla tehdit ettiği Egemay; köşeye sıkışınca çaresiz kendini feshediyor; ekmeğe ise "zam" yok.

"Bu bir iç sorun..."

Egemay'ın Genel Müdürü , piyasadan çekilme ve tasfiye kararının, iç anlaşmazlıklar nedeniyle alındığını söylerken, yüzde 30'luk maya zammının geri çekilmesini ise şöyle yorumladı: "Biz çekilince, piyasada bir boşluk doğdu. Bayiler boşluğu doldurmak için hızlı bir rekabete girmiş olabilirler."

"Rekabete aykırıydı"

İzmir Sanayi ve Ticaret Müdürü Erdinç Gönenç, Egemay'ın, soruşturmadan korkmuş olabileceğini belirterek şunları söyledi: "Ortada, rekabete aykırı bir durum vardı. Vali 'ın talimatı ile soruşturma başlattık. Soruşturma henüz tamamlanmadı. Şirket, piyasadan çekilmiş olabilir. Bu sevindirici haber."

Ekmeğe zam yok

Egemay'ın dağılmasında, mayaya yapılan zammın geri alınmasında GAZETE EGE'nin çok önemli bir rolü olduğunu kaydeden Türkiye Fırıncılar Konfederasyonu Yüksek istişare Kurulu Başkanı Nejdet Durmuş ise, "Müjdeliyorum ekmeğe zam yok" diye konuştu.

E.Ç

GAZETE EGE'nin Etkinliği

Gazete Ege, "Fırıncı 50 bin istiyor" başlıklı haberinde, Egemay'ın, yaptığı yüzde 30'luk zammın sektörü can evinden vurduğunu dile getirmiş ve "Önlem alınmadığı takdirde olan yine vatandaşa olacak." demişti.

Ekmele oyunun sonu

Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü'nün hakkında soruşturma açtığı, firmanın da boykotla tehdit ettiği Egemay; sıkışınca kendini feshetti. Ekmeğe “zam” yok

İzmir'de, maya fiyatlarını tek başına belirleyen ve fırıncılara istediği fiyattan ve kendi belirlediği koşullarda mal satan maya karteli Egemay, kamuoyu baskısına ve hakkında açılan soruşturmaya dayanamayarak kendini tasfiye ve feshetme kararı aldı. Fırıncı ile baş başa kalan maya üreticisi firmalar da dünden itibaren yüzde 30luk zammı geri çekerek, fırıncıya eski fiyat olan 3 milyondan mal satmaya başladılar.

GAZETE EGE'nin, mayadaki kartelleşmenin üzerine ısrarla gitmesi ve yapılan zamların ekmek fiyatına yansımaya ilişkin haberleri ile Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü harekete geçerken; İzmir Fırıncılar Odası da, Egemay'ı boykotu gündeme getirmiş ve bu gelişmelerle şirket iyice köşeye sıkışmıştı.

Bu, iç anlaşmazlık

Egemay Genel Müdürü , şirketin piyasadan çekilme ve tasfiye kararının "iç anlaşmazlıklar" nedeniyle alındığını belirtirken, maya zammının geri çekilmesi konusunda ise, "Biz zaten yüzde 10 karla çalışıyorduk. Biz çekilince piyasada bir boşluk oluştu. Üretici firmalar ile bayileri bu boşluğu doldurmak için hızlı bir rekabete girmiş olabilir. Ama bu rekabet ne getirir, kim nereye kadar dayanır bunu zaman gösterecek" diye konuştu.

İzmir Sanayi ve Ticaret İl Müdürü Erdiñ Gönenc, Egemay'ın hakkında açılan soruşturmadan korkmuş olabileceğini belirterek şunları söyledi: "Ortada, rekabete aykırı bir durum vardı. Vali’ın talimatı ile soruşturma başlattık. Fırıncılar Odası'ndan görüş isterken, İzmir'de yaşanan durumu maya üreticisi firmalara da bir yazı ile aktardık. Ayrıca; Ticaret Odası'ndan da görüş istedik. Soruşturma henüz tamamlanmadı. Şirket, piyasadan çekilmiş olabilir. Bu sevindirici bir haber. Ancak biz, soruşturmamızı sürdürürüz."

Ekmeğe zam yok

Türkiye Fırıncılar Konfederasyonu Yüksek İstişare Kurulu Başkanı Necdet Durmuş da, maya zammının geri alınmasında GAZETE EGE'nin önemli bir rolü olduğunu söyledi. Mayaya yapılan zammı ekmek fiyatına yansıtmamaya kararlı olduklarını hatırlatan Durmuş, “Şimdi durum yine değişmedi Ekmeğe yine zam yapmayacağız." dedi. Maya zammın geri alınmaması durumunda boykot kararı alacaklarını da hatırlatan Durmuş, “18 Mart'ta Ankara'da yapacağımız toplantının tarihini, hava koşullarının olumsuzluğu nedeniyle 24 Marta almıştık Ancak, boykot konusunda ülke genelindeki

firmalar olarak kararlıydık. Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü de soruşturma açınca Egemay iyice zor durumda kalmıştı." dedi.

ERDİNÇ GÖNENÇ
TARİŞ ESKİ GENEL MÜDÜRÜ

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLENMESİ

Sosyal Demokrasi, Sosyalizmden kaynaklanmakla beraber, özellikle iki noktada Sosyalizmden önemli farklılık göstermektedir.

Bunlardan birincisi, Sosyal Demokrasinin, çoğulcu yani sınıflı Demokrasiyi iktidara gelmek için bir araç olarak değil, giderek emek lehine geliştirilecek, kalıcı bir amaç olarak görmesidir.

İkinci önemli farklılık, Sosyalist Partiler programında, Sosyalist ideolojinin zorunlu sonucu olarak, devletçiliğin ve kamulaştırmanın ön planda olmasına karşın, Sosyal Demokrat partilerin sömürü düzenine karşıtlıklarını, "Sivil Toplum örgütlenmesi" ile daha çok somutlaştırmalarıdır.

Sivil Toplum Örgütlenmesi toplumsal yapının ve ekonominin işleyişinin giderek Demokratlaşması ve ekonominin yönetiminde çalışanların ağırlığının artırılmasıdır. Böylelikle toplumun ve ekonominin yönetiminde sermayenin olduğu kadar Devletinde baskısı azalacaktır.

Sosyal Demokrasi, sınıflı Demokrasiyi ortadan kaldırmayı amaçlamadığına ve Devlet de egemen sınıfların baskı aracı olduğuna göre, ekonomide Devlet ağırlığını azaltmak, egemen sınıfların baskısını azaltmak anlamına gelmekte ve Sosyal Demokrat ideolojinin zorunlu bir gereği olmaktadır.

Ekonomide sivil Toplum örgütlenmesini somutlaştırmanın yolu önce tüm çalışanları ve üretenleri ekonomik demokratik örgütlerde bir araya gelmeye özendirmekte ve sonra ekonominin yönetiminde bu örgütlerin ağırlığını artırmaktan gelmektedir.

Ekonomik örgütlenmede "Tarımsal amaçlı demokratik üretim kooperatifçiliği" sosyal demokrasi açısından özel bir önem taşımaktadır. Çünkü bu, hemen hemen tümüyle sosyal demokrasiye özgü bir modeldir. Örneğin Türkiye'deki örgütlenme ve yatırım açısından zaman zaman büyük başarılar da kazanmış olan " Tarım Satış Kooperatifçiliği " modeli demokratik üretim kooperatifçiliği değil kapitalizme özgü, devlet güdümünde "özel sektörün depoculuğu" modelidir ve tarımda sömürüyü kaldırmayı değil örgütlü ve düzenli bir sömürüyü sürdürmeyi amaçlamaktadır.

Şöyle ki, tarım satış kooperatifleri tüccarın çıkarı doğrultusunda belirlenmiş taban fiyatından ürününü almakta, işletmekte, depolatmakta ve çoğu kez vadeli olarak, istediğinde tüccara vermektedir. Böylece tüccar alım ve stoklama giderleri ile her türlü riskten korunarak desteklenmektedir.

Görebildiğimiz kadarı ile SHP programında sivil toplum örgütlenmesi önemli bir ağırlık taşımaktadır. SHP bu yönüyle, mirasçısı olduğu ve köklerini besleyen CHP’den önemli bir niteliksel farklılık göstermektedir.

CHP programlarında ağırlık devletçilikte ve kamulaştırmalardadır. Kuşku yok ki böyle bir program işçi sınıfının yeterince gelişmediği sanayinin henüz kurulamadığı, kalkınmanın başlangıcındaki bir Türkiye için doğru ve ilerici bir programdır.

Buna karşılık işçi sınıfının ve sendikacılığın oldukça geliştiği, sanayinin iyi kötü kullanılabildiği ve sağcı iktidarların tüm çabalarına karşın kamu kesiminin ekonomide en büyük paya sahip olduğu bir ortamda, kamulaştırmaları savunmak hem karşı propagandaları kolaylaştırmış hem de “Demokratik Sol” olma çabası ile çelişmiştir. Sonuçta CHP sosyal demokrattan çok radikal bir cumhuriyetçi parti görünümünü vermiştir.

Aslında CHP nin kendisini açık ve net olarak "Sosyal Demokrat” kavramı ile niteleyememesi ve “Ortanın Solu”, “Demokratik Sol” gibi bulanık kavramlara dayanmaya çalışması da, bu konumundan kaynaklanmaktadır.

SHP ve CHP programları arasındaki bu bakış açısı farkını bir örnekle somutlaştırmak gerekirse, iktidara gelindiğinde, CHP’nin tütün sorununun çözümünü Tekel’in güçlendirilmesinde arayacak olmasına karşın, SHP’nin Tütünün çözümü için alım-işletme ve satım yetkisini kurulacak demokratik tütün Tarım Satış Kooperatiflerine bırakmak durumunda olduğunu söyleyebiliriz.

SONUÇ:

Sivil Toplum örgütlenmesi Türkiye’de tartışma gündemine yeni girmiş bir kavramdır. Yıllarca devletçiliği savunmuş biri olmamıza karşın, bu kavramın tartışma gündemimizde ağırlıklı bir yer edinmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Çünkü içinde bulunduğumuz koşullarda Sosyal Demokrasi bilimsel olarak da doğru ve ilerici bir mücadeledir ve Sivil Toplum Örgütlenmesi de kanımızca Sosyal Demokrasiden ayrılmaz bir kavramdır.

10 Eylül 1996

(Milliyet)

GÖNENÇ'E TÜKETİCİ TEŞEKKÜRÜ

Sanayi ve Ticaret İl Müdürü Erdinç Gönenç'e tüketici haklarını korumada gösterdiği özen nedeniyle Tüketici Hakları Derneği İzmir Şubesi tarafından teşekkür belgesi verildi. Ayda iki kez toplanan Tüketici Hakem Heyeti toplantısı öncesinde dün Tüketici Hakları Derneği yöneticileri İl Müdürü Gönenç'e teşekkür belgesini sunarken; bundan sonra da aynı özen ve ilgiyi beklediklerini söyledi. Gönenç, hakkında çıkartılan "görevden alınacak" şeklindeki söylentilere kulak asmadığını belirterek, "Ben görev adamıyım. İl müdürlüğünü kaybetmek benim umurumda değil. Bu tür söylentiler benim görev şevkimi etkilemez." dedi. Bu arada son 8 ayda Tüketici Hakem Heyeti'ne gelen şikâyet sayısının, 814 olduğu bildirildi.

Ç.B

(Gazete Ege)

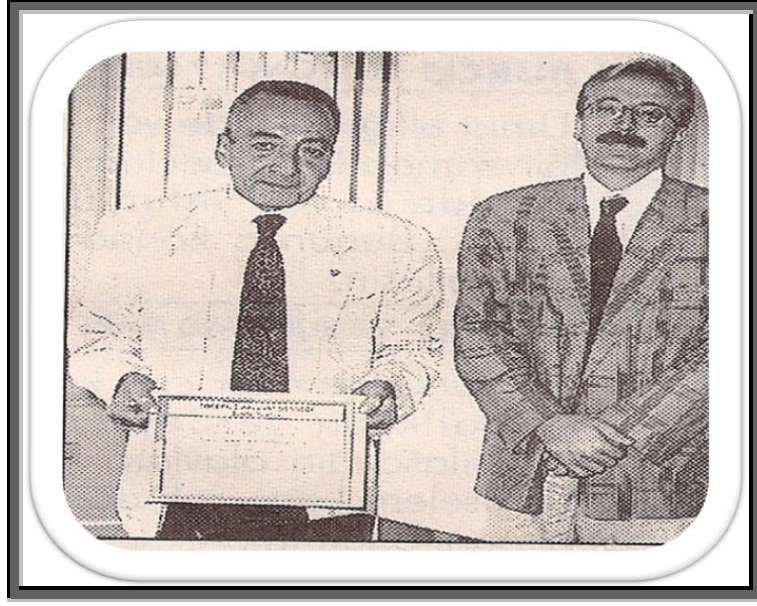
GÖNENÇ: MAKAM KORKUM YOK

Tüketici Hakları Koruma Derneği Başkanı Avukat Onursal Özbek, Türkiye'de Tüketici Yasasını en iyi uygulayan "bürokrat" olarak anılan İzmir Sanayi ve Ticaret İl Müdürü Erdinç Gönenç'e onur

belgesi verildi. Görevden alınacağı şeklinde değişik spekülasyonlar yapıldığını belirten Gönenç, “Benim makam korkum yok. Biz tüketicinin dışında İzmir’de geride kalan ne varsa korumakla görevliyiz. Bu konuda da Tüketici Hakem Heyeti ve memur arkadaşlarımızla elimizden geleni yapıyoruz. Hakkımda çıkarılan söylentiler benim şevkimi kıramaz. Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü tarafından yürütülen Hakem Heyeti bu gün bakmış olduğu davalarla diğer illere örnek teşkil etmiş durumdadır.” dedi.

E.Y

(Yeni Asır)

GÖNENÇ'E PLAKET

Tüketici Hakları Koruma Derneği Başkanı Onursal Özbek, Sanayi ve Ticaret İl Müdürü Erdinç Gönenç'e çalışmalarından ötürü onur belgesi verdi. Tüketici hakem heyetlerinin de demokrasilerde büyük önem taşıdığını belirten Gönenç, bu bilinci bütün kitlelere yayacaklarını söyledi. Gönenç, Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü görevinden alınacağına yönelik söylentilere ise “Bu söylentiler benim iş şevkimi kıramaz. Sadece tüketicinin hakkını değil, İzmir’in doğasını da korumak için çaba sarf ediyoruz.” dedi.

“ Tüketici hakları, insan haklarına eş değerdir. ”

Erdinç GÖNENÇ

SHP GENEL BAŞKANI ERDAL İNÖNÜ İLE PARTİ TOPLANTISI

FUAR

SOSYAL DEMOKRAT HALKÇI PARTİ
ERDİNÇ GÖNENÇ
SHDP İZMİR 1. BÖLGE
MİLLETVEKİLİ ADAY ADAYI

1941 Yılı İzmir (merkez) doğumlu olup, 1962 S.B. Fakültesi mezunuyum.

Maliye Bakanlığı bünyesinde Müfettişlik, Müdürlük görevlerinde bulundum.

CHP iktidar dönemlerinde Karadeniz Bakır İşletmeleri,

1978'de Tariş Genel Müdürü olarak görev yaptım. CHP'nin iktidardan alınmasıyla birlikte görevden alındım.

Muğla İşletmecilik Fakültesi öğretim görevlisi iken, 1402 sayılı yasaya dayanılarak görevden alındım.

1402'lilerin tümünün, göreve dönüşünü sağlayan, Danıştay içtihadı birleştirme kararı benim açtığım dava nedeniyle alınmıştır.

ÜLKEMİN SORUNLARINI

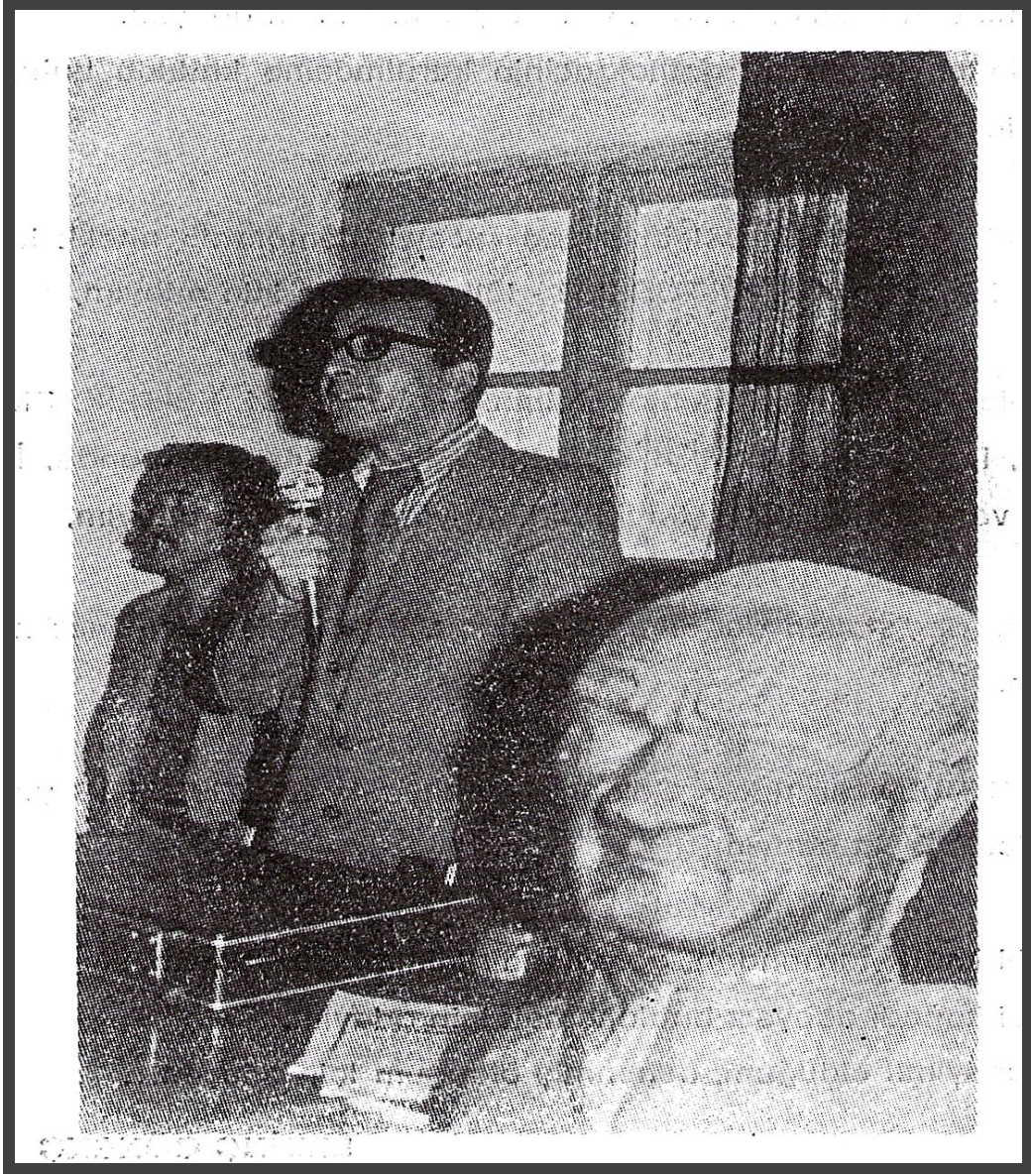
İZMİR'İN SORUNLARINI BİLİYORUM. ÇÖZÜMLERİNİ DE...

Saygılarımla

Erdinç GÖNENÇ

SHDP İzmir 1. Bölge Milletvekili Aday Adayı

İrtibat için ev tel: 24 07 02

1979 yılında TARİŞ Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği Genel Kurulu'nda...

SH P

İzmir Büyükşehir

ADAY ADAYI Erdoğan Gönenc

ÖZGEÇMİŞİM

1941 yılında İzmir'de doğdum.

1962 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdim.

12 yıl boyunca Maliye Bakanlığı'nda, Hazine ve Kambiyo Kontrolörlüğü, Yabancı Sermaye, Şube Müdürlüğü gibi görevler yaptım.

1974 yılındaki CHP - MSP koalisyonu döneminde, Karadeniz Bakır İşletmeleri Genel Müdür Yardımcılığı'na getirildim. Bu görevim MC hükümeti kurulana kadar sürdü.

Daha sonra Ankara Belediyesi'nde iki yıla yakın, Özlük İşleri Müdürü ve Daimi Encümen Üyesi olarak görev yaptım.

1978 - 1979 CHP hükümeti döneminde TARIŞ Genel Müdürü olarak çalıştım.

AP hükümeti tarafından görevime son verilmesi üzerine, 9 Eylül Üniversitesi Muğla İşletmecilik Yüksek Okulu öğretim görevlisi oldum. Bu görevime de, 12 Eylül'den sonra, Sıkıyönetim tarafından 1402 sayılı yasaya dayanılarak son verildi. Sıkıyönetimin bu kararını 1988 yılında Danıştayda iptal ettirmiş bulunuyorum.

1984 yılından beri Parti üyesiyim. Geçtiğimiz genel seçimde İzmir 1. Bölgeden milletvekili adayı gösterildim. İl yönetim kurulu üyeliği yaptım. Halen Güzelyalı delegesiyim.

Evliyim. Bir çocuğum var.

NİÇİN ADAYIM?

İzmir'den Özal'a, «ARTIK GİT» diyebilmek için adayım,

Ülkemizde gerçek demokrasinin kurulmasına katkıda bulunabilmek için adayım,

İzmir Büyükşehir Belediye'sine «sosyal demokrat» nitelik kazandırmak için adayım, ATATÜRK'çü - İlahi Belediye için adayım,

Belediye'yi, sosyal demokrasinin: «ÖZGÜRLÜK, EŞİTLİK, EMEĞE SAYGI, DOĞAYI ve TARİHİ KORUMA» ilkeleri doğrultusunda, İZMİR HALKI ve PARTİ ÖRGÜTÜM ile birlikte yönetmek için adayım,

Saydam, halkın denetimine açık, dürüst Belediye yönetimi için adayım,

ÜRETKEN, üretirken Belediye'ye kaynak, İŞSİZLERE İŞ yaratan bir Belediye için adayım,

Sol kanat tarafından, görevlendirildiğim için adayım,

Sol kanadı adaysız bırakmamak için adayım,

Deneyimli olduğum, denenmiş olduğum için adayım...

ERDİNÇ GÖNENÇ

ERDİNÇ GÖNENÇ'E...

Solundan gördüm

O hep soldaydı zaten

Yüzünde o eski güçlerin inancı

Mücadelesini sürdürdü sol'una kadar

O hep soldaydı zaten

Aydınlık bir İzmir sabahı

Bir aydın olarak ışıklara sakladı kendini

Hem yürek aydınlandı,

Hem O

Yüzünde o eski güçlerin inancı

Sol'una kadar sürdürdü.

K.

SANAYİ VE TİCARET İL MÜDÜRÜ
Sayın, ERDİNÇ GÖNENÇ

"Tüketici Hakları ve Belediyeler" konulu panelimize gösterdiğiniz ilgi ve katılımlarınızdan
dolayı teşekkürlerimizi sunar, Başarılarınızın Devamını Dileriz.

J. Muhsin Erdem
Bakırçay Belediyeler Birliği Başkanı.

İZMİR İKTİSAT KONGRESİ
4 - 7 Haziran 1992

Bu belge 4 - 7 Haziran 1992 tarihleri arasında toplanan

3. İZMİR İKTİSAT KONGRESİ'ne

katılımı ve yaptığı değerli katkıları nedeniyle

Sayın Erdoğru Gönenç'e

takdim edilmiştir.

İlhan Kesici
İLHAN KESİCİ

Devlet Planlama Teşkilatı
Müsteşarı

TEŞEKKÜR BELGESİ

*TÜRK KADINLAR BİRLİĞİ tarafından düzenlenen
PANEL'E katılan Sayın ERDİNÇ GÖNENÇ
bu belge en derin sevgi ve saygılarımızla verilmiştir.*

İZMİR
TÜRK KADINLAR BİRLİĞİ
BAŞKANI
ŞERMİN AKMAN

27/1/1993